

Vēsturisks pārskats

par

LATVIJAS AUGSTSKOLAS

nodibināšanu un viņas darbību

pirmā (1919./20.) mācības gadā.

Latvijas Augstskolas Organizācijas Padomes
uzdevumā
sastādījis doc. **P. Dāle.**

Latvijas
Augstskolas
Biblioteka.

Latvijas Augstskolas izdevums
Rīgā, 1921.

Krājumā pie Ā. GULBJA, RĪGĀ.

Vēsturisks pārskats

LĀTVIJAŠ AUSETSKOLAŠ

no 1861. gada līdz 1918. gadam

J. Pēterona drukātava, Rīgā, Suvorova ielā № 20/22.

I. Latvijas Augstskolas dibināšanas priekšvēsture.

Latvijas Augstskolas tiešam un praktiskam organizācijas darbam ir sava sabiedriski-idejiska priekšvēsture, kuŗas svarīgākie un vienā vai otrā ziņā raksturīgākie momenti iepriekš atzīmējami, lai skaidri un pārskatāmi kļūtu redzams Latvijas Augstskolas tapšanas pakāpeniskais un vēsturiski nepieciešamais process. Latvijas nacionalās Augstskolas ideju, kā tāļu nākotnes cerību jau sen loloja viens otrs latvju idealists, viens otrs savas tautas brīvas un gaišas nākotnes cerētājs, bet vispirms doma par latvju augstskolu iemirdzējās pirmās nacionalās atmodas laikā (pagājušā gadu simteņa 60—70 gados) darbinieku Juŗa Alunāna un Ausekļa¹⁾ sapņos par latvju nākotni. Šī doma guva pilnīgāku un konkrētāku veidu un plašāku sabiedrisku izpaudumu un dzīvāku atbalsi tikai sakarā ar lielā pasaules kara sagatavotām ipatnējām vēsturiskām pārgrozībām kā latvju tā ari citu bijušās Krievijas mazo tautu iekšējā un ārējā dzīvē. Jo tālāk vilkāms tautu varenā, fatalu un negaidītu peripetiju pilnā ciņā par savu patstāvību un labklājību, jo arvienu skaidrāki kļuva, ka šīs ciņas rezultātam jāved mazās nebrīvās nacijas uz jaunu patstāvīgu dzīvi, kuŗas likteņus noteiks un veidos viņas pašas. Eiropā atkal pamodās spēcīga nacionala kustība liela politiskā apjomā; mazo tautu no sākuma vairāk teoretiski un diplomatiski proklamētas pašnoteikšanās tiesības kļuva par reālu vēsturisku spēku, kuŗu nevarēja neievērot lielās valstīs. Ari latvju tauta jutās uz savas dzīves vēsturiskiem krustceļiem, no kuŗiem viens veda uz verdzību un iznīcību, otrs — uz brīvību un nacionalu pašpiepildīšanos. Neskatoties uz visgrūtākiem ciņu upuŗiem, neaptveramo kara postu, lielas tautas daļas aizklišanu svešniecībā — Krievijā, latvju tauta un inteliģence godam izturēja traģisko pārbaudījumu, nezaudēja cerības uz dzimtenes atdzimšanu un labāku nākotni. Savu ticību un nacionalo pašapziņu latvji nepārprotami apliecināja šā laikmeta ciņā un darbā — ar saviem nacionaliem strēlnieku pulkiem, ar Bēgļu Apgādāšanas Centralkomiteju, kas bija zināmā mērā kļuvusi ari par tautas gārīgo sargātāju un vadoni un viņas itkā iekšēju pagaidu valdību, ar savas inteliģences gaišredzīgāko un drošāko pārstāvju prasībām pēc brīvas atjaunotas Latvijas, vēlāk ar Nacionalās Padomes nodibi-

¹⁾ Juris Alunāns, studējot Pēterpils meŗkopības akademiā, lolojis domu par latviešu zemkopības akademiju un krājis projektētās zemkopības augstskolas vajadzībām pat herbariju un stādu nosaukumus. Auseklis savu cerību par latviešu augstskolu ietēpis sevišķā dzejolī „Latviešu Augstskolai“.

nāšanas darbību un beidzot ar suverenās Latvijas proklamēšanu 18. novembrī 1918. gadā. Kara trimdas laikā Tērbata, Pēterpils un Maskava bija tie centri, kas sevī bija sapulcinājuši visvairāk latvju inteliģences, un viņos arī visdzīvāki pulsēja latviešu sabiedriski-politiskā doma un visspilgtāki izpaudās viņu nacionalais darbs un centieni; — Tērbatā un Pēterpilī vairāk pozitīvi-praktiskā un Maskavā idejiski-iniciatoriskā garā. Sabiedriskie darbinieki un dzejnieki K. Skalbe, J. Akuraters, A. Keniņš, V. Eglīts, K. Štrāls, P. Dāle, A. Briedis, L. Laicēns u. c., kas bija apmetušies Maskavā, nodibināja ciešāku idejisku kontaktu un rosināja izkļūdušos tautas locekļus uz savstarpēju tuvināšanos, organizēšanos un sabiedrisk¹ politisku un kulturelu kopdarbību latvju nacionalās vienības un nākotnes vārdā. Šīs darbinieku grupas nacionalā ideoloģija izpaudās vietējā latviešu presē („Dzimtenes Atbalsī“), B. A. C. Kulturas Birojā un 1916. g. nodibinātā Rakstnieku un Mākslinieku Biedrības darbībā, sevišķi viņas sarīkotajos tā sauktos Inteliģences vakaros. Šie vakari tika organizēti kā latviski-apzinīgās inteliģences sapulcēšanās ciešākai savstarpējai idejiskai satiksmei, pārrunājot svarīgākās parādības latv. tagadnes dzīvē un mēģinot apgaismot arī tos ceļus, pa kuriem jāiet atjaunojamai Latvijai savā kulturelā, saimnieciskā un politiskā attīstībā. Šie uzskati un projekti no sākuma atbalstīja uz autonomās Latvijas prasījuma, līdz beidzot šie nākotnes centieni 1917. g. sākumā, vēl pirms februāra revolūcijas, nepārprotami kulminēja patstāvīgas Latvijas valsts idejā. Kādā plašākā no šiem vakariem, kurš bija sarīkots 1916. g. februāra mēnesī Maskavas Politehniskās Biedrības muzeja lielā audotorijā, cand. phil. P. Dāle referēja savu projektu par Latvijas Augstskolu — Universitāti kā augstākās humanitarās izglītības un zinātnes autonomu iestādi, kas piekopj tīras zinātniskas pētīšanas mērķus un sagatavo praktiskus aroda darbiniekus Latvijas saimnieciskās, administratīvās un garīgās dzīves vajadzībām, sniedzot attiecīgās disciplīnas latviešu mācības valodā un piemērojoties dzimtenes īpatnējiem apstākļiem. Referāts vēlāk tika iespiests Maskavas latviešu laikrakstā „Dzimtenes Atbalss“ 3 numuros (1916. g. februāra un marta mēnesī) un tika priekšā celts kā materials 1917. gadā Tērbatas izglītības darbinieku kongresā augstskolas sekcijā.

Lielā Krievijas revolūcija ierāva jaunu posmu arī latvju nacionālpolitiskos centienos. Pēc Krievijas autokrātiskās un centralistiskās iekārtas sabrukšanas viņas apspiesto tautu tieksmes pēc nacionalās pašnoteikšanās guva arvienu reālāku pamatu un sāka pārvest savus ideālus tiešāmībā. Plašs un aizraujošs sabiedriski-kulturelās un politiski-organizatoriskās rosības vilnis sakustināja latvju sabiedrības radošos spēkus. Sakarā ar Vidzemes zemes pagaidu padomes darbību pie viņas maija mēnesī neoficiāli nodibinājās zem Dr. M. Valteņa vadības „Latviešu Augstskolas intresentu komisijā“, kurās vairākās sēdēs tiek apspriesti soļi, kādi spējami augstākās izglītības labā Latvijā. Komisija atzīst, ka Latvijā vajadzīga Augstskola ar universitātes fakultatēm: medicīnisko, filozofiski-vēsturisko,

dabaszinātņu un sabiedriski-tautsaimniecisko (ietverot arī juridisko nodaļu). Kā pāreja uz latvisku Augstskolu tiek projektēti akadēmiski kursi, kuŗus nolemj atvērt tā paša gada rudenī. Priekšdarbu veikšanai tiek ievēlēta organizācijas komiteja, kuŗai uzdod izstrādāt kursu projektu, atsevišķo nodaļu resp. fakultatu mācības plānus, rūpēties par mācības spēkiem, mācības līdzekļiem, telpām u. c. Intresentu komisijā un viņas dibinātās sekcijās piedalās: Dr. M. Valteris, K. Straubergs, S. Meierovics, O. Grosvalds, Dr. med. P. Sniķeris, J. Akuraters, K. Skalbe, P. Dāle, E. Laursons, K. Dēķens, Skubiņš, J. Vārsbergs, Dr. Butulis, Dr. Kasparsons, M. Skujenieks, J. Ritiņš, J. Bokalderis u. c. Rīgas krišana un okupācijas vara neļāva izvest dzīvē ierosinātos un pa daļai jau izstrādātos projektus.

Tā pašā gada jūnijā, no 7. līdz 13. datumam, Tērbatā notiek latviešu skolotāju kongress, lai vispusīgi apspriestu, uz kādiem pamatiem jānostāda izglītība, skolu iekārta un izglītības darbinieku dzīves apstākļi autonomā Latvijā. Te attiecīgā Augstskolas sekcijā Latvijas Augstskolas jautājums tika pirmo reizi sistematiski — nopietni un principiāli apspriests un pozitīvi pārbaudīts, piedaloties arī pazīstamiem latviešu akadēmiskiem darbiniekiem. Šeit īsti, var teikt, tika likts arī pirmais pamataakmens tagadējai Latvijas Augstskolai — Universitātei. Kongresa programā mūsu augstākās izglītības un augstskolas jautājums no sākuma nemaz nebija paredzēts. Tikai pašā kongresa priekšvakarā pēc kongresa sekciju organizatora docenta K. Kundziņa un Augstskolas intresentu komisijas locekļu K. Strauberga un P. Dāles priekšlikuma programā tika uzņemts jautājums par augstāko izglītību Latvijā un nospriesta augstskolas sekcijas dibināšana. Sekcija nekavejoties uzaicināja piedalīties viņas darbībā mūsu nopelnu bagātos Tērbatas akadēmiskos darbiniekus profesorus J. Osi, E. Felsbergu, J. Lautenbachu un E. Pūkuli. Profesors L. Kundziņš tolaik nebija Tērbatā. Visi minētie Tērbatas universitātes darbinieki ar patiesu prieku un interesi atsaucās uz aicinājumu — sistematiski un autoritatīvi apspriest Latvijas Augstskolas jautājumu. Bez tam sekcijā varēja piedalīties katrs izglītības darbinieks, kuŗu interesēja Augstskolas jautājums. Sekcija uzsāka savu darbību 9. jūnijā Tērbatas realskolas telpās, pastāvīgi piedaloties apm. 25—30 personām un strādāja 3 dienas. Prezidijā ievēleja profesorus J. Osi un E. Felsbergu, par sekretariem — docentu K. Kundziņu un cand. phil. P. Dāli. Sekcija vispirms iepazīstas ar iepriekšējiem projektiem un materiāliem augstskolas jautājumā un pēc tam pāriet uz šī jautājuma apgaismošanu pēc būtības. Izejot no premises par autonomu Latviju prof. J. Osis, E. Felsbergs un citi sekcijas locekļi izsmēloši motivē patstāvīgās Latvijas Augstskolas vajadzību un aprāda viņas faktisko iespējamību. Tiek atmesta kā nepraktiska un nevēlama doma par Tērbatas universitātes pārvešanu uz Rīgu vai paralelu latvisku fakultātu dibināšana pie šīs pašas universitātes. Pieņēmusi principiālo atzinumu

par nacionalo Latvijas Augstskolas vajadzību Rīgā kā Latvijas centrā, sekcija izstrādā īsu projektu par Augstskolas tipu un raksturu. Lai virzītu uz priekšu Augstskolas idejas realizēšanu, sekcija tūlīt atzīmē ap 25 latviešu dažādās Krievijas augstskolās darbojošos profesorus, docentus un pie universitātēm atstātos kandidātus, uz kuriem varētu reflektēt kā uz nākamās Augstskolas darbiniekiem, un atzīst par vajadzīgu nodibināt sevišķu Latvijas Augstskolas komiteju un paredz tuvākā nākotnē plašāku latv. akadēmisko darbinieku konferenci Latvijas Augstskolas dibināšanas teoretisko un praktisko jautājumu izspriešanai. Sekcijā izstrādātās rezolūcijas kongresa kopsēdē pieņēma 13. jūlijā ar lielu majoritāti. Tērbatas latviešu skolotāju kongresa pieņemtās rezolūcijas latviešu augstskolas lietā skān šā:

- I. Ievērojot 1) ka līdz ar latv. skolotāju zemināru un vidus skolu nodibināšanu rodās vajadzība pēc akadēmiski izglītotiem zemināru un vidusskolu skolotājiem, kas spēja pasniegt priekšmetus latviešu valodā;
2) ka sakaņā ar Latvijas pašvaldības nodibināšanos rodās vajadzība pēc zinātniski izglītotiem darbiniekiem administrācijā un tautsaimniecībā;
3) ka līdz ar jauna tipa pamatskolu atvēršanu Latvija, tautskolotājiem nepieciešami būs vajadzīga augstāka pedagoģiska izglītība;
4) ka latv. draudžu reliģisko vajadzību apmierināšanai vajadzīgi teologi un ka šīs vajadzības apmierināšana, ievērojot Tērbatas universitātes teol. fakultātes pārdzīvojamo krīzi, citā ceļā uz priekšu grūti domājama — Latviešu skolotāju kongress atzīst par nepieciešamu Latvijas Augstskolas dibināšanu.
- II. Latvijas Augstskolas vietai jābūt Rīgai.
- III. Lai gan Latvijas Augstskola lielā mērā kalpos praktiskiem mērķiem, tomēr viņas galvenais uzdevums ir zinātnes veicināšana. Viņai jāstāv uz stingri zinātniskiem pamatiem un par mācības pasniedzējiem viņā var būt vienīgi personas ar attiecīgu zinātnisku gradu. Tai jābūt autonomai iestādei ar neaprobežotu mācības brīvību.
- IV. Latviešu augstskola sastāv no universitātes ar 5 fakultātēm (teoloģiskās, vēst.-filoloģiskās, juridiski-ekonomiskās, medicīniskās un fizikas-matematikas) un politehnikas. Pie vēsturiski-filoloģiskās fakultātes bez parastām nodaļām jāatveļ arī latviešu-leišu filoloģijas un pedagoģijas nodaļas; pie juridiski-ekonomiskās — tirdzniecības nodaļa; pie medicīniskās fakultātes — farmācijas un veterinar-medicīnas nodaļas; pie fizikas-matematikas — ģeografijas nodaļa. Pie politehnikas bez parastām nodaļām jāatveļ kuģniecības, elektrotehniskas, mežkopības un mērniecības nodaļas.
- V. Latvijas augstskola jānodibina tuvākā nākotnē. Pēc kongresa domām jau apmēram pēc trim gadiem varētu atvērt dažas vēsturiski-

filoloģiskas fakultates nodaļas (pedagoģisko un leišu-latv. filoloģijas); kādus gadus vēlāk — atlikušās fakultates un politechniku.

- VI. Augstskolā var iestāties abu dzimumu attiecīgo vidusskolu abiturienti bez eksamena, no citu vidusskolu abiturientiem fakultates un nodaļas var prasīt papildu eksamenus zināmos priekšmetos. No brīvklausītājiem sevišķi izglītības cenzs nav prasams.
- VII. Skolotāju kongress atrod par nepieciešami vajadzīgu tūlī izvēlēt komiteju, kuŗas steidzamākie uzdevumi būtu:
- 1) reģistrēt un apvienot latv. akadēmiskos darbiniekus;
  - 2) sagādāt stipendijas jaunu zinātnieku spēku sagatavošanai uz akadēmisku darbību, stājoties sakaŗā ar pašvaldības iestādēm;
  - 3) siki izstrādāt augstskolas projektu.

Augstskolas komitejā kongress tūlīt izvēlēja augstskolas sekcijas 8 dalībniekus: profesorus J. Osi, E. Felsbergu, E. Paukuli, J. Lautenbachu, docentu K. Kundziņu, cand. phil. P. Dāli, cand. phil. K. Straubergu, inženieri docentu P. Žaldavu un Dr. Adamsonu. Bez tam kongress nolēma, ka komitejā uzaicināmi visi latviešu profesori, docenti un attiecīgi lietpratēji, pa vienam pārstāvim no Vidzemes, Kurzemes un Latgales zemes padomēm, Rīgas pilsētas galva un Vidzemes un Kurzemes komisari. 14. jūnijā Komiteja notur sēdi Tērbatas universitātes mākslas muzeja telpās zem prof. E. Felsberga vadības. Atzīmē komitejā kooptējamos akadēmiskos darbiniekus un reģistrē zināšanai visus pazīstamos latv. spēkus, kas strādā zinātnes laukā un nolemj ievākt tūvākus datus par tiem, kas nav vēl komitejai noteikti zināmi. Nolemj publicēt visos latviešu laikrakstos uzaicinājumu pabalstīt Augstskolas komitejas mērķus ar aizrādījumiem, datiem un materiāliem līdzekļiem. Plašāku akadēmisku konferenci nolemj sasaukt Tērbatā 24. un 25. augustā, uz kuŗu uzaicināmi: profesori J. Endzelīns (Čaŗkovā), P. Šmidts (Vladivostokā), J. Ruberts (Kijevā), L. Kundziņš (Tērbatā), prof. R. Krimbergs (Čaŗkovā), P. Valdēns (Rīgā), privatdocenti J. Plāķis (Kazaņā), F. Balodis (Maskavā), P. Piebārds (Maskavā), docents E. Laube (Rīgā), docents E. Birkhāns (Rīgā), privatdocents E. Lejnīeks (Maskavā), privatdocents P. Sniķeris (Rīgā) un bez tam visi jaunie zinātniskie spēki, kas atstāti pie augstskolām sagatavošanai uz akadēmisku darbību. Konferences sasaukšanu uzdod komitejas sekretariem K. Kundziņam un P. Dālem saziņā ar priekšsēdētāju prof. J. Osi. Komiteja ar preses palīdzību informēja latv. sabiedrību par augstskolas sekcijas un kongresa atzinumiem latviešu augstskolas organizēšanas lietā un uzaicināja sabiedrību veicināt komitejas mērķus un uzdevumus, būdama pārliecināta, ka latviešu augstskolas lieta realizējama dzīvē vienīgi atbalstoties uz visas tautas garīgiem un materiāliem spēkiem. Speciāli paziņojumi un uzaicinājumi tika izsūtīti mūsu akadēmiskiem darbiniekiem. Samērā īsā laikā komitejai izdevās apvienot ap latviešu augstskolas ideju mūsu vecākos un jaunākos zinātnes darbiniekus. Viņi bija gatavi ar

prieku strādāt latviešu augstskolā, ja tādu izdotos nodibināt. Profesors P. Šmidts rakstīja komitejai no Vladivostokas: „Ja tikai sanāktu mācītie latvieši kopā no visām malām, tad viņi varētu nodibināt tādu augstskolu, kas droši varētu sacensties ar Tērbatas alma mater.“ Politiskā un saimnieciskā dezorganizācija, kas arvienu vairāk sāka pieaugt Krievijā sakarā ar revolūcijas radītiem apstākļiem un sāka graut ar armiju, radīja bažas, vai tūvākā nākotnē izdosies izvest dzīvē reālus organizatoriskus soļus latv. augstskolas dibināšanā. Neskatoties uz satiksmes grūtībām un citiem sarežģītiem frontes un aizmugures apstākļiem, komiteja nolēma 24. un 25. augustā Tērbatā nodomāto akadēmisko konferenci noturēt. Bet tad pēkšņi nāca Rīgas krišana — un konference nevarēja sanākt. Latviešu Augstskolas lietas virzīšana uz priekšu bija gribot negribot jāatliek uz vēlāku laiku, kad vispārējie apstākļi būtu labvēlīgāki šī projekta sekmēšanai. Neskatoties uz grūtājiem piemeklējumiem, doma par latviešu Augstskolu palika sabiedrībā dzīva, abpus frontes, kā pašā Rīgā, tā arī jaunajos latv. sabiedriskās dzīves centros Valmierā un Valkā. Akadēmiskie kursi resp. akadēmiskā Augstskola Rīgā nevarēja uzsākt darbību ne vismazākā apmērā, bet Valmierā septembra mēnesī zem J. Lapiņa vadības tika nodibināta un atklāta pirmā latviešu Tautas Universitāte, kas attīstīja nopietnu un intenzīvu darbību un ieguva ļoti plašu un dzīvu sabiedrisku atbalsi kā pašā Valmierā tā arī apkārtnē. Bez valodām Valmieras tautas universitatē pirmā gadā tika pasniegti sekoši priekšmeti: Latvijas vēsture, latviešu un krievu literatūras vēsture, psiholoģija, politiskā ekonomija, bioloģija un tiesību mācība. Klausītāju pirmā ceturksnī bija 142. Universitātes dibinātāji uzskatīja šo izglītības iestādi arī zināmā mērā kā sagatavošanas un pārejas pakāpi uz akadēmisku Latvijas augstskolu, kurai reiz bija jāklūst par īstenību. Pie universitātes nodibināja pētīšanas fondu, kurā uzdevums bija gādāt par līdzekļiem zinātniskai pētīšanai un nopietnu mācības grāmatu izdošanu tautas augstskolām. Tautas universitatē darbojās un vingrinājās kā lektori arī daži tagadējās Latvijas Augstskolas mācības spēki — L. Adamovičs, J. Bickis, J. Bokalderis, P. Dāle u. c. Lai nāktu tūvākā kontaktā ar Tērbatas akadēmiskiem darbiniekiem un turētu dzīvu latviešu zinātnes un latviskas Augstskolas domu, Valmieras tautas universitāte 1918. g. janvāra sākumā sarīkoja Tērbatas universitatē zinātnisku lekciju ciklu par mākslas, filozofijas, literatūras un reliģijas zinātnes tematiem. Ciklā kā galvenie lektori piedalījās mūsu Tērbatas profesori J. Osis, E. Felsbergs, docents K. Kundziņš un cand. theol. L. Adamovičs un tautas universitātes lektori J. Lapiņš un P. Dāle. Tas bija ievērojams kultūrelis notikums latviešu sabiedrībā dzīvē. Sarīkotie priekšlasījumi un tūvāka satikšanās starp Latvijas Augstskolas idejas intresentiem deva jaunus impulsus mūsu augstskolas domai un stiprināja ticību uz viņas iespējamību. Vācu kara spēkam ieņemot Valmieru, Valmieras tautas universitāte bija spiesta pārtraukt savu darbību un okupācijas varas laikā varēja rudenī atkal uzsākt

to tikai pēc ilgām grūtībām ar ierobežotu mācības programu. Lielinieku ienākšana 1918. g. decembrī galīgi izbeidza viņas darbību.

Zināmā mērā līdzīga loma piekrit arī Pēterpils latviešu tautas augstskolai — „Pēterpils latviešu vispārizglītojošiem kursiem“, kas nodibinājās 1916. g. pavasarī un darbojās apmēram gadu zem inž. A. Zaldava vadības. Iniciatīve kursu nodibināšanā piederēja Pēterpils Latviešu Labdarības Biedrības literariski-zinātniskam studentu pulciņam kopā ar pārstāvjiem no strādnieku biedrības „Kultura“. Kursos pasniedza starp citu: latviešu valodu līdz ar ievadu valodniecībā, latv. literatūras vēsturi, ievadu tiesību zinātnē, ievadu filozofijā, matematiku un fiziku, ķīmiju, ievadu politiskā ekonomijā, ekonomisko ģeografiju, ģeoloģiju, vēsturi. Sadalījumu atsevišķās nodaļās resp. fakultātes kursi nepaguva izvest. Kā lektori un arī organizatori kursos piedalījās, starp citiem, arī šādi Latvijas Augstskolas mācības spēki: docenti K. Dislērs, Fr. Gulbis, A. Tentelis, E. Blesse, A. Liepiņš un lektors P. Starcs.

Rīgā Latvijas Augstskolas idejas nesēja un kopēja bija Latv. Izglītības Biedrība, pie kuŗas 1917. g. beigās nodibinājās zem Dr. A. Butuļa rosīgās vadības Augstskolas sekcija ar uzdevumu — attīstīt, noskaidrot un nostiprināt latviešu augstskolas ideju sabiedrībā un veikt priekšdarbus viņas realizēšanai. Pa daļai tā bija iepriekšējo darbu un sasniegumu tālāka konzekvence. Jau 1915. gada jūnijā un jūlijā mēnešos iz Rīgas un ienaidnieka vēl neieņemtās Latvijas daļas bija evakuētas bezmaz visas skolas, tanī skaitā visas vidus skolas un Rīgas Politehniskais Instituts. Nepabeigusi skolas izglītību, jaunatne, kuŗa vēl nebija armijā, palika bez mācības iestādēm. Šādos apstākļos Latv. Izgl. Biedrība 1915. gada beigās lika pamatu pirmai latviešu vidus skolai vīriešu un sieviešu kārtas audzēkņiem, ar reformētas reālas un klasiskas izglītības programu. Vēlāk, sekojot šim paraugam, nodibinājās nacionālas latviešu vidusskolas Valmierā, Cēsīs, Jelgavā un citur. Šīs vidusskolas 3—4 gadus vēlāk izrādījās par laikā būvētu tiltu uz nacionālu Latvijas Augstskolu, jo pēdējā nu varēja atbalstīties jau uz nacionālas vidusskolas pamatiem. Ieskatoties Augstskolas sekcijas darbībā 1917. un 1918. g., mēs redzam, ka 2 galvenie jautājumi neatlaidīgi nodarbina sapulcēto prātus un meklē atbildi: 1) kur studēt jaunatnei? kā tikt pie latviešu augstskolas? Tie bija grūti jautājumi, jo arī Tērbatas universitāte bija evakuēta, Krievijā revolūcijas ugunsgrēks kļuva arvienu vairāk postošs, bet ceļi uz vakariem bij noslēgti un arī materiālā ziņā nepieejami. Šādos apstākļos te nobrieda vienota doma arī par latviešu augstskolas nepieciešamību un droša ticība uz viņas iespējamību. Tikai dažādi ceļi šķitās vedam uz to. Un Augstskolas sekcija gada beigās izgrūtākos okupācijas varas un evakuētās Rīgas bēdīgos apstākļos organizē priekšdarbus jo plašai Tautas Augstskolai ar 3 nodaļām: 1) vēstures-filoloģijas, 2) tieslietu-tautsaimniecības zinību un 3) dabas zinātņu un medicīnas fakultātēm. Ap 30 lektoru grupējās ap šīm nodaļām

un izstrādāja attiecīgas programmas. Vēlākās sēdēs, kad okupācijas varas dēļ neizdodas realizēt nodomāto Tautas Augstskolu, 1918. gada sākumā rodas priekšlikumi par paralelām profesurām Rīgā un Tērbatā, par latviešu nodaļu pie Tērbatas universitātes. Kā paraugus min Pragas, Lembergas, Helsingforsas universitātes. Pats Latvijas Augstskolas ideāls atrod arvienu enerģiskākus, neatlaidīgākus un radikālākus aizstāvjus.

5. jūnijā 1918. g. sekcija nolēmj iesniegt okupācijas varai memorandumu latviešu augstskolas un latviešu augstākas izglītības lietā. Attiecīgu rezolūciju formulē 19. jūnija sēdē: Latv. Izgl. Biedr. Augstskolas sekcija 5. jūnija sēdē nolēma sekošo:

Ievērojot 1) vietējo iedzīvotāju vairākuma prasības, 2) sagaidāmās mūsu dzimtenes pārvaldības vajadzības un 3) to apstākli, ka mūsu tautskolās un latviešu vidusskolās mātes valoda ienesta kā mācības valoda, ir radusies nepieciešama vajadzība dot iespēju 1) vietējās pašvaldības darbiniekiem uz saviem arodiem sagatavoties zinātniskā latviešu valodā un 2) latviešu skolas beigušiem mācekļiem nobeigt savu izglītību mātes valodā arī augstskolā. Pagaidām tiek atzīts par nepieciešamu pie Tērbatas universitātes un Rīgas politehnikas jau tūlīt sākt atvērt paralelprofesuras un docenturas latviešu valodā. Atbildot uz Tērbatas latviešu akadēmisko aprindu aizkustināto jautājumu par tūlītēju vienas latviskas profesuras nodibināšanu pie Tērbatas universitātes teoloģiskās fakultātes un četru pie filoloģiskās, Latv. Izgl. Biedr. Augstskolas sekcija izsaka savu pilnīgu piekrišanu.“

Tai pašā sapulcē nospriež, ka nodomatais memorandums jāiesniedz Latv. Izgl. Biedr. Augstskolas sekcijai kopā ar visām ievērojamākām latviešu kultūrelām organizācijām, pieaicinot arī Latgales pārstāvjus. Nolēmj uzaicināt pie kopēja memoranduma iesniegšanas šādas organizācijas: 1) Latviešu mākslas biedrību, 2) Latviešu rakstnieku un mākslinieku biedrību, 3) Latviešu Augstskolas komiteju, 4) Latviešu rakstnieku aroda biedrību, 5) Valmieras Tautas Universitātes padomi, 6) Ārpuskolas izglītības sekciju pie Lauksaimnieku centralbiedrības, 7) R. L. B. zinību komisiju, 8) Skolu un izglītības biedrību Jelgavā, 9) Centralo sabiedrību „Konzums“ Cēsis. Šī jautājuma galīgai noskaidrošanai un attiecīgās rezolūcijas pieņemšanai nolēmj noturēt 11. jūlijā 1918. g. plašāku sapulci, piedaloties augšminēto organizāciju un Latgales pārstāvjiem. Sapulce minētā dienā arī sanāca, bet pie lēmumu netika, jo sēdes laikā ieradās okupācijas pārvaldes ieredņi, slēdza sapulci un sauca pie atbildības L. I. B. un Augstskolas sekcijas priekšniecību. Augstskolas sekcija piespiesta pārtraukt savu darbību uz 4 mēnešiem — līdz okupācijas varas beigām. Bet pēc Latvijas neatkarības proklamēšanas Augstskolas sekcija jau trešā dienā noturēja pirmo sēdi jaunos apstākļos ar plašām un gaišām cerībām. Nolēmj, ka pirmā jāatver vēsturiski-filoloģiskā fakultāte, kā visnepieciešamāka latviešu skolām, ka evakuēto mācības līdzekļu lietā jāstājas sakašos ar Maskavas nacio-

nalo lietu komisiju un sasaukuma latviešu akadēmisko darbinieku konference. Ar lielinieku ienākšanu Augstskolas sekcija uz pusgadu atkal pārtrauc savu darbību. Sekcijas darbībā jo dzīvu dalību ņēmuši šādi dalībnieki: Doc. Kundziņš, V. Eglīts, F. Bārda, Dr. M. Valteris, E. Skubiķis, Dr. Adamsons, E. Meklers, Sp. Paegle, A. Kirchenšteins, Sulme, P. Lejiņš, E. Lejnieks, Trauberga kdze u. c.

Latvijas neatkarības proklamēšana 18. novembrī 1918. g. iedvēsa sabiedrībai jaunus spēkus un aicināja uz nacionalās kulturas vispusīgu izkopšanu, sen loloto ideālu piepildīšanu. Īsi pēc Latvijas valsts pasludināšanas kādā rītā pie vecās politehnikas ēkas parādījās, simboliski vēstidami vecās augstskolas nākamo likteni, Latvijas karogi, — kas dažās uz Vāciju orientētās aprindās sacēla lielu ievēribu un runāšanu. Drīzi arī viena studentu daļa iekustināja jautājumu par to, ka vismaz daļa lekciju tiktu jau lasīta latviešu resp. valsts valodā. Bet zeme bija pārāk izpostīta, jaunai Latvijas valdībai nebija gandrīz nekādu reālu līdzekļu un spēku, viņas nostiprināšanos sistematiski kavēja vēl okupācijas militārā vara un aizējot no Rīgas atdeva to jaunai svešai varai — lielinieku sarkanai armijai. Nodibinājās sarkanā padomju Latvija ka socialistiskās federatīvās padomju Krievijas sastāvdaļa. Vēl īsi pirms lielinieku ienākšanas Rīgā Augstskolas komiteja sasauca Rīgā atrodošos akadēmisko darbinieku un intresentu sapulci Augstskolas jautājuma praktiskai apspriešanai. Apspriedē, starp citiem, piedalījās profesors P. Valdēns, docents K. Kundziņš, privat-docents P. Sniķeris, Dr. phil. P. Zālītis, Fr. Zālītis, Dr. med. G. Reinharde, Dr. A. Butulis, mag. E. Blese, P. Dāle un kā viesi profesori Vladimirovs un Derjugins no Pēterpils. Domu izmaiņā noskaidrojās, ka ievērojot ārkārtīgi apdraudēto valsts stāvokli un varbūtējo lielinieku ienākšanu, acumirkli nekādus praktiskus soļus Latvijas Augstskolas lietā nav iespējams spert un jānogaida līdz vispārīgais stāvoklis noskaidrosies vienā vai otrā virzienā.

3. janvārī Rīgā ienāca sarkanā armija un nodibinājās lielinieciska padomju valdība. Jauns apspiešanas un posta laiks sākās Latvijā starptautiskā proletariata diktaturas vārdā. Visi pastāvošie iekārtojumi tika sagrāuti, bet Latvijas Augstskolas ideja ne tikai palika neaizskarta, bet no jauniem zemes saimniekiem tika tūlīt rosīgi tālāk virzīta un arī pa daļai realizēta, kauču gan ne tādā veidā, kā tas bija paredzēts agrākos projektos. Februāra sākumā Latvijas padomju valdība publicēja šādus noteikumus par augstskolu (sk. „Dekretu un rīkojumu krājumu“ № 4 — 1919. g.):

„Noteikumi par Latvijas Augstskolu.

1. Latvijas Augstskola ir Padomju Latvijas iestāde un atrodas Tautas Izglītības Komisariāta pārziņā. Viņa sprauž sev par mērķi sniegt studentiem sistematisku zinātnisku augstāko izglītību, kā specialzinātņu nozarēs, tā atsevišķos zinātņu ciklos.

2. Latvijas Augstskolā pagaidam tiek atvērtas 5 nodaļas: ķīmijas, lauksaimniecības, mehāniskā, inženieru un būvniecības nodaļas.
3. Latvijas Augstskolas mācības darba pārzināšanai pie T. I. K. tiek nodibināta Augstskolas komisija, kurā Augstskolas skolotāji un studenti var izvēlēties pa vienam priekšstāvim.
4. Latvijas Augstskolas skolotājus izvēl Augstskolas Komisija. Augstskolas Nodaļas var likt priekšā savus kandidātu sarakstus.
Piezīme: Līdz Augstskolas Komisijas sastādīšanai pirmos Augstskolas skolotājus ieceļ Tautas Izglītības Komisars.
5. Latvijas Augstskolā par studentu pieņemams bez dzimuma izšķirības ikviens pilsonis, ne jaunāks par 16 gadiem.
- ✓ 6. Studenti tiek uzņemti Latvijas Augstskolā bez atestātiem par iepriekšējo izglītību, arī eksameni studentu pieņemšanai netiek sarīkoti. Katra mācības gada sākumā Latvijas Augstskola izsniedz ziņas par to zināšanu daudzumu, kurš vajadzīgs priekš sekmīga darba attiecīgās nodaļās.
7. Noteikumus par studentu uzņemšanu specialosursos, semināros un laboratorijās, tāpat noteikumus par mācības kārtību un vispārīgo mācību plānu izstrādā attiecīgās nodaļas un apstiprina Tautas Izglītības Komisars.
- ✓ 8. Kā lekcijas, tā arī mācības līdzekļu un ietaišu lietošana studentiem ir par brīvu.
9. Ja studenti vēlas, viņi var dabūt no Augstskolas Nodaļām apliecības par apmeklētiem kursiem, padarītiem praktiskiem darbiem u. t. t.
10. Priekš teoretiskiem un praktiskiem darbiem pie Latvijas Augstskolas pastāv bibliotēkas, laboratorijas, kabineti ar mācības līdzekļu kolekcijām, paraugu fermas u. c. iestādes.
11. Pie Latvijas Augstskolas tiek atvērti vidēja tipa tehniski kursi.
- ✓ 12. Pie Latvijas Augstskolas Nodaļām tiek atvērtas sagatavošanās klases priekš tādiem klausītājiem, kuriem ir pietiekošs daudzums praktisku zināšanu izvēlētajā arodā, bet kuriem trūkst vajadzīgo teoretisko zināšanu.
13. Ikvienam skolotājam ir tiesība, bez mācību plānā ieviestiem kursiem, lasīt arī paralelus un speciālus kursus.
- ✓ 14. Lekcijas tiek lasītas latviešu un krievu valodās. Ar Izgl. Komis. atļauju, lekcijas var lasīt arī citās valodās, bet tādā gadījumā paraleli jālasa lekcijas latviešu vai krievu valodās.

Latv. Pad. Vald. priekšsēdētājs: (par.) P. Stučka.

Tautas Izglītības Komisars: (par.) J. Bērziņš.

Nodibinājās lielinieku laika Latvijas Augstskola kā īss un īpatnējs eksperiments, ar tām pašām agrākās politehnikas 5 tehniskām nodaļām — arhitektu, inženieru, ķīmijas, lauksaimniecības un mehanikas un „sociāli-ekonomisko kursu“ bijušās tirdzniecības nodaļas vietā.

Par oficalu mācības valodu tika pieņemta latviešu valoda, kauču arī netika liegta mācību pasniegšana krievu un vācu valodā. Par mācības spēkiem, resp. „skolotājiem“ pie šīs Augstskolas pieaicināja arī vesalu rindu latviešu specialistu dažādās arodā un zinātņu nozarēs: agronomu J. Bergu, inžen.-technol. P. Nomali, J. Kalniņu, bakteriologu A. Kirchenšteinu, inž. Lepiku, agron. P. Lejiņu, mag. Ē. Lejnīku, agr. J. Vārsbergu, inž. M. Vegneru, cand. phys. Fr. Gulbi, Dr. Kasparsonu, Dr. Priedkalnu, F. Roziņu u. c. Lielākā daļa no minētiem spēkiem tika vēlāki saistīti par docentiem pie likumīgās nacionalās valdības laikā nodibinātās Latvijas Augstskolas. Augstskolas pārvaldes organi bija: fakultatu padomes un augstskolas padome, kurā bez citiem pārstāvjiem iegāja arī izglītības komisariata pārstāvis (pilsonis) un fakultatu sūtīti latviešu mācības spēki¹⁾. Sarunu valoda Augstskolas padomes sēdēs bija tikai latviešu, kamēr fakultatu sēdēs runāja dažādās valodās.

Nacionalo momentu šī laika Latvijas Augstskolas dzīvē sevišķi uzsvēra un veicināja zemkopības komisars F. Roziņš un izglītības komisariata pārstāvis A. Kiršteins. Izkopjot vispirms pastāvošās tehniskās nodaļas, tika meklēti krietnākie un pazīstamākie darbinieki iekš- un ārzemēs, pie kam neskatījās uz viņu politisko nokrāsu, bet tikai lietpratību un nopelniem savā darba laukā. Pēc toreizējā Augstskolas direktora prof. P. Valdena priekšlikuma pieņem noteikumu, ka par mācības spēkiem Augstskolā pielaižami tikai tādi darbinieki, kas pēc augstskolas beigšanas vismaz 5 gadus strādājuši savā arodā. Šīnī laikā, rūpējoties vispāri par Augstskolas labu nostādīšanu mācības līdzekļu ziņā, tiek sperti pirmie enerģiskie soļi bij. Politehniskā instituta mantu reevakuēšanai, kas arī būtu izdevies, ja visādas šķēršļus ceļā nebūtu likuši daži Ivanovo-Vozņesenskā — agrākie R. P. I. profesori. Lauksaimniecības fakultatei atļauj izvēlēties noderīgākās muižas fermām piešķirt plašus kreditus visām nodaļām, bet tos vairs nedabū izlietot. Lielinieku laikā Latvijas Augstskolā bija pavisam reģistrēti 3041 klausītāji. Lielinieku laika Augstskola darbojās no februāra vidus līdz 22. maijam 1919. g.

Pēc lielinieku padzišanas un Flečera ienākšanas tiek atjaunota bij. Baltische Technische Hochschule ar nosaukumu „Rīgas Tehniskā Augstskola“. Visi lielinieku laikā uzaicinātie mācības spēki tiek galīgi atlaisti un latviešu mācības valoda no augstskolas pilnīgi izstumta.

Daļa bijušo mācības spēku — J. Bergs, F. Gulbis, P. Lejiņš, A. Kirchenšteins, E. Lejnīks, P. Nomals un Vegners kopā ar bijušo izglītības komisariata pārstāvi Kiršteinu, cerēdami uz uzurpatoriskās varas drīzu krišanu, kārtīgi noturēja klusas sapulces 1—2 reizas nedēļā, apspriežot Latvijas

¹⁾ Projektetos noteikumos par L. A. normalo satversmi bija paredzēts, ka Augstskolas Padome sastāv no: a) rektora, b) izglītības komisariata pārstāvja, c) visiem dekaniem un d) studentu pārstāvja.

Augstskolas izveidošanas plānus, skicējot fakultatēm galvenos vilcienos mācības programmas, vācot ziņas par latviešu zinātniekiem ārzemēs u. t. t. Šī darbinieku grupa stāvēja pastāvīgos sakaros ar pirmo Latvijas izglītības ministri Dr. Kasparsonu, kuŗš arī piedalījās kādā no šīm sēdēm. Šīs grupas sēdēs, pēc ierašanās Rīgā jūlija mēnesī, apmekleja arī K. Kundziņš un P. Dāle, par kuŗiem minētie darbinieki bija jau interesējušies viņu prombūtnes laikā kā par jaundibināmo humanitāro fakultatu pārstāvjiem.

3. jūlijā Rīga atkal ir brīva no uzurpacijas varas.

II. Latvijas Augstskolas organizēšana — no jūlija 1919. g. līdz viņas atklāšanai 28. sept. 1919. g.

Līdz ar Latvijas pagaidu valdības atgriešanos no Liepājas pēc Ziemeļ-Latvijas armijas slavenām uzvarām atsvābinātā Rīgā 1919. g. 6. jūlijā sākās valdības un sabiedrības verdoši-rosīga organizatoriska darbība visās valsts dzīves nozarēs. Ari izglītības ministrija, apzinādamās zemes bēdīgos apstākļus skolu un izglītības laukā, nekavējoties ķērās pie mūsu skolu un izglītības dzīves ievirzīšanas normalākās sliedēs, saskaņā ar Latvijas valsts un kulturas patiesām vajadzībām un interesēm. Izglītības ministrs Dr. Kasparsons paraleli pamat- un vidus skolu uzbūves nokārtošanai atzina par vajadzīgu tūlīt ievadīt arī Augstskolas organizēšanas darbus. Uz izglītības ministru Dr. Kasparsona iniciatīvi un lūgumu tā-laika zemkopības ministra biedrim A. Kalniņam, pēdējais sasauca 2 plašākas pazīstamāko lauksaimniecības darbinieku sapulces, kuŗas netikvien izstrādāja sīkāku lauksaimniecības zinātņu fakultātes plānu, piemērojoties Latvijas īpatnējiem apstākļiem, bet uzzīmēja arī vispārīgas līnijas jaunveidojamās Latvijas Augstskolas uzbūvei, kuŗas vēlāk izglītības ministrijas Augstskolas komisijas atzina par tādām, kas ievērojamas arī vispārēja organizācijas darbā. Šo zemkopības ministrijas specīalo apspriežu rezultātā ievēlē sevišķu komisiju, sastāvošu no P. Lejiņa, H. Celmiņa un prof. Buchholca, kuŗa stājas sakārā ar izglītības ministriju, iesniedz izstrādātos projektus un vēlāk darbojas pie izglītības ministrijas kā lauksaimniecības fakultātes organizēšanas subkomisija. Ari sabiedrības interese par augstākās izglītības likteni Latvijā ar katru dienu pieaug, par ko spilgti liecina Izglītības Biedrības augstskolas sekcijas apspriedes un raksti, kas pastāvīgi parādās presē. Ar 11. jūliju L. I. B. Augstskolas sekcija atjauno savu darbību, nostāda Latvijas Augstskolas jautājumu uz konkrētiem pamatiem un stājas pie attiecīgu praktisku projektu un programmu izstrādāšanas. Nolemj stāties sakārā ar valdību, ieinteresētām arodnieciskām biedrībām un grupām; sastāda īpašas komisijas tehnisko un humanitāro fakultāšu projektīvo priekšdarbu veikšanai. Savus principālus uzskatus Latvijas Augstskolas lietā Augstskolas sekcija uztic formulēt un iesniegt izglītības ministrijai sevišķi ievēlētai komisijai, kuŗā iegāja Dr. P. Sņķeris, Doc. K. Kundziņš, agr. P. Lejiņš, inž. P. Nomāls un Dr. A. Kirchenšteins. Šis atzinums, kuŗš sakopo un atspoguļo plašāku latviešu inteliģences aprindu domas Latvijas Augstskolas organizēšanas lietās, tika iesniegts izglītības ministram 14. jūlijā. Šī Augstskolas organizēšanai svarīgā un raksturīgā vēsturiskā dokumenta saturs ir šāds:

„Latvijas Izglītības Ministra kungam.

Latviešu Izglītības Biedrības Augstskolu Sekcijas sēdē 11. jūlijā š. g. izteikto domu modificēšanai un pēdējās vācu okupācijas varas izbeigtas Latvijas Augstskolas skolotāju grupas iesniegto un Sekcijas sēdē principā pieņemto priekšlikumu caurskatīšanai ievēlētā Komisija, sastāvoša no docentiem Dr. med. Sņķeņa un Kundziņa, agronoma Lejiņa, inženiera Nomaļa, veterinarārsta-bakteriologa Kirchenšteina, nāk Latvijas Augstskolas atjaunošanas un tālākas izbūves lietā pie šādiem slēdzieniem, kurus nodod Jums, Ministra kungs, vistuvākai ievēribai.

- 1) Augstskola valstī ir tas pamats, uz kā balstās visa materialā un garīgā labklājībā, kādēļ pie Latvijas Augstskolas nodibināšanas un iekārtošanas darbiem jāķeras bez kavēšanās, izmantojot visu to, kas šinī lietā ir jau veikts. It īpaša vērība piegriežama tai augstākai mācības iestādei Rīgā, kuŗa zem dažādiem nosaukumiem pastāv līdz pēdējam brīdim, t. i. bijušam Rīgas Politehniskam Institutam.
- 2) Latvijā pagaidām dibināma tikai viena apvienota nacionāla Augstskola ar tehnisko, humanitāro, dabas zinātņu un medicīnas fakultatēm, jo šāds kontakts dažādo fakultātu studentu redzes aploka paplašināšanai var nākt tikai par labu. Īpaša vērība piegriežama lauksaimniecības un pedagoģijas fakultatēm. Ari visiem tautskolotājiem jābūda augstskolas izglītība, lai paceltu tik ļoti pēdējā laikā Latvijā atpakaļ palikušo tautas izglītības lietu.
- 3) Speciēlie zinātniskie instituti pagaidām saistāmi ar Augstskolas fakultatēm, bet jāņem vērā, ka daži no šiem institūtiem vēlāk varēs sekmīgāki darboties būdami patstāvīgi.
- 4) Latvijas Augstskolai jābūt pilnā vārda nozīmē augstskolai, kas pieejama katram, kas ir jau pietiekoši vidus skolā sagatavots, lai sekmīgi uzņemtu Augstskolas disciplīnas un nepietiekošas priekšizglītības dēļ lai nekavētu laiku un velti netērētu valsts līdzekļus. Kamēr nokārtosies Latvijā galīgi vidus skolu lieta, jāiet pretīm tiem, kuŗi pa kuŗa laiku turpinājuši savu izglītību dažādu valdību un valstu skolās, vai ari ārpus tām un nav ieguvuši attiecīgas skolu apliecības. Lai minētām personām atvērtu Augstskolas durvis pie pašas Augstskolās mācību gada sākumā jānotur uzņemšanas pārbaudījumi. Vēl jādod pārejas laikmetā iespēja iekļūt Augstskolā un noapaļot savas speciēlas zināšanas tām personām, kuŗas ir par vecām, lai sēstos uz vidus skolas sola.
- 5) Augstskolā studenti atsvabināmi no katrām maksāšanām un pabalstāmi pa viņu studiju laiku mācību līdzekļiem un uzturu. Ja sākumā nebūtu iespējams to ievest, tad katrā ziņā lekciju naudas noliekamas viszemākās, un galvenā vērība piegriežama, lai varētu studēt katrs, kas to vēlas, ir studijām sagatavots un rāda sekmes.

- 6) Teoretiskām studijām nevajadzētu vilkties ilgāki par 4—5 gadiem, pēc kam absolventiem izdod pagaidu apliecības, kuŗas iemaināmas pret diplomiem tikai pēc zināma attiecīga praktiska darba minimuma, apm. 1—2 gadiem ilgu. Praktiskais darbs organizējams ar Augstskolas palīdzību, un par viņā pavadīto laiku, students stāda diploma iegūšanai Augstskolai priekšā darbu pārskatu, Vispāri Augstskolai jābut visciešāki saistītai ar visu dzīvo dzīvi valstī.
- 7) Augstskolu dibinot jāņem par paraugu vislabākās Augstskolas pasaulē, īpašu vērību piegriežot mazo, mums tuvu stāvošo valstu augstskolām, kā Danijas, Skandināvijas un Somijas.
- 8) Latvijas Augstskolai jābūt valsts iestādei, un nekādam privatu grupu uzņēmumam še nav vietas.

Lai spertu pirmos praktiskos soļus augšā izteikto principu sasniegšanai, tad ir nepieciešams, ka Valdība tūlīn:

- 1) likvidē tagadējo, bijušā Rīgas Politehniskā Instituta pēcteci un
- 2) bez kavēšanās ķeras pie jaundibināmās Latvijas Augstskolas organizēšanas darbiem.

Kas attiecas uz pirmo punktu, tad jāievēro sekošais. Lai mācības spēku izvēles ziņā iegūtu brīvas rokas, tad no amata atlaižams viss Augstskolas tagadējais mācības personāls kā tāds, uzaicinot nepieciešamos spēkus no jauna. Augstskolas īpašumi tūlīn ņemami Latvijas Izglītības Ministrijas pārziņā, atstājot dažādo augstskolas mīnātu juridisku tiesību nokārtošanu uz vēlāku laiku. Īpaša vērība piegriežama tam apstāklim, ka pašureiz augstskola atrodas ļoti bēdīgos apstākļos mācību līdzekļu ziņā, kādēļ nekavējoties sperami pie pirmās izdevības visi soļi, lai atdabūtu atpakaļ vērtīgo biblioteku, ķīmisko laboratoriju un fizisko kabinetu iekārtu, kas vairāku miljonu rubļu vērtībā savā laikā kaŗa apstākļu dēļ tika izvests 60 vagonos uz Krievijas iekšieni — Maskavu un Nižnij-Novgorodu. Dažādi vērtīgi sikumi, kā platins, radijs u. c. atrodoties glabāšanā arī Vācijā.

Pie Augstskolas organizēšanas darba Valdībai jāaicina talkā visi spējīgākie latviešu zinātniskie un organizatoriskie spēki, kā še pat Latvijā, tā arī ārpus tās.

Pirmo balstu šinī ziņā Izglītības Ministrijai varētu dot tie latviešu zinātnieki un augstskolu darbinieki, kuŗiem ir jau Latvijas Augstskolas organizēšanas lietā zināmi nopelni un piedzīvojumi. Minētās zinātnieku aprindas varētu sīki nospraust Latvijas Augstskolas iekārtas principus un izvēlēt no sava vidus komisiju, kuŗa izstrādātu galīgi Augstskolas iekārtas plānu un celtu to priekšā Ministrijai apstiprināšanai. Dažādas biedrības, sabiedrības grupas, kā arī atsevišķas personas vajadzētu uzaiicināt izteikt presē vai ar rakstu savas domas par Augstskolas iekārtu un fakultatu sadalījumu. Šīs domas varētu dot vienu, otru lietderīgu

aizrādījumu minētai komisijai. Pirmos lektoros un asistentus, kas uzaicināmi pie darba Augstskolā, stādītu Ministrijai priekšā arī šī komisija. Paredzams, ka sākumā mēs ar latviešu mācību spēkiem vien neiztiksim un būs jāauzicina par profesoriem arī personas-nelatieši no agrākās Rīgas Augstskolas personāla, kas šo atsevišķo profesoru zinātnisko nopelnu un spēju dēļ būtu tikai ieteicams. Ierobežoties būs vajadzīgs tikai no tiem Rīgas Augstskolas mācību spēkiem, kuŗi separatisma politiku stādījuši augstāk par zinātņi, jeb arī kuŗu zinātnisko vērtību pārspēj viņu līdzkonkurenti. Tā tad blakus oficialai latviešu mācību valodai priekšmetus pasniegtu arī citās valodās. It īpaši būtu vēlams tuvāks kontakts ar citu zemju zinātņņu darbiniekiem, uzaicinājot viņus kauču uz zemestri nolasīt Latvijas Augstskolā kādu specialu kursu vai organizēt zināmu zinātnisku darbu. Tāda pat Latvijas Augstskolas profesoru un studentu viesošānās citu zemju augstskolās būtu ieteicama.

Kad būs veikti pirmie Latvijas Augstskolas radīšanas priekšdarbi un uzaicināti pirmie mācības spēki, tad tālākā Augstskolas izbūve un un attīstība veiksies pašāš no sevis tradicionelās augstskolu autonomijas veidā“.

Rīgā, 14. jūlijā 1919. g.

Komisijas vārdā: Privat-docents (par.) Dr. med. Sniķeris.

(par.) Inženieris P. Nomals.

Iesniegumā izteiktās domas nepārprotami prasija, lai dibināmā Latvijas Augstskola nebūtu tikai papildinājums un piebūve pie bij. Politehniskā Instituta, resp. „Baltische Technische Hochschule zu Riga“ bet ka viņa jāveido kā pilnīgi patstāvīga nacionāla Latvijas Augstskola saskaņā ar latviešu akadēmisko un sabiedrisko darbinieku projektīvo pamatideju. Šīs idejas un prasības praktiskā realizēšana ar valdības palīdzību ievadīja otru galveno posmu Latvijas Augstskolas tapšanas procesā.

Sākot ar augusta mēnesi J. B. Augstskolas sekcija, uz izglītības ministrijas uzaicinājumu, piedalās ministrijas organizējamu fakultatu subkomisijās ar attiecīgiem pārstāvjiem katrai fakultatei resp. nodaļai pa vienam. Mācības gada sākums nebija vairs aiz kalņiem un vajadzēja steigties, lai dibināmā Augstskola varētu atvērt savas durvis vēlākais septembra mēnesī. Jau agrāk izstrādātie principālie projekti un materiāli stipri atvieglāja un paātrināja valdības reālos soļus Augstskolas noorganizēšanā. Par saviem tuvākiem līdzdarbiniekiem augstskolas organizēšanas lietās izglītības ministrs izraudzījās bij. politehniskā instituta direktoru prof. P. Valdenu, uzticot viņam augstskolas un zinātņņu departamenta vadību, un Valmieras sieviešu ģimnazijas bijušo direktoru un Latvijas Augstskolas komitejas sekretaru, pie Maskavas universitātes sagatavošanai uz profesuru atstāto P. Dāli, nododot viņa vadībā

augstskolas lietu nodaļu. Augusta otrā pusē profesors P. Valdens aizbrauca zinātniskā komandējumā uz Vāciju un dažādu apstākļu dēļ neatgriezās vairs atpakaļ. Minētais departaments tika likvidēts, un visi augstskolas faktiskie organizācijas darbi koncentrējās augstskolas nodaļā un viņas radītās komisijās un palīgorganos. Lai dībināmai augstskolai, par kuŗas apvienoto tipu nebija nekādu šaubu, būtu no paša sākuma reāls pamats, uz kuŗa tai augt un attīstīties, tad bij. Politehniskais instituts resp. Baltijas tehniskā augstskola bija vispirms jāpārņem valdības faktiskā rīcībā un jārada komisija instituta reorganizēšanas plāna izstrādāšanai galīgā veidā. Šo soļu nokārtošanai valdība ar ministru prezidenta K. Ulmaņa un Dr. Kasparsona parakstu 2. augustā zem № 0281 izdod šādu rīkojumu (publicēts „Valdības Vēstnesī“ trešā numurā): „1) Citkārtējo Rīgas Politehnisko Institutu pārņem valdība savā rīcībā. 2) Šis pārņemšanas praktiskai nokārtošanai izstrādāt projektu valdība ieceļ jauktu komisiju, sastāvošu no valdības, Instituta Padomes un mācības personāla pārstāvjiem. 3) Valdība ieceļ jauktu komisiju, sastāvošu no valdības un Rīgas Politehniskā Instituta mācības personāla pārstāvjiem, un uzdod tai apspriest Politehnikas sēšu nodaļu pārveidošanu, mācības spēku, mācības iekārtas un valodas ziņā, izstrādājot attiecīgus priekšlikumus, iesniedzamus Izglītības ministrijai.“ Rīkojumā otrā punktā paredzētā komisija, saskaņā ar izglītības ministrijas norādījumiem, sastādījās no 2 Politehniska Instituta Pārvaldes Padomes (Verwaltungsrat'a pārstāvjiem, 1 bij. instituta mācības personāla, 1 izglītības, 1 tieslietu un 1 iekšlietu ministrijas pārstāvja un 2 Latvijas Augstskolas pārstāvjiem¹⁾. Šī Komisija, saukta bij. Politehniskā instituta pārņemšanas komisija tūlīt stājas pie darba, uzņemot bij. instituta inventāru, noskaidrojot viņa pasīvu un aktīvu un izstrādājot instituta juridiskās pārņemšanas likumprojektu, kuŗš paredz šīs iestādes pārņemšanu valsts īpašumā un pārvaldīšanā ar visiem pienākumiem un tiesībām. Otrās galvenā Komisija, kuŗa saucas bij. Politehniskā instituta reorganizācijas komisija, sastāvs tika konstruēts šādā kārtā: viņā iegāja no sākuma kā pilntiesīgi locekļi dekāni no bij. instituta 6 nodaļām — arhitektūras, lauksaimniecības, inženieru, ķīmijas, mehanikas un tirdzniecības —, pa vienam pārstāvim no attiecīgo fakultātu nostādīšanā un izveidošanā ieinteresētiem resoriem: no finansu ministrijas

¹⁾ Pārņemšanas Komisijas personāla sastāvā iegāja: 1) Izglītības ministr. pārstāvis — J. Arajs — priekšsēdētājs. 2) Tieslietu ministr. pārstāvis — zvēr. adv. J. Purgālis — loceklis. 3) Iekšlietu ministr. pārstāvis — K. Benze, pēc tam viņa vietā Ž. Rozentāls (loceklis). 4) Bij. Rīgas Politehn. Instituta Pārvaldes Padomes pārstāvis — A. Lavrentjevs — loceklis. 5) Bij. Rīgas Politehn. Instituta profesoru koleģijas pārstāvis — prof. M. Vitlichs, pēc tam viņa vietā — prof. G. Švarcs (loceklis). 6) Latvijas Augstskolas Saimniecības Komisijas pārstāvji — prof. E. Zariņš, doc. J. Vāršbergs (loceklis). 7) Sekretārs: Latvijas Augstskolas Sekretārs — A. Valdmanis.

ekonomiskai nodaļai, no tirdzniecības un rūpniecības ministrijas ķīmijas fakultātei, no satiksmes ministrijas inženieru un arhitektūras fakultātem, no zemkopības — lauksaimniecības fakultātei, vēlāk — no tieslietu ministrijas juridiskai jaundibināmai nodaļai un izglītības ministrijas pārstāvis visai komisijai kā tādai un vēlāk vēl viens speciāli valodnieciski-filozofiskai fakultātei. Līdz ar bij. Rīgas Polit. Instituta pārņemšanu valsts rīcībā, instituta mācības personāls līdz eventuelai jaunapstiprināšanai no ministrijas skaitījās par atsvabinātu no saviem amatu pienākumiem, bet instituta administratīvām personām izgl. ministrija uzdeva automatiski turpināt savus pienākumus līdz pārvēlēšanām, kuŗas pēc vēlāk nolikta termiņa bija jāizdara līdz 1. sept. kā jauna mācības gada sākumam. Saskaņā ar to izglītības ministrs arī uzaicināja bij. Rīgas tehniskās augstskolas direktoru P. Valdeni izpildīt līdz turpmākam arī organizējamās Latvijas Augstskolas rektora pienākumus. Reorganizācijas komisijas pirmo sēdi atklāj izglītības ministrijas telpās (Pils laukumā 2) ministrs Dr. K. Kasparsons 8. augustā. Sēdē piedalās: profesors P. Valdēns (no izglītības ministrijas), profesors F. Buchholcs (no lauksaimniecības nodaļas), profesors E. Jakobi (no inženieru nodaļas), profesors P. Denfers (no mehānikas nodaļas), profesors Strīks (no arhitektūras nodaļas), docents Hedenstrōms (no tirdzniecības nodaļas), cand. rer. merc. F. Brōdermanis (no finanšu ministrijas), inžen. K. Rezevskis (no tirdzniecības un rūpniecības ministrijas), agronomis P. Lejiņš (no zemkopības ministrijas), arhitekts E. Stālbergs un inženieris A. Tramdachs (no satiksmes ministrijas). Ministrs aprāda savā atklāšanas runā Komisijas uzdevumu — rūpēties par bij. Politehniskā Instituta nepieciešamo pārveidošanu Latvijas Augstskolas izbūvē, piemērojoties laika prasībām un jauniem dzīves apstākļiem Latvijas valstī. Aiziedams no sēdes ministrs uzdod viņas tālāko vadību prof. P. Valdenam kā savam pārstāvim, kuŗš vada Komisijas (2) sēdes līdz savai aizbraukšanai augusta vidū. Kā svarīgākie pirmās sēdes lēmumi atzīmējami šādi: I) iesākt mācības Augstskolā jau septembra otrā pusē, II) pie uzņemšanas audzēkņus šķirot trijās kategorijās: 1) pilntiesīgos studentos, kuŗi normāli beiguši pilnu vidusskolu kursu, 2) hospitantos, kuŗiem nav vienā vai otrā ziņā noapaļotas vidusskolu izglītības un 3) brīvklaušītājos — bez noteikta izglītības cenza un bez studentu tiesībām. Iestāšanās minimālais vecums 17. g., brīvklaušītājiem 21 g. III) Paturēt Augstskolā līdzšinējās 6 nodaļas, savienojot tirdzniecības nodaļu ar jaundibināmo tiesību un tieslietu zinību nodaļu vienā ekonomiski-juridiskā fakultātē un atvērt medicīnas fakultāti pirmam kursam, uzdodot anatomijas profesoram A. Zommeram, izglītības ministrijas speciāli pieaicinātam lietpratējam, rūpēties par šīs fakultātes organizēšanu. Jautājums par atsevišķo jau pastāvošo un jaundibināmo fakultātu iekšējo īpatnējo iekārtu un programmu, mācības spēku saistīšanu, mācības valodu, budžetu, telpām u. c. jau otrā komisijas sēdē 12. augustā atzina par

tādiem, kas prasa iepriekšēju specialu apspriešanu atsevišķās šim nolūkam dibināmās subkomisijās no 3 locekļiem katrā ar tiesību kooptēt attiecīgus lietpratējus. Šo subkomisiju 3 locekļu kodolā iegāja pa vienam pārstāvim no a) fakultates, b) attiecīgas ieinteresētas ministrijas un c) no galvenām arodu savienībām resp. biedrībām un, kurā specialitātē tādu nav vai nebija, attiecīgs pārstāvis — lietpratējs tika deleģēts no Izglītības Biedrības augstskolas sekcijas. Saskaņā ar to, ka izglītības ministrs un Reorganizācijas komisijas atzina par vajadzīgu tūlīt organizēt arī un dibināt veterinar-medicīnas un valodnieciski-filozofisko fakultāti, kurai bij paredzams lielāks skaits Krievijā jau sen darbojošos latviešu profesoru un docentu, sastādījās no sākuma 9 fakultātu subkomisijas, kurās iesāka rosīgo darbību un izstrādāja sīkākus priekšlikumus par katras atsevišķas fakultātes noorganizēšanu un viņas darbības plānus. Valodnieciski-filozofiskā (jeb filoloģijas un filozofijas) fakultātes organizācijas darbus izglītības ministrs uzticēja docentam K. Kundziņam. Veterinar-medicīnas fakultātes dibināšanai izglītības ministrs uzaicināja no Tērbates profesorus L. Kundziņu un E. Paukuli. Uz minēto aicinājumu profesors E. Paukulis ieradās augusta beigās ministrijā un ņēma dalību veterinar-medicīnas fakultātes subkomisijā un citās ministrijās uz Augstskolas lietām attiecošās apspriedēs, bet vēl nevarēja galīgi pārnākt uz Latvijas Augstskolu, jo bija vēl saistīts ar Tērbates veterinar-institūtu. Stāvoklis pagaidām nerādīja sevišķas grūtības, jo šīnī fakultātei atvēra tikai pirmo kursu un tas bija kopējs ar medicīnas fakultātes pirmo kursu. Veterinar-medicīnas fakultātes pagaidu lietu vadību uzņēmās profesors E. Zariņš, kuram uz Tērbatu aizgājušā prof. A. Zommera vietā uzticēja medicīnas fakultātes organizatora un dekana pienākumus. Augusta beigās nodibinājas arī projektējamās matemātikas un dabas zinātņu fakultātes subkomisija zem magnda E. Lejnieka vadības, jo arī šīs fakultātes atvēršanas vajadzība un iespējamība vēl pirmā mācības gadā kļuva arvienu skaidrāka. Šīnī laikā vai katru dienu notiek dažādas apspriedes un komisiju sēdes, un neatlaidīgi drudzaini strādājot apmēram 3 nedēļu laikā steidzamākie teoretiskie projektu darbi, zīmējoties sevišķi uz atsevišķo fakultātu uzbūvi un darbību, galvenos vilcienos ir paveikti, un Reorganizācijas komisija sāk pāriet uz kopēju noteikumu saskaņošanu un arī praktisku jautājumu nokārtošanu. Savas darbības saskaņošanai, ziņojumu uzklaušīšanu un kopēju jautājumu apspriešanai tiek noturētas vairākas subkomisiju kopsēdes un bez tam specialas šaurākas fakultātu pārstāvju apspriedes, kurās piedalījās ik pa vienam delegatam no katras attiecīgas fakultātes subkomisijas. Šīnīs apspriedēs tiek pārrunāti un noskaidroti svarīgie jautājumi par mācības plānu saskaņošanu, klausītāju uzņemšanas noteikumiem, bij. Politehniska institūta mācības spēku uzaicināšanu un jaunu spēku saistīšanu, mācības spēku sadalīšanu zinātniskās resp. akadēmiskās kategorijās, fakultātu kompetencēm, mācības sākumu,

algām, budžetu, pārvaldes orgāniem u. t. t. Visi svarīgākie apakškomisiju un specialo apspriežu atzinumi tika stādīti priekšā Reorganizācijas (resp. vēlākai Organizācijas) komisijai, un ja viņi tika šai pēdējā pieņemti un apstiprināti no izglītības ministra, tad viņi dabūja vadošu principu, obligatorisku noteikumu un rīkojumu nozīmi. Organizācijas darbu vadošie principi un mērķi atzīmēti tālāk.

Šai pašā laikā izglītības ministrs caur ārlietu ministriju izsūta telegrafiskus uzaicinājumus mūsu ievērojamākiem zinātnes darbiniekiem, kas strādā dažādās Krievijas universitatēs — prof. J. Osim un E. Felsbergam Voronežā, profesoram J. Endzelinam Čaņkovā, prof. Krimbergam Čaņkovā, prof. Rubertam Kijevā un prof. P. Šmidtam Vladivostokā — pārnākt darbā pie Latvijas Augstskolas. Diemžēl šie pirmie ministrijas aicinājumi ārkārtēju satiksmes grūtību un traucējumu dēļ minētiem profesoriem nenonāca, caur ko arī nokavējās dažu šo spēku atgriešanās Latvijā. Attiecīgi paziņojumi tika vēlāk no ministrijas un fakultatēm atkārtoti. Arī profesoru K. Balodi no Berlīnes universitātes izglītības ministrs uzaicina strādāt pie Latvijas Augstskolas un piedalīties kā izglītības ministrijas pieaicinātam pārstāvim-lietpratējam Augstskolas izbūves darbos. No 9. septembra profesors Balodis sāk darboties Organizācijas Komisijā kā pilntiesīgs viņas loceklis.

Ievērojot to, ka Reorganizācijas komisijā nodarbojas ne tikai ar jau pastāvošo bij. Politehniskā Instituta 6 nodaļu pārveidošanas projektiem, un attiecīgu praktisku soļu sagatavošanu, bet vada arī jaunu fakultātu — medicīnas, veterinār-medicīnas, valodnieciski-filozofiskās, tiesību zinātņu nodaļas organizēšanu (bez tam tiek jau paredzēta arī matemātikas un dabas zinātņu fakultātes dibināšana) un tā tad ceļ un veido patstāvīgu apvienota tipa augstskolu resp. universitāti, augsta beigās paceļas jautājums, vai bij. Rīgas Politehniskā instituta reorganizācijas komisija nav jau savu laiku pārdzīvojusi un vai viņa pati nav jau reorganizējama saskaņā ar jaunpienākušiem plašiem darba uzdevumiem.. Izglītības ministrs attiecīgu priekšlikumu pieņem un ministru kabinets 1. septembrī apstiprina viņu kā rīkojumu. Ar šo rīkojumu līdzšinējā bij. Politehniskā Instituta Reorganizācijas komisija tiek pārvērsta un pārdēvēta par Latvijas Augstskolas Organizācijas Komisiju, plašāsinot viņas sastāvu ar visu jaundibināmo fakultātu pārstāvjiem. 2. septembra fakultātu subkomisiju kopsēdē atzīst, ka Latvijas Augstskolas Organizācijas komisijas sastāvā jāieiet: 1) Augstskolas rektoram, prorektoram un dekāniem, 2) pa vienam pārstāvim no attiecīgiem resoriem, 3) pa vienam pārstāvim no Izglītības Biedrības Augstskolas sekcijas resp. arodnieciskām savienībām — attiecīgai fakultātei vai nodaļai. Tā kā šāda veida fakultātu, valdības un sabiedrības pārstāvju kopdarbība bija jau realizēta attiecīgas subkomisijās, tad Organizācijas komisijas darba organizācija turpināšanas interesēs nolēma, ka līdzšinējam un jaundibināmo fakultātu subkomisijām pilnā sastāvā, izņemot kooptētos locekļus, jāieiet šinī jaunajā galvenā

komisijā, pie kam par fakultates oficiālo pārstāvi subkomisijā un Organizācijas Komisijā uzskatīja fakultates dekanu resp. izglītības ministrijas uzaicināto attiecīgās fakultates pagaidu organizatoru. Tai pašā sēdē atzīmē no kādām personām Organizācijas Komisija tūlīt sastādīsies. Organizācijas Komisijas pirmais sastāvs, līdz ar vēlākām pārmaiņām, bija šāds:

a) no fakultatēm — 1) arhitektūras — pagaidu dekanus E. Laube, 2) lauksaimniecības — pag. dekanus J. Bergs, 3) inženieru — pag. dekanus prof. E. Jakobi, 4) ķīmijas — pag. dekanus prof. V. Fišers, 5) ekonomiski-juridiskās — pag. dekanus Dr. Loebers, vēlāk un K. Puriņš, 6) mehanikas — pag. dekanus prof. P. Denfers, 7) medicīnas — pag. dekanus profesorus E. Zariņš, 8) valodnieciski-filozofijas — pag. dekanus docents K. Kundziņš, 9) matemātikas un dabas zinātņu — prof. E. Lejnieks, 10) veterinār-medicīnas — pag. dekanus E. Brencens un 11) teoloģijas — pag. dekanus V. Maldons.

b) no resoriem — 1) arhitektūras fakultātei E. Stālbergs, vēlāk E. Ziemeļis, no Satiksmes ministrijas, 2) lauksaimniecības fakultātei P. Lejņš no Zemkopības ministrijas, vēlāk P. Nomāls, 3) inženieru fakultātei A. Tramdachs no Satiksmes ministrijas, 4) ķīmijas fakultātei M. Pīmanis no Tirdzniecības un Rūpniecības ministrijas, 5) ekonomiski-juridiskās fakultātes ekonomiskajai nodaļai F. Brödermanis no Finanšu ministrijas un juridiskajai nodaļai J. Purgals no Tieslietu ministrijas, 6) mehanikas fakultātei K. Rezevskis no Tirdzniecības un Rūpniecības ministrijas, 7) medicīnas fakultātei Dr. G. Reinhards no iekšlietu ministrijas veselības departamenta, 8) valodnieciski-filozofiskajai fakultātei P. Dāle no izglītības ministrijas, vēlāk J. Endzelīns un 9) teoloģijas fakultātei — F. Mūlenbachs no garīgo lietu departamenta.

c) no sabiedriskām organizācijām — 1) arhitektūras fak. doc. E. Laube, vēlāk arhitekts A. Raisters, 2) lauksaimniecības fak. H. Celmiņš no inženieru savienības, 3) inženieru fakultātei A. Razums no inženieru savienības, 4) ķīmijas fakultātei Sp. Paegle no I. B. augstskolas sekcijas, 5) ekonomiski-juridiskajai fak. K. Puriņš, 6) mehanikas fak. — K. Bušs no inženieru savienības, 7) medicīnas fak. Dr. O. Voits no I. B. augstskolas sekcijas, 8) valodnieciski-filozofiskajai fakultātei — Dr. phil. P. Zālīns no I. B. augstskolas sekcijas un cand. phil. E. Meklers kā viņa vietnieks, 9) veterinār-medicīnas fakultātei — A. Kirchenšteins no I. B. Augstskolas sekcijas un 10) teoloģijas fakultātei — E. Bergs no mācītāju sapulces.

Uz šādiem pamatiem sastādītā Organizācijas Komisija, ieejot viņā arī rektoram, prorektoram un izglītības ministra pārstāvim, izpilda no paša sākuma ne tikai Augstskolas organizēšanas teoretiskos uzdevumus, kā kolektīvs apsprendes orgāns pie izglītības ministrijas, bet izglītības ministrs piešķir viņai tiesības arī faktiski vadīt un pārvaldīt ar attiecīgu izpildu orgānu palīdzību visu jaunveidojamās Augstskolas dzīvi izglītības

ministra resp. viņa pārstāvja sankcionētās un pielaistās robežās. Šīs savas Augstskolas vadīšanas un pārvaldīšanas funkcijas Organizācijas Komisijai piešķīra līdz tam laikam, kamēr viņa tās varēs nodot tīri akadēmiskai, uz izstrādājamas Augstskolas Satversmes pamatiem autonomi vēlētai Augstskolas Padomei.

Atzīmējams, attiecībā uz Organizācijas Komisijas sastāvu un raksturu, ka lielāko daļu pārstāvju, kuŗus deleģēja resori un arodu savienības vai I. B. augstskolas sekcija kā arodnieciskā vai tīri zinātniskā ziņā lietpratīgākos darbiniekus Organizācijas Komisijā, fakultates vēl pirms mācības semestrī atrada par iespējamu stādīt priekšā par saviem mācības spēkiem, tā kā lielākā daļa Organizācijas komisijas locekļu arvienu ciešāki saistījās arī ar attiecīgo fakultatu pedagoģisko un iekšējo zinātnisko un akadēmisko dzīvi. Par Augstskolas prorektoru Organizācijas Komisija ievēlēja doc. E. Laubi un par viņa biedru docentu K. Kundziņu. Pēc Augstskolas atklāšanas doc. E. Laube lūdza atsvabināt viņu no prorektora pienākumiem, jo viņam pārāk daudz darba un laika prasīja arī arhitektūras fakultates organizēšana un vadīšana. Viņa vietā par Augstskolas prorektoru ievēlēja oktobra sākumā doc. P. Lejiņu. Docenti P. Lejiņš un K. Kundziņš tad arī izpildīja augstskolas augstākos administratīvos pienākumus visu pirmo akadēmisko gadu. Kas attiecas uz rektora amatu, tad Organizācijas Komisija atrada par pareizāku pagaidām rektora vēlēšanas neizdarīt, kamēr nebūs atgriezušies no Krievijas arī citi mūsu ievērojamākie universitatu profesori. Par Organizācijas komisijas priekšsēdētāju tika ievēlēts aizbraukušais prof. Valdens (kuŗš, kā jau teikts, neatgriezās), par viņu biedru P. Dāle. Komisijas sekretara pienākumu izpildīšanu uzticēja F. Brödermanim (īsu laiku tos izpildīja arī H. Celmiņš). Augstskolas mācības lietu un viņas iekšējās dzīves saskaņotai vadīšanai nodibināja Dekanu padomi, kā Augstskolas tīri akadēmisku internu organu, kuŗā ieiet visi deķani un rektors un prorektors. Dekanu padomes priekšlikumi, kuŗi neietilpa jau apstiprināto lēmumu robežās, tika nodoti Organizācijas komisijas un vajadzības gadījumā ministra apstiprināšanai. Dekanu padomes sēdēm bija jānotiek vismaz vienu reizi nedēļā. Sēdes noturēja Augstskolā un viņas vadīja prorektora biedrs K. Kundziņš.

Augstskolas saimnieciskās dzīves regulēšanai sastādīja Saimniecības komisiju no 5 locekļiem (no mācības spēku vidus) ar īpašu darbvedības kanceļu un attiecīgiem tehniskiem izpildu spēkiem. Saimniecības komisijā ievēlēja inž. K. Rezevski, inž. M. Prīmani, arhitektu A. Malvesu, inž. P. Kulitānu un prof. E. Zariņu. P. Lejiņš iegāja saimniecības komisijā ex officio kā prorektors. Par komisijas priekšnieku apstiprināja doc. Prīmani. Komisijas kanceļa ievietojās bij. Jēkaba kazarmu telpās, Torņa ielā № 4 un jau no paša sākuma bija apkrauta ar plašu un sarežģītu saimnieciski-technisku darbu.

Septembra sākumā organizācijas komisija stājās pie pirmo mācības spēku vēlēšanām. Mācības spēku saistīšana notika uz šādiem pamatiem un šādā kārtā:

Vispirms organizācijas komisija atzina par vajadzīgu un neizbēgamu mācības spēku gradācijas ziņā zināmā mērā šķirt tehniskās fakultates no humanitārām resp. universitātes fakultatēm. Pie šāda šķirojuma universitātes fakultatēs: 1) profesuru var ieņemt ar attiecīgu zinātnisku maģistra gradu. Līdzšinējā maģistra grada vietā paredz ievest nosaukumu „doktora grads“; 2) docenturu var ieņemt personas ar kandidata gradu un attiecīgu zinātnisku darbu; 3) lekturas var ieņemt personas, kuŗas beigušas augstskolu un kas pārvalda attiecīgos priekšmetus. Izņēmuma gadījumos zināmos priekšmetos pielaižamas par lektoriem personas arī bez augstskolas izglītības; 4) par asistentiem var būt personas, kas ar sekmēm beigušas attiecīgu augstskolas fakultāti.

Techniskās fakultatēs: 1) profesuras var ieņemt personas ar sekmīgu augstāko izglītību, kuŗas bez praktiskiem aroda nopelniem un pedagoģiskas pagātnes uzrāda arī zinātniskus darbus savā specialitatē; 2) docenturas var ieņemt personas ar sekmīgu augstskolas izglītību, zināmu praktiskā darba pagātni savā arodā un pedagoģiskām spējām. Uz lektoriem un asistentiem šeit zīmējas tie paši noteikumi, kas humanitārās fakultatēs. Pie bij. Politehniskā instituta spēku pārvēlēšanas un jaunu spēku uzaicināšanas organizācijas komisijas atzīst, ka 1) uzaicināmi tikai fakultātei viņas mācības un organizācijas uzdevumiem pilnīgi nepieciešamie spēki, 2) pie jaunu spēku uzaicināšanas blakus citiem līdzīgiem noteikumiem, priekšroka dodama valsts valodas pratējiem un Latvijas īpatnējo apstākļu pazinējiem, 3) no bij. Rīgas Politehniskā Instituta uzaicināmi nopelnu bagātie profesori un docenti, kuŗi nav izrādījuši naidu vai necieņu pret latviešu taisnīgiem nacionāliem centieniem. Valstiskā lojalitāte un uzticība tiek uzstādīta kā *conditio sine qua non* visiem augstskolas mācības spēkiem.

Fakultātu mācības spēku izvēlēšana, saskaņā ar organizācijas komisijas aizrādījumu, tiek izdarīta pakāpeniski, sākot ar nelielu pirmo kodolu ar 3—5 personām. Fakultātu subkomisijas stāda priekšā organizācijas komisijai pirmos kandidātus fakultatēm kodolam. Pēc ievēlēšanas organizācijas komisijā un ministra apstiprināšanas šis pirmais fakultātes kodols jeb pirmā mācības spēku koleģija turpmāk patstāvīgi, pati uz šava kolektīva lēmuma pamata, stāda priekšā organizācijas komisijai nākamos kandidātus un paplašinādamās savā sastāvā apstiprināto noteikumu robežās vada un veido fakultātes tālāko uzbūvi un darbību. Pēc pirmo kodolu izraudzīšanas fakultātu subkomisijas drīz viena pēc otras izbeidz savu darbību, bet viņu 3 locekļu pirmais pamatkodols paliek organizācijas komisijā. Te vēl jāatzīmē, ka arī visu dekanu kandidātas tika uzstādītas attiecīgo fakultātu subkomisijās. Pirms mācības spēku vēlēšanām organizācijas komisijā fakultātu dekani nolasa kandidātu *curricula vitae*, stāda priekšā viņu iespiestos zinātniskos rakstus un iepazīstina ar viņu zinātniskām un

pedagoģiskām spējām. Kandidats skaitījās par ievēlētu, ja viņš dabūja abzolutu balsu vairākumu, vēlāk par ievēlētu skaitījās tikai tāds mācības spēks, kuŗš dabūjis $\frac{3}{4}$ no sēdes balstiesīgo vēlētāju skaita.

Pirmos fakultatu kodolus, bez jau agrāk vēlētiem dekaniem, komisija izvēlē 4. septembrī 7 fakultatēm. Arhitekturas fakultatē ievēlē P. Kundziņu un A. Malvesu, lauksaimniecības — prof. A. Bušmani, P. Lejiņu, P. Kulitānu un J. Vārsbergu, ekonomiski-juridiskā fakultatē — J. Čaksti, K. Puriņu un N. Hedenströmu, ķīmijas fakultatē — prof. P. Valdeni, M. Centneršveru un M. Priemāni, mechanikas fakultatē — prof. R. Feldvegu, profesoru N. Šimāni, doc. O. Habermani un K. Rezevski, valodnieciski-filozof. fakultatē — prof. J. Lautenbachu, magndu E. Bļessi un cand. phil. P. Dāli. 9. septembrī ievēlē pirmo mācības spēku kodolu inženieru un medicīnas fakultatē; pirmajā prof. A. Jenšu, inžen. A. Tramdachu, A. Vitolu un M. Vegneru; medicīnas fakultatē — Dr. med. G. Reinhardu, Dr. med. O. Voitu, Dr. med. P. Sniķeri un Dr. A. Butuli. Visus kandidatus ministrs apstiprina. 16. septembrī par matemātikas un dabas zinātņu dekanu izvēlē magndu E. Lejnietu, bet 19. septembrī ievēlē šīs fakultātes pirmo kodolu — prof. A. Mederi, Dr. K. Kasparsonu, docentu O. Trebū un F. Gulbi.

12. septembrī plaši pārrunā priekšlikumu par teoloģijas fakultātes dibināšanu. Organizācijas komisija iepazīstas ar ministru prezidentam iesniegto un no izglītības ministra Organizācijas komisijai nodoto evāņģeliski-luterāņu mācītāju grupas rakstu, kuŗš sastādīts uz plašākas mācītāju sapulces (Rīgā 6. un 7. aug. 1919. g.) pamata un parakstīts no mācītājiem V. Maldona, K. Kundziņa (Smiltenes) un K. Beldava. Minētā rakstā mācītāji lūdz valdību rūpēties par teoloģijas fakultātes nodibināšanu pie Latvijas Augstskolas, lai reliģijas mācību pasniedzēju un garīdznieku sagatavošana Latvijā tiktu nostādīta uz cienīga zinātniska augstuma. Organizācijas komisija principā pabalsta teoloģijas fakultātes atvēršanas vajadzību un paredz, ka viņu nevarētu nodibināt konfesionalā garā, ievērojot citu konfesiju — katoļu un pareizticīgo līdzīgas prasības, kā arī varbūtējo baznīcas šķiršanu no valsts. Fakultātes zinātniskā uzbūve un darbība būtu jāatbalsta uz teoloģisko zinātņu vispārējiem elementiem un teoloģu daudzpusīgās izglītības sakarā ar tagadnes garīgās kultūras prasībām un attīstību. Attiecīga projekta izstrādāšanai nolemj uzdot pēc agrākā parauga satstādāmai teoloģijas fakultātes subkomisijai, par kuŗas iniciatoru un vadītāju izglītības ministrs pieaicina mācītāju V. Maldonu. Apstiprināta subkomisija, kuŗā ieiet V. Maldons, F. Mūlenbachs kā pārstāvis no garīgo lietu departamenta (pie iekšlietu ministrijas) un mācītājs E. Bergs kā delegāts no mācītāju sapulces, septembra beigās iesniedz savu projektu teoloģijas fakultātes lietā, paredzot viņas atvēršanu ar 1. janvāri 1920. g. Pēc subkomisijas apstiprināšanas arī viņas trīs locekļi — V. Maldons, F. Mūlenbachs un E. Bergs nāk Organizācijas

Komisijas sastāvā un piedalās tās sēdēs (sākot ar septembra otro pusi). Dažu formālu, sevišķi ar viņas budžetu saistītu jautājumu dēļ, teoloģijas fakultātes apstiprināšana, kuŗai vajadzēja notikt caur ministru kabinetu, aizkavējās līdz decembra beigām.

Jau pašā sākumā fakultātes konstatē, ka nevarēs iztikt bez dažu zinātnisku spēku uzaicināšanas no ārzemēm. Medicīnas fakultātei trūka anatomi un histologi, bez kuŗa nevarētu strādāt pat fakultātes pirmais kurss. Šai katedrai medicīnas fakultāte bija izraudzījusi zviedru anatomu un antropologu Dr. med. Gastonu Bakmani, kuŗš bija publicējis jau daudz zinātnisku darbu anatomijas, histoloģijas un antropoloģijas jautājumos un varētu lasīt savus priekšmetus vācu valodā. Savā 30. septembra sēdē Organizācijas komisija ievēlēja viņu par profesoru medicīnas fakultātē. G. Bakmanis aicinājumu pieņēma un ieradās pie Augstskolas 1920. g. janvārī un ļoti sekmēja medicīnas fakultātes praktisko iekārtošanu un viņas zinātniski-pedagoģisko darbību. Medicīnas un veterinar-mediciņas fakultātes speciālām vajadzībām valdība nodeva bijušā pareizticīgo garīgā semināra telpas Puškina bulvarī, kuŗās bija jāizdara pamatīgs remonts un iekšējās pārbūves. Ar Rīgas pilsētas valdi Augstskola ievadīja labvēlīgas sarunas par II. pilsētas slimnīcas izlietošanu medicīnas fakultātes klīniskām vajadzībām. Tā plašai augstskolai savu darbību sākot, bija jāievietojas tikai trīs ēkās — vecajā bij. Politehnikas ēkā Raiņa bulv., jaunajā jeb laboratorijas ēkā Puškina bulv. un minētā bij. semināra ēkā. Telpu šaurumu un trūkumu Augstskolai stipri nācās sajūst jau pirmajā mācības gadā — un telpu jautājums, blakus mācības līdzekļu jautājumam kļuva par vienu no Augstskolas ārējās izbūves un tehniskās nostādīšanas galveniem un grūtākiem jautājumiem.

Kas attiecas uz mācības spēku darba noteikumiem stundu skaita un atalgojuma ziņā, tad Organizācijas komisija pieņēma šādus noteikumus: darba minimums nedēļā pilnas algas saņemšanai profesoriem, docentiem un lektoriem — 6 stundas lekciju vai praktisku darbu, kas prasa speciālu sagatavošanos, bet maksimums — 15 stundu, pie kam lekciju maksimumu noliek uz 8 stundām nedēļā. Par virsstundām maksājams pamazināts atalgojums; pie tam 2 stundas praktisku darbu, kuŗas neprasa speciālu iepriekšēju sagatavošanos, atalgojuma ziņā tiek pielīdzināta vienai lekciju stundai. Docentiem nolemj maksāt trīs ceturtdaļas no profesora algas. Lektoriem un asistentiem — pusi no pēdējās. Asistentu stundu minimumu nosaka katra fakultāte, skatoties pēc attiecīgā darba īpatnībām.

Profesori pirmā mācības pusgadā saņēma 1200 L. r. pamatalgas, docenti — 900, lektori 600. (Septembra mēnesī 1919. g. 60 Latv. rbļ. = 1 mārciņai sterliņu). Rūpēs par Augstskolas mācības spēku darba un materiāla stāvokļa nokārtošanu Organizācijas komisija vadījās no sekošiem principāliem atzinumiem un motīviem:

1) Augstskolas mācības spēki algas ziņā nav pielīdzināmi parastiem valsts ierēdņiem, kuŗu dienas darbs neprasa sevišķu sagatavošanos un kuŗi nostrādājuši kanceļjā savas darba stundas pēc tam ir brīvi.

2) Profesora lekciju darbs, turpretīm, ikreizes prasa nopietnu speciālu sagatavošanos; bez tam nolasītās lekcijas nav uzskatāmas kā galvenais uzdevums, bet gan tas patstāvīgais zinātniskais darbs, no rīta līdz vakaram, no kuŗa profesors, eksperimentējot laboratorijās, klinikās vai darbnīcās, vadot un pārbaudot studentu diploma darbus, studējot speciālo literatūru vai izbraucot ekskursijās, nekad nav brīvs un bez kuŗa viņš arī nevar būt īsts un krietns profesors.

3) Profesoru un docentu zinātniskam darbam sevišķi liela nozīme Latvijā kā jaunā valstī, kuŗai liek patlaban pamatus, kuŗai jārada un jāizkopj sava īpatnēja zinātniska kultūra, bez kuŗas moderna valsts nav domājama.

4) Mācības spēkiem pētišanas un orientēšanās nolūkiem nepieciešamie izbraukumi, sevišķi uz ārzemēm, pašulaik savienoti ar ārkārtīgi lieliem izdevumiem; lielas naudas zumas mācību spēkiem jāizdod arī par sava aroda grāmatām un tekošo zinātnisko literatūru, kuŗu Augstskolas bibliotēka nevar pietiekoši apgādāt.

5) Solida alga nodrošināma visiem Augstskolas mācības spēkiem, lai tie pilnīgi varētu nodoties zinātniskam darbam, kā arī speciāli aiz tā iemesla, ka latviešiem vēl trūkst pietiekošs skaits zinātniski sagatavotu spēku un viņu pievilksana veicināma visiem, ja vajadzīgs, ārkārtīgiem līdzekļiem. Šim nolūkam docentiem, kuŗi sagatavojas uz zinātnisku grādu iegūšanu, uz fakultātes priekšlikumu, katrā atsevišķā gadījumā atvēlama obligatoriska nedēļas stundu skaita pamazināšana — uz zināmu laiku (šis pēdējais lēmums pieņemts 19. septembra sēdē).

Diemžēl Latvijas fināsiālu grūtību un Latvijas naudas kursa pastāvīgas krišanas un pieaugošās dzīves dārdzības dēļ Augstskolas mācības spēku (tāpat kā arī citu valsts darbinieku un ierēdņu) atalgošana nekad nevarēja tikt tā nostādīta, kā to vēlējās Organizācijas komisija (resp. Padome), saskaņā ar aizrādītiem motīviem.

Mācības valodas ziņā Organizācijas Komisija turējās pie uzskata, ka latviešu valoda, kā valsts valoda lietojama, mācības pasniegšanā katram mācības spēkam, kuŗš to pienācīgi prot. Kas to vēl neprot tā, ka varētu docēt šinī valodā, tam zināmā laikā apm. 3—5 gados, pie kam katrā atsevišķā gadījumā termiņš īpaši nosakāms, jāpiesavinājas latviešu valodā tā, ka viņš varētu tanī attiecīgās mācības pasniegt. Izņēmumus atzīst par pielaižamiem tikai zīmējoties uz nopelniem bagātiem bij. Politehniskā institūta profesoriem un slavēnākiem no ārzemēm pieaicināmiem profesoriem. Atzīmējams, ka jau pirmā mācības gada beigās apm. 50% mācības stundu pasniedza latviešu valodā, pārējās krievu un vācu, izņemot valodu lektoros. Visvairāk mācību latv. valodā pasniegts: lauksaimniecības, valodnieciski-filozofiskā (80%), veterinar-medicīnas (92%), arhitektūras (56%) un teoloģijas fakultatē.

Lai Augstskolā neievīstos zināms sastingums un veicinātu jaunāku mācības spēku zinātniskās attīstības dziņu un nodrošinātu vērtīgāko spēku

izlasi, Organizācijas komisija uzskata viņus kā aicinātus pagaidām uz samērā īsu un nenoteiktu laiku. Lai nodrošinātu sev tālāku palikšanu pie Latvijas Augstskolas, jaunākiem mācības spēkiem noteicamā laikā, apm 3—5 gados, jāuzrāda zinātniski-pedagoģiskas attīstības sekmes. Lektorus vēlēja pagaidām uz 1 gadu resp. vienu mācības semestri.

Septembrā otrā pusē fakultates jau tik tālu noorganizētas, ka var jau domāt par drīzu mācības uzsākšanu, ko ar nepacietību gaida arī studentu aprindas. Sagaidāms diezgan liels studentu pieplūdums, kā tas redzāms starp citu, no Studentu biroja Augstskolas aspirantu iepriekšējās reģistrācijas. Minēto biroju kā atveŗamās Augstskolas studentu pagaidu pārstāvības organu sastādīja pārstāvji no tā bij. instituta un citu augstskolu studentu vidus, kuŗi vēlējās turpināt savu izglītību Latvijas Augstskolā. Notiek vairākas plašas nākamo studentu sapulces savstarpējai organizēšanai un orientēšanai Augstskolas studiju lietās. Minētās sapulcēs ar ziņojumiem un paskaidrojumiem uzstājas arī izglītības ministrijas un Augstskolas administrācijas pārstāvji. Uz minētā studentu biroja priekšlikumu informācijas un kontrakta nolūkā 2 viņa pārstāvjus uzaicināja piedalīties Organizācijas komisijas sēdēs (bez balsis tiesībām).

Pārrunājot jautājumu par atveŗamās apvienotā tipa augstskolas nosaukumu, izvirzās divi priekšlikumi: viens priekšlikums paredz nosaukumu „Latvijas universitate“, otrs „Latvijas Augstskola“. Vienojās pagaidām pieņemt nosaukumu „Latvijas Augstskola“ iekšzemes lietošanā, bet satiksmē ar ārzemēm citās valodās lietot „Augstskolas“ vietā vārdu *Universitate*, „Universitas latviensis“. Augstskolas nosaukuma galīgu fiksēšanu Organizācijas komisija paredz izstrādājamā Augstskolas Satvermes projektā.

Augstskolas atklāšanas aktu Organizācijas komisija noliek uz 28. septembri, bet mācību uzsākšanu — 29. septembrī. Sakarā ar to 13. sept. „Valdības Vēstnesī“ ar izglītības ministŗa Dr. Kasparsona un prorektora E. Laubes parakstu tiek publicēts šāds rikojums par Latvijas Augstskolas atveŗšanu un uzņemšanas noteikumiem 1919./20. mācības gadā:

„Latvijas Augstskola atveŗama 29. zeptembrī šai gadā.

Pie Augstskolas pastāv sekošas fakultates: arhitekturas, ekonomiski-juridiskā, inženieru, ķīmijas, lauksaimniecības, medicīniskā, mehaniskā, valodnieciski-filozofiskā un fizikas-matematiskā.

Piezīme. Šinī gadā projektēts vēl atveŗt: Veterinar-medicīnisko fakultati un farmācijas nodaļu pie ķīmijas fakultates.

Vispārējie iestāšanās noteikumi.

Augstskolas audzēkņi sadalās trijās kategorijās: studentos, hospitantos un brīvklausītājos.

Par pilntiesīgiem studentiem uzņemamas personas, kas beigušas pilnu vidusskolas kursu, vispārizglītojošā minimuma apmērā. Par mērauklu ņemamas Krievijas bijušās 7-klasīgās realskolas, 8-klasīgās vīriešu un sieviešu ģimnazijas ar vispārizglītojošo klasi.

Citu tipu vidusskolu absolventi iedalāmi hospitantu šķirā un uzņemami pilntiesīgo studentu skaitā saskaņā ar papildu noteikumiem, kurus uzstāda katra fakultate atsevišķi.

Pie pēdējās kategorijas pieskaitāmi arī tie vidusskolu audzēkņi, kas kaŗā apstākļu dēļ izstājušies no pēdējās klases vai beiguši skolu lielienu laikā.

Piezīme: Hospitantiem tiesība klausīties visus priekšmetus un likt eksamenus līdzīgi citiem studējošiem.

No brīvklausītājiem izglītības cenzs nav prasams. Viņu pielaišana pie atsevišķu priekšmetu klausīšanas notiek ar šo priekšmetu lektoru piekrišanu.

Brīvklausītāji var piedalīties praktiskos darbos, kas saistīti ar teoretiskiem priekšmetiem, ja viņi uzrāda attiecīgam mācības pasniedzējam pietiekošas priekšzināšanas.

Piezīme. Ja telpu trūkuma vai citu kādu iemeslu dēļ visi klausītāji pie praktiskiem darbiem zīmētavās, laboratorijās un kabinetos reizē nevarētu tikt pielaiesti, tad priekšroka dodama pilntiesīgiem studentiem, pēc tam pielaižami hospitanti un beidzot brīvklausītāji.

Par studentiem un hospitantiem uzņem abu dzimumu personas, ne jaunākas par 17 gadiem, par brīvklausītājiem personas ne jaunākas par 21 gadu, pie kam sevišķos gadījumos var tikt pieņemtas personas zem šī vecuma, bet ne jaunākas par 17 gadiem.

Pie iestāšanās Latvijas Augstskolā priekšrocība dodama Latvijas pavalstniekiem un vispirmā kārtā tiem, kas piedalījušies un piedalās Latvijas atsvabināšanā un aizstāvēšanā.

Mācības ilgums jau nodibinātās fakultatēs domāts ne mazāks par 4 un ne vairāk par 5 gadiem. Mācības valoda — latviešu, pielaižot nepieciešamības gadījumos arī krievu un vācu valodu.

Mācības nauda maksājama par pusgadu uz priekšu un ir nolikta (Latvijas naudā) studentiem un hospitantiem Latvijas valsts pilsoņiem — 150 rbļ. semestrī, ārzemniekiem — 50 proc. vairāk, brīvklausītājiem: 10 rbļ. par lekcijas un 5 rbļ. par praktisko darbu nedēļas stundu semestrī.

Piezīme. Par piedalīšanos laboratorijās un dažos praktiskos darbos studenti un hospitanti maksā atsevišķi,

12. septembrī 1919. g.

(seko paraksti.)

Studenti oficiālu pieteikšanos nolēma iesākt no 15. septembra.

Paraleli ar to visi dekani izziņojo uzņemšanas papildu noteikumus katrā atsevišķā fakultatē. Atzīmējams, ka pie valodnieciski-filozofiskās fak., bez valodniecības, vēstures un filozofijas nodaļām, nodibinājās arī pedagoģiskā nodaļa, kuŗa, ievērojot viņas īpatnējo

uzdevumu, uzņem arī a) skolotājus, kas beiguši skolotāju semināru, b) mājskolotājus, c) skolotājus (-jās), kas beiguši vien — vai divgadīgus skolotāju kursus ar vismaz divgadīgu pedagoģisku praksi un d) visus pārējos skolotājus (-jas), kas vismaz 5 gadus strādājuši (-šas), valsts vai pašvaldības iestāžu skolās. Arī mācības maksu šīnī nodaļā, ievērojot to, ka viņas apmeklētāji vairumā būs skolotāji, kas tikai ar savu nelielo skolotāja algu sagādā sev līdzekļus, nolika uz pusi mazāku, nekā vispārējā mācības maksa (150 rbļ. gadā.)

Tā kā ļoti daudz jaunātnes, kas vēlējās iestāties vai turpināt Augstskolā jau agrāk iesāktu augstāko izglītību, atrodās armijā un frontē, tad izglītības ministrija griežas pie armijas virspavēlniecības ar lūgumu atļaut 1) apmeklēt Augstskolu tiem kaŗa vīriem, kuŗu dienesta pastāvīga vieta ir Rīga un 2) pārvest no frontes dienesta uz Rīgu tos kaŗavīrus, kuŗi nav neapmaināmi nepieciešami frontē un atvēlēt viņiem apmeklēt Augstskolu, cik tālu tas savienojams ar viņu kaŗa dienesta pienākumiem. Virspavēlniecība kaŗa apstākļu dēļ atrod par iespējamu izpildīt ministrijas un (pēc Augstskolas atklāšanas) studentu vēlēšanos ļoti šaurā apmērā. Mobilizētie aspiranti tiek uzņemti Augstskolā ar attiecīgās kaŗa priekšniecības piekrišanu katrā atsevišķā gadījumā. Neskatoties uz šiem apstākļiem Augstskolas atvēršanas priekšvakarā viņā bija uzņemti 940 studenti.

Augstskolas atklāšanu nolēma izdarīt svinīgā kārtā, uzaicinot arī ārzemes universitatu pārstāvjus piedalīties atklāšanas svētkos.

Atklāšanas svinību, programmas sastādīšanu un sarīkošanas vadīšanu uzdeva sevišķai no Augstskolas mācības spēkiem un Organizācijas komisijas locekļiem sastādītai „Augstskolas atklāšanas svinību rīcības komitejai“ ar kooptācijas tiesībām. Komitejā bez dekoratīvas un muzikas mākslas lietpratējiem uzaicināja arī studentu pārstāvi, jo studenti ņēma ļoti dzīvu plašu dalību atklāšanas svētku cienīgā sagatavošanā un izvešanā.

Atklāšanas svētkus nospriež sadalīt 3 daļās:

I. Svētku akts, kas pulkst. 11. sākās Augstskolas aktu zālē, bet šauru telpu dēļ turpinājās blakus esošā Nacionalas Operas namā.

Augstskolas telpās paredzēta himna, izglītības ministra atklāšanas un apsveikšanas runa, prorektora atbildes runa un piemērota kaŗa dziesma.

Svētku akta turpinājumam Nacionalā Operā pieņem sekošu programmu: valsts himna, kantate, prorektora runa, akadēmiskā runa par zinātnisku tematu, apsveikumi.

II. Svētku koncerts ar operas kaŗa orkestra un zolistu piedalīšanos Nacionalā Operā pulkst. 6 vakarā.

III. Rauts Nacionalas operas foijē telpās pulkst. 8 vakarā, lai svētku dalībniekiem un viesiem dotu iespēju savstarpējai tuvākai iepazīšanai un iespaidu un domu izmaiņai.

Izglītības ministrs izsūta paziņojumus par Latvijas Augstskolas atklāšanu 33 ievērojamākām universitātēm un uzaicina tās sūtīt savu

delegatu uz atklāšanas svinībām; tāpat izsūta attiecīgus uzaicinājumus dažādām valsts un sabiedrības iestādēm un personām — Tautas Padomes prezidijam, starpfrakciju birojam, ministru kabinetam, sabiedroto un kaimiņu valstu pārstāvjiem, atsevišķiem resoriem, armijas virspavēlniekam ar štābu, diviziju komandieriem, kara un apgabala tiesas palatas priekšsēdētājiem, senatam in corpore, Rīgas pilsētas galvai un valdei, Latvijas pilsētu pārstāvjiem, Latviešu izglītības biedrībai, Mākslas veicinātāju biedrībai, Rakstnieku un žurnalistu biedrībai, Augstskolas Organizācijas Komisijas locekļiem un Augstskolas mācības spēkiem (ar dāmām), konservatorijai, mākslas akadēmijai, studentiem (30), preses pārstāvjiem u. c. Kā izcīlu goda viesi atsevišķi uzaicina sirmo Barona tēvu. Pavisam bija paredzēts ap 420 goda viesu, — maksimālais skaits, kāds varēja ietilpt Augstskolas aulā. Akta turpinājumā un koncertā Nacionālā Operā piedalījās arī daudz uzaicinātu kulturelo un sabiedrisko iestāžu un organizāciju pārstāvju un ap 600 studentu.

Apzinādamās gaidāmā notikuma svarīgumu un redzējama studentu un sabiedrības pieaugušo interesi par to, Organizācijas Komisija kopā ar svētku rīcības komiteju dara visu, lai studentiem un plašākai sabiedrībai būtu pieejami, cik telpas to atļauj, Augstskolas atklāšanas akta svētki. Uz Augstskolas lūgumu, arī daļu studentu-kareivju, kas atrodās frontē, kara priekšniecība pielaiž piedalīties atklāšanas svinībās. Tuvojas 28. septembris. Rīcības komiteja un attiecīgie izpildu spēki drudzaini strādā, lai laikā veiktu daudzus un sarežģītus svētku sagatavošanas darbus. 26. sept. Organizācijas Komisija notur beidzamo sēdi pirms Augstskolas atklāšanas, atskatīdamās uz grūto, bet lielo svētīgo darbu, kas veikts ap apmēram 40 dienās un pie kuŗa visi strādājuši ar patiesu darba prieku, vienotu spēku un ticību uz viņa nezūdošo vēsturisko un kulturelo nozīmi. Priecīgs uztraukums viņo akadēmisko saimi — kā mācības spēkus, tā arī audzēkņus. Sāk jau pienākt apsveikšanss telegramas no pasaules slavenām universitatēm Anglijā, Francijā, Amerikā u. c.

Nu nepārprotami kļūst redzams, ka sabiedrība taisās uzņemt priekšā stāvošas atklāšanas svinības un 28. sept. kā vispārēju tautas kulturas svētku dienu un kā lielāko notikumu pēc Latvijas valsts proklamēšanas.

Pienāk 28. septembris. Skaists saulains rudens rīts. Sarkanbalt-sarkaniem karogiem un zaļām vitnēm puškotie ceļi uz Augstskolu laužu pilni. Fasades centrā paceļas nacionalais ģerbonis ar mirdzošo sauli un 3 zvaigznēm — Vidzemes, Kurzemes un Latgales simboliem. Pie durvim un ejās stāv studentu goda vakts. Valsts krāsās greznotā zālē salasās īsi priekš 1/211 uzaicinātie svētku viesi — Tautas Padomes prezidents, prezidija locekļi, ministru prezidents un ministri, armijas virspavēlnieks un augstākie komandieri, diplomatiskais korpuss, senatori, Rīgas pilsētas galva, rakstnieki, preses pārstāvji, Barona tēvs un citi viesi. Taisni pulkst. 1/211 ierodas no Augstskolas iekšējām telpām kopīgā gājienā gājienā mācības spēku koleģija. Svinības atklāj Operas koris ar trīs

reizes nodziedātu valsts himnu. Pēc tam zaļumiem appuškotā katedrī kāpj izglītības ministrs Dr. Kasparsons un dziļa aizkustinājuma pilns teic vēsturisko atklāšanas un apsveikšanas runu, nododams Augstskolu mācības koleģijas rokās.

Izglītības ministra Dr. K. Kasparsona runa:

„Mēs stāvam uz zemes, kas nes Latviju un viņas vēsturi. Bija laiks, nesen vēl tas bija, kad par to domāt, kas tagad mums ir, bija sapnis, — kad teica un ticēja: tad tas nāks šai zemē, kad akmens stāvēs uz ūdeņa, spalva grims dibenā. Un tomēr tas ir nācis, tas ir noticis. Šis notikums latvju tautas mūžā, šis fakts — ka gaišs saules stars tas slid par Latviju. Šī rudens diena runā uz mums pavasara valodu. Mēs elpojam pavasara cerības. Nesenās šaubas ir palikušas jau par anachronismu. Mēs stāvam uz zemes, kas nes Latviju un viņas — augstskolu.

Senajā Helladā zināmos svētkos jaunekļi un jaunavas dejā dejojot raidīja degošu lāpu, lākti no rokas rokā. Tas ir gaismas un zinātnes zimbols, kas raidās no paaudzes uz paaudzi. No Rīgas Politehniskā Instituta rokas zinātnes lākte pārraidās Latvijas Augstskolas rokā. Te stājas spēkā it kā zinātnes enerģijas likums. Atzinība šiem zinātnes lāktes līdzšinējiem nesējiem. Atzinība tiem, kas ierindojušies jaunajā rindā, viņu tālāk nest.

Bet Latvijas Augstskola nav vairs Rīgas Politehniskais Instituts. Politehnikas reorganizācijas komisija ir pārvērtusies par Latvijas Augstskolas organizācijas komisiju ar atsevišķo fakultatu apakškomisijām. Citkārtējā tirdzniecības fakultate pārveidojusies ar juridiski-ekonomisko fakultāti, visas citas fakultates pārveidojušās savā iekārtā un sastāvā, kļāt pierindojušās pavisam jaunas fakultates. Un visās fakultatēs ierietis Latvijas dzīves ritums, mūsu dzimtenes īpatnējais iekšējais ritums. Atzinība par ierosmi un sekmējumu L. A. organizācijas komisijai, mūsu inženieru, juristu, mediķu organizācijām, Latv. Izglītības biedrībai. Tagad Latvijas Augstskola aptver zinātnes visā viņu visumā, viņu viskopībā, — Latvijas Augstskola ir universitas litterarum šī vārda pilnā nozīmē.

Gan ir šimbrīžam vēl daža jauna fakultate it kā konturās, it kā torso. Mūsu uzdevums — ikvienu trūkumu novērst, iekuru robu pildīt, it sevišķi šurp aicināt mūsu spēkus no zemēm gar Dņepru, Volgu, Nevu, — aicināt šurp profesorus Endzelīnu, Osi, Felsbergu, Krimbergu, Altbergu u. d. c. Un aicinājumi ir turp raidīti. Apsveicinu prof. Baloža kungu, kas ir klausījis dzimtenes aicinājumam.

Mēs visi apzināties, un mūsu pienākums, neapslāpēt to atziņu, ka daudz kas vēl jādara, lai tas, kas šur tur vēl konturā, izveidotos par tēlu, lai pilnības iecere taptu par īstenību.

Grūts ir darāmais darbs. Jo grūtāks tāpēc, ka ārā, ārpus zinātnes mitekļa vēl šalc nemiers un nemiers šalc caur mūsu dvēselēm, — ka Latvijas likteņa ēnas vēl ēnojas virs mums, traucēdamas dzīves ritumu,

zinātnieku darbību, mobilizēdamas jaunātni kara gaitām. Mūsu darbs ir miera darbs. Kad nākotnei būs rāmāks ritums, kad miers, kas šimbrīžam vēl kā tāla kokle skan caur tumšiem mežiem, kad miers ieviesīsies Latvijā, kad Baltijas jūras elpa vēsmos par mierīgas dzīves rosību Latvijā, viņnodama kuplas kviešu, rudzu, linu druvas, kad tagadnes putekli būs izklīdinājušies, tad darbi sekmēsies pilnīgāki, tad aizpildīs robus un aizbildinās mūsu nepilnības.

Platons savā laikā ieteica zinātniekiem, patiesības veidolus sniegt tautai teiku, mitu veidā, jo tautai acis nepanesot patiesības veidolu spilgto spožumu; tā mītot itkā tumšā alā, kur uz sienām krītot pakrēšļi no spilgtājiem patiesības veidoliem, kas ārpus alas lidojot gažām saules spožumā. Mēs raudzīsimies taisni, tieši virsū Platona it kā negrozāmiem, it kā mūžīgājiem, šķietami abzolutājiem veidoliem. Platona veidoli lidoja pa gaisu. Mūsu atziņas atraisās un atraisīsies nevien no mitoloģijas, bet arī no ideoloģijas, no šķietamības, no abzolutības, — mūsu atziņas sakņojas un sakņosies dabas un dzīves īstenībā, realitātē, relativitātē. Latvijas Augstskolas potcelms — tehniskās fakultates — ietilpina sevī reālas zinātnes un veicinās realitātes atzinumus. Klausoties pagātnes balsis, klausoties, ko pagātne pauž, mēs paliksim sakņojoties tagadnē. Staigājot pa plašiem pasaules apjaušanas ceļiem, gremdējoties lietu būtībā, mēs paliksim realitātes, relativitātes, pieredzējumu aplokos. Skatu raidot pāri par dienas perspektīvi un jaunus ceļus, jaunus veidolus meklējot, mēs paliksim stāvam — dzīves īstenībā, relativitātes apkampienos, apzinādamies, ka „pie zemes mūs mūžīgi smagums sien klāt un augstāk mēs tiekam tik balstīdamies.“

Zinātnes svētnīcā, kur ikdienība savu valdību zaudē, kur zinātnes bezgalība māj, es novēlu studējošai jaunātni veiksmīgu darbību. Docentiem un profesoriem novēlu veiksmīgi sacensties ar koleģiem vecākās universitatēs, kuņas Latvijas universitāti šodien sveicina.

Latvijas Augstskola — vivat, crescat, floreat.“

Kā atbilde ministra runai seko prorektora Laubes svinīgais solījums, kuņu viņš dod visu savu koleģu vārdā:

„Augsti godājama svētku sapulce! Uzklājusies Izglītības ministra kunga runu, ar kuņu ministra kungs nodeva Latvijas Augstskolu — universitātes latviensis rektora un mācības koleģijas rīcībā, es kā Latvijas Augstskolas pagaidu prorektors, rektora un mācības koleģijas vārdā izsaku Valdībai sirsnīgāko pateicību par mums davāto uzticību tālāk vadīt Latvijas Augstskolu un augsti godājamas sapulces priekšā svinīgi apsoulos:

Augsti turēt Latvijas Augstskolas godu un labo slavu, vadīt Latvijas Augstskolu stingri zinātniskā garā un visiem spēkiem pulēties, lai tā varētu ierindoties ka cienīgi daļš zieds pārējo augstskolu kuplajā, slavenajā virknē.

Ar zinātnes palīdzību veicināt Latvijas īpatnējas kulturas uzplaukšanu un valsts labklājības nodibināšanos, aicināt šini svarīgā uzdevumā pēc iespējas līdzdarboties visus valstiski domājošos Latvijas dēlus un meitas, lielā daļa no kuriem, kuŗa apstākļu spiesti, šimbrīžam vēl izkaišiti pa plašo pasauli, kā arī pieaicinot citu valstu zinātniskos darbiniekus; censties strādāt saskaņā ar plašākām sabiedrības prasībām un vajadzībām, uz ko labākās cerības dod līdzšinējā ražīgā kopdarbība ar daudzajām, izglītības un arodnieciskām biedrībām; dzīvot priekš saviem audzēkņiem, kā saviem jaunākiem draugiem, sniedzot pēdējiem visu to, kas spēš tiem nākt par svētību un laimi.

Ievērojot, ka Latvijas Augstskola gan organizēta tik tālu, lai uzsāktu savu atbildības pilno darbu, bet sarežģīto starptautisko apstākļu dēļ, stāv tālu no galīgas noorganizēšanas, uzskata arī uz priekšdienām kopdarbību ar līdzšinējo Latvijas Augstskolas Organizācijas Komisiju, kā nākamās autonomas Augstskolas padomes vietnieci, par labāko ķīlu ražīgai Augstskolas attīstībai tuvākā nākotnē.

Apvienojot savās daudzajās fakultātēs tiklab tehnisko, kā humanitāro zinību nozares, Latvijas Augstskola varēs dot studējošai jaunātni iespējāmi vispusīgu gara un prāta attīstību, sagatavojot to zinātniskiem un praktiskiem darbiem Latvijas valsts un tēvijas plašā darba laukā, kā arī dodot tai iespēju savukārt kuplināt zinātņu vaiņagus.

Kaut arī apvienotā Latvijas Augstskola uzsāk savu darbību macības līdzekļiem trūcīgos apstākļos, tomēr paliek stipra cerība, ka Latvijas tauta un viņas valdība, kuŗas līdz šim jau tik daudz darījušas vispārīgi savas Augstskolas labā, neliēgs savu labvēlību uz priekšu. Mācības koleģija no savas puses apsolās pielikt visus savus spēkus, lai lielos robus padarītu pēc iespējas mazāk jūtamus.

Ienaidnieki vēl no visām pusēm apdraud mūsu jauno valsti, bet par to stāv nomodā mūsu tēvijas sargi. Pateicoties mūsu kareivju pašaieliedzībai, ir iespējams šodien atvērt Augstskolas durvis. Viņu rindās ievērojamu vietu ieņem mūsu nesavtīgā studējošā jaunātnē. Mūžīga piemiņa lai ir tiem Augstskolas dēliem, kuŗi līdzās citiem varonīgiem tēvijas aizstāvjiem jau nolikuši savu galvu par karsti mīļoto Latviju un nevarēs vairs atgriezties savā sirds lolojumā — Latvijas Augstskolā. Nedalīta atziņa tiem, kuŗi vēl šobrīd pašaieliedzīgi cīnās par Latviju un līdz ar to par Latvijas Augstskolas gaišāku nākotni.

Uzsākdama savu jauno gaitu, universitātes latviensis sūta sveicienus visām savām vecākām māsām, ar kuŗām ta grib stāties ciešā kopdarbībā pie zinātnes celšanas un kuŗas cilvēcei devušas tik daudz dārgu gara mantu. Latvijas Augstskola apsolās visiem spēkiem censties strādāt, lai spētu cienīgi sekot viņu svētības pilnam darbam.

Pēc prorektora runas koris nodzied J. Vitola „Gaismas pils“ un svinīgā pacilājumā mācības koleģija un svētķu viesi dodas pa izpuškoto

ceļu uz Nacionalo Operu, kur tos jau gaida priekšā daudz citu viesu un studenti, kas šauro telpu dēļ nevarēja ņemt dalību svinību pirmajā posmā.

Studentu goda maršali sagaida viesus un ierāda vietas. Operas nams kā no ārienes tā arī iekšienē krāšņi puškots karogiem un zaļumiem. Uz estrades ieņem vietu svētku prezidijs: pror. E. Laube, pror. b. Kundziņš, prof. Balodis un P. Dāle. Pulksten 1/212 koris nodzied valsts himnu, ievadāms svētku akta otru posmu. Pēc himnas atskan orķestra pavadījumā Vitola aizraujošā un spēcīgā dziesma „Ziemeļblāzma“. Prorektors Laube atkārtoti svinīgo solījumu. Pēc tam prof. K. Balodis ceļ priekšā viņam uzticēto akadēmisko runu par „mūžīga miera ideju“ sakarā ar problemu par pasaules sauszemes taisnīgu sadalīšanu tautu starpā.

Tad sākas apsveikumi. Kā pirmais apsveic Augstskolu Tautas Padomes prezidents J. Čakste no Tautas Padomes puses:

„Mūsu augstskolas vārti šodien atvērušies. Mācības spēki pa lielākai daļai jau savās vietās, gatavi stāties pie darba un nākošās dienās pildīsies auditorijas studentiem.

Šis svarīgais notikums apzīmē jaunu laikmetu latviešu tautas kulturas dzīvē un Latvijas tautas Padomes vārdā es nesu uz to sveicienu tikpat mācības spēkiem — profesoriem, docentiem, kā arī studējošai jaunatnei. Šis sveiciens no Latvijas Tautas Padomes ir sveiciens no latviešu tautas, jo Tautas Padome mums ir vēl vienīgā tautas reprezentētāja.

Mācības spēkiem es novēlu sekmes viņu darbā; brīvi lai viņi izdara savus pētījumus zinību dziļumos un brīvi lai viņi māca tās patiesības un taisnības, ko viņi izpētījuši. Brīvā Latvijā var būt tikai brīva augstskola. Viņas darbu nedrīkst jaukt un traucēt ārējie spēki, kas viņu varētu nogriezt no patiesības un taisnības ceļa. Uz viņu es gribētu attiecināt Archimeda vārdus: noli turbare circulos meos. Brīvi pētīt, brīvi mācīt ir pamata nosacījums arī mūsu jaunai gaismas pilij.

Mūsu jaunatnei, kas jau iestājusies un vēl iestāsies Latvijas augstskolā, novēlu, nevienu sekmes studijās, jo nav šaubu par viņas čaklumu un izturību, bet arī to, ka no viņas mums rastos krietni tautas darbinieki, kas noderētu citiem par priekšzīmi. To sagaida latviešu tauta no viņiem. Pie mums nepastāv kā citur plaisma starp inteligenci un pašu tautu un arī neradīsies uz priekšu, kad mūsu augstskola mums dos demokrātiski audzinātus darbiniekus, kas paliek ar tautu dzīvā sakarā.

Bet pašai mūsu jaunai gaismas pilij, kuŗa nu šodien atvērta, novēlu: vivat, crescat, floreat in aeternum.“

Ministru prezidents K. Ulmanis apsveic valdības vārdā:

„Ļoti godātie svētku dalībnieki, šo visaugstāko Latvijas svētku dalībnieki! Tikai tā tauta un valsts aug, kas savus ideālus tur augsti. Mums šie ideāli jātur augstāk par visu. Šai ziņā latviešu tautai ir gājis grūti, bet tagad tā varēs remdēt slāpes pēc ideāliem zinātnes dzidros avotos. Latviešu sabiedrībai no dažādām pusēm pārmet materialismu. Līdzšinējās skolas un augstskolas idealisma ziņā deva maz, jo tās bija svešas, vilka

nost no mūsu zemes. Latvijas augstskola mācīs audzināt dēlus un meitas tā, lai tie ar paceltu galvu atzītos, ka viņi ir Latvijas dēli un meitas. Apsveicinu valdības vārdā Latvijas augstskolu viņas goda dienā un apsolu, ka valdība centīsies ar visiem spēkiem gādāt par nepieciešamiem līdzekļiem un par to, lai šie līdzekļi būtu piemēroti augstskolas patiesām vajadzībām. Lai aug, plaukst un zied Latvijas augstskola!”

Igaņu valodā Augstskolu apsveic Igaunijas valdības pārstāvis Tallmeisters. (Runu tūlīt pārtulko latviešu valodā.)

„Man ir gods Igaunijas Brīvvalsts un viņas Valdības vārdā izteikt šodien mūsu kaimiņvalsts valdībai, kā vienā no ievērojamākām dienām viņas vēsturē, sirsnīgus laimes vēlējumus. Kā Igaunija, tā Latvija ir demokrātiskas brīvvalstis un pareizi ir kāda igauņu sabiedriska darbinieka vārdi, kuŗš vēl nesen atpakaļ izteicās Igaunijas Satversmes sapulcē, ka bez garīgā demokrata nevar pastāvēt demokrācija. Taisni jaunām valstīm vajadzīgi pamatīgi izglītoti ļaudis, kuŗi ar savu garīgo spēku lai uzturētu lielajā cilvēces masā ticību uz augstākiem ideāliem un reizē ar to lai būtu savās sargu vietās aizstāvēt starptautiskos centienus. Igaunijas Brīvvalsts vēlas lai Latvijas Augstskola būtu centrs, no kuŗa izriet viss, kas dižs, cildens, jauks un godināms, un kuŗā ar garīgiem ieročiem, kas kaldināti darbīgā cīņā, aizstāvētu latviešu tautu un viņas labākos centienus, un ne tikai ievērojamākie zinātnieki, bet arī labākie ļaudis, kuŗi aizrautībā pulcināti ap viņu, lai paš aizliedzīgā darbā kalpotu latviešu tautai „ar graudu un sāli.“

Lietavas valdības vārdā Augstskolu sumina leišu valodā Dr. Šlups.

Apsveicējs aizrāda, ka tā valsts dibinās uz smiltīm, kas neatbalstās uz zinātņi un mākslu. Ari lietavieši arvienu ilgojušies atklāt Viļņā savu augstskolu. Lietava ar prieku noraugoties uz Latviju, nu arī viņas jaunatne varēsot atrast izglītību Latvijas Augstskolā abu tautu tūvināšanai par svētību.

Šo runu doc. E. Blesse pārtulko tūlīt latviešu valodā.

Ari poļu valdības pārstāvis nodod apsveikumu savas valdības vārdā.

Tad nāk ar apsveikumiem studentu organizāciju pārstāvji: no Studentu biroja, studentu savienības, „Stara“, ebreju studentu kases, „Ataugas“, „Austruma“, tālāk no korporācijām: Letonija, Selonija, Talavija, Fraternitas Moskovienis, farmaceitu organizācijas „Letgalijs“, vācu farmaceitu savienības, Talavijas filistru palīdzības biedrības, Selonijas palīdzības biedrības.

Pēc tam seko pilsētu un dažādu iestāžu un biedrību apsveikumi. Rīgas pilsētas galva G. Zemgals nes sekošu sveicienu: „Mums ir gods še apsveikumu nodot Rīgas pilsētas domes un valdes uzdevumā. Pienākuši tie laiki, par kuŗiem mēs kādreiz līdz ar dzejniekiem sapņojām. Rīgas pilsēta, tikko apstākļi atļaus, nāks palīgā Augstskolai ar cienīgu pabalstu. Tagad viņa nodod Augstskolas izlietošanā savas slimnīcas, klinikas un biblioteku. Šis jaunais gaismas un dzīvības avots

dos mums jaunu paaudzi ar stipru noteiktu gribu un lepnu apziņu. Es nevaru runāt par šī notikuma lielo nozīmi — tas nav izsmeļams vārdos.“

Valmieras pilsētas vārdā apsveic Dr. A. Ziediņš, novēlējams Augstskolai būt par īstu gaismas pili un klasiskā nacionalisma nesēju un kopēju.

Jelgavas pilsētas valdes pārstāvis novēl sekmes un ražīgu darbību. Tad seko apsveikumi no Latviešu izglītības biedrības, Rīgas latviešu biedrības, Latvijas skolotāju savienības un arodnieciskas biedrības, Valmieras skolotāju biedrības, Rīgas pilsētas I. vidusskolas, Jelgavas reālģimnazijas (pasniedz speciāli izstrādātu adresi), Priekuļu lauksaimniecības skolas, Draudziņa sieviešu ģimnazijas. Tad nolasa no ārzemju universitātēm pienākušos telegrafiskus apsveikumus, kuņus tūlīt pārtulko magnds E. Blesse.

No Helsingforsas:

Adressant remerciements sincères pour aimable invitation, regrette infiniment pas pouvoir assister fête d'inauguration. Vous envoie voeux chaleureux pour avenir prospère de Votre institution, qui fera honneur à Latviā et en collaboration amicale avec universitas du nord rendra service à toute l'humanité.

Recteur université Helsingfors.

No Kopenhagenas:

Je remercie Votre excellence de l'aimable invitation assister inauguration université Latvia et regrette vivement ne pouvoir venir. Souhaits de prospérité et chance pour la nouvelle université.

V. Bentzon, recteur de l'université de Copenhague.

No Kristianias:

L'Université de Christiania-Norvege-empechée de se représenter à l'inauguration de l'Université de Riga, adresse à la dite université ses felicitations et ses voeux pour qu'elle progresse pour l'avancement de la science et la gloire de la republique de Lettonie

Axel Holst, recteur.

No Londonas:

Am sending William Dawson reader in forestry to represent me at the inauguration of new university, grietings from Cambridge.

Dr Shipley, vice chancellor university of Cambridge-Curzon.

No Edinburgas:

Please accept cordial wishes from university of Edinburgh, regret cannot attend inauguration.

Principal Ewing.

No Nujorkas:

Columbia university sends congratulations and best wishes
to newly established university of Latvia. Butler.

No Kembridžas:

Congratulations to university of Latvia.
Harvard university.

No Žeņevas:

Regrettons ne pouvoir envoyer delegué. Félicitons sincère-
ment, souhaitons longue prospérité à jeune université de Latvia.
Gautier, recteur.

No Bernes:

Meilleurs voeux de prospérité
Rectorat université Berne.

No Cüriches:

Die Universität Zürich, durch die Verhältnisse der Zeit abge-
halten Ihrer freundlichen Einladung zu folgen, begrüsst neue Uni-
versität Riga herzlich un hofft, dass ihr und dem ganzen Lande
mit dem Tage der Eröffnung der obersten Lehranstalt ein Zeitalter
geistigen Aufschwunges un Gedeihens anbreche.

Der Rektor der Universität Zürich, Theodor Vetter.

No Turinas:

Regrettand ne pouvoir me trouver inauguration université
j'envoie vifs souhaits son action scientifique.

Recteur université Vidari.

No Madridas:

En remerciant invitation regrettant impossibilité assister person-
ellement, désire avec sentiment fraternel vie longue et féconde
université nouvelle.

Recteur université Madrid.

No Berlines:

Von der Mitteilung der Gründung der Universität Riga nehmen
wir mit verbindlichem Dank Kenntnis und wünschen der neuen
Universität, dass sie im freien Geist der Wissenschaft arbeiten
und Kraft und Gesundheit des geistigen Lebens fördern möge.

Universität Berlin, Seeberg.

No Leipçigas:

Habe mit Interesse von Stiftung Ihrer Universität Kenntnis
genommen, begleite sie mit dem Wunsche, dass die neue Grün-
dung das hohe wissenschaftliche Erbe würdig verwalten möge,
das ihr anvertraut ist.

Kittel. Rektor der Universität.

No Lisabonas:

Tout a fait impossible d'accepter Voste honorable invitation.
Mes félicitations et mes remerciements les plus sincères.

Recteur université Lisbonne, Dr. Pedro Cunha.

Telegrafiski sveicinā zinību vīri:

No Ženevas:

Comité gēnévois d'étude question lettone heureux d'apprendre fondation université lettone de Riga témoin d'un haut idéal national maintenu malgré souffrances incalculables. Félicite chaudement nouvelle université et forme voeux pour sa prospérité ainsi que pour indépendance et gloire du peuple letton. Post tenebras lux.

Professeur Bovet, président.

Lettonia félicitations et voeux cardiaux pour la prospérité de Vostre université et Vostre vaillant peuple.

Herron,

No Šveices.

Félicitation sincère. Sympathie profonde.

Marc Baldwin.

No Chateameillant:

Félicitations et espoir de fructueuses collaborations.

Meillet.

No Parizes:

Dans ce grand jour avec Vous de coeur. Puisse université devenir foyer ardent et pur de lumière, de clarté, de paix. Doumergue.

No Tērbatas:

Novēlam Latvijas Augstskolai saules mūžu gaismas darbos.

Profesors L. Kundziņš, dakters Ozoliņš.

No Parizes:

Latv. miera delegacija Parizē.

Pēc tam turpināja apsveikumus pārstāvji no Latvijas Sarkanā aroda biedrības, Raiņa kluba, Krievu ārstu biedrības, Rīgas lauk-Krusta biedrības, inženieru savienības, Latviešu rakstnieku un žurnalistu saimniecības Centralbiedrības; no laikrakstiem — „Jaunākās Ziņas“, „Baltijas Vēstnesis“, „Latvijas Sargs“, „Утро“, Latvijas Demokrātu savienības, Darba savienības. Pēc tam doc. Kundziņš paziņo, ka Barona tēvs arī ieradies un sūta sveicienu jaunai Augstskolai. Visi svētku viesi pagriežas pret pirmā balkona ložu, kur redzams sirmā darbinieka stāvs un pacēlušies ilgi sumina viņu. Tad vēl nolasa atlikušās galvenās telegramas: no Valkas igauņu sabiedrības, Valkas apriņķa priekšnieka, Valkas apriņķa valdes, Valkas lauksaimniecības

biedrības, Bauskas, Kuldīgas, Talsu, Cēsu, Smiltenes, Limbažu pilsētas un Rūjenes miesta valdes, Valmieras garnizonu priekšnieka, Izglītības biedrības Valmieras nodaļas, apsveikuma dzejoli no dzejnieka P. Blaņa, apsveikšanas rakstus no Latviešu lauksaimnieku ekonomiskās biedrības, kuŗa līdz ar to ziedo zinātniskas pētīšanas fondam pie lauksaimniecības fakultātes 5000 Latv. rbļ.

Pēc tam, noslēdzot svētku sapulci, katedrī stājas prorektora b. K. Kundziņš un Augstskolas vārdā pateicās klātesošiem svētku viesiem par izsacītiem apsveikumiem un novēlējumiem, izteikdams cerību, ka ar tautas, valdības un aizjūras draugu palīdzību un kopotiem spēkiem Augstskolas darbiniekiem izdosies jaunatvērto Augstskolu nostādīt vajadzīgā augstumā. Runātājs uzaicina klātesošos nodziedāt tradicionālo akadēmisko dziesmu *Vivat Academia*, ko sapulce kājās piecēlusies nodzied un pamazām izklīst ap plkst. 1/4 pēc pusdienas, pārņemta no svētku gaišās, pacilājošās noskaņas.

Pulksten 6 ielūgtie svētku viesi un daļa privātas publikas sapulcējās uz atklāšanas svētku otro daļu — svinīgu koncertu ar operas orķestri, kuŗa un solistu piedalīšanos. Koncerts norit ar dziļu svinīgu jūsmu zem diriģenta T. Reitera vadības. Koncerta programma bija šāda: I. daļa. 1. Simfoniska poema „Tasso“ — Fr. Lista (izpilda orķestris). 2. Volframa dziesma no operas „Tannheizers“ — R. Vagnera (izpild. A. Kaktiņš.) II. daļa. 3. Simfoniskais tēlojums „Latvija“ — A. Kalniņa (izpild. orķest.) 4. a) Laipna liesma, b) Atmiņas — A. Kaļniņa (izpild. A. Benefelde.) 5. Beverīnas dziedonis, dziesma jauktam korim orķestri pavadījumā — J. Vitola. Pie klavierēm J. Zālītis.

Atklāšanas svinību noslēdza ar kopmielastu operas foijé telpās, kur ap 9 salasījās daudzie svētku viesi un vēl ilgi uz kavējās draudzīgās sarunās.

Pēc atklāšanas svētku dienas Augstskolai arvien vēl pienāca apsveikumi:

No Tērbatas:

La direction de l'université de Tartu prie monsieur le ministre, de faire parvenir à l'université de Riga les voeux suivants c'est le glaive dans une main et la truelle dans l'autre, que la Latvia et l'Esti sont en train de fonder l'indépendance de leur état sur le sang répandu dans de combats cruels et sur leurs ambitions de culture. C'est en tendant chaque muscle pour défendre leur foyer contre l'est et l'ouest également après un butin c'est en tendant toutes leurs facultés mentales, toute leur volonté qu'ils essayent d'aplanir les voies qui les mènent vers le developpement d'une science qui soit liée avec la vie du peuple et avec celle du pays qui éclaire leurs ambitions d'avenir et les moyens d'y parvenir. Il est impossible de es faire valoir intellectuellement sans l'aide d'une université nationale. C'est ainsi que

l'université de Tartu envoie à celle de Riga ses vœux fraternels les plus sincères à l'occasion de son ouverture tout en exprimant son désir le plus vif de voir l'université de Riga devenir une source intarissable de la science et la citadelle invisible de l'indépendance intellectuelle de nos voisins les lettes.

Du nom de l'université de Tartu le curateur Pöld.

Apsveikšanas vēstules no ārzemju universitatēm :

No Bāzeles:

Namens der Universität Basel beehre ich mich Ihnen für Ihre telegraphische Mitteilung, die uns eben zugekommen ist, bestens zu denken und der neuen Schwesteranstalt die ergebensten Glückwünsche auszusprechen. Möge die Universität Riga eine Stätte ernster Wissenschaft werden und eine Leuchte für das ganze Land, dem sie angehört.

In Anbetracht der Kürze der gestellten Frist sind wir zu unserm Bedauern nicht in der Lage aus unserer Mitte einen Vertreter zu der Eröffnungsfeier zu entsenden.

In ausgezeichnete Hochachtung Wackernagel
d. z. Rektor der Universität Basel.

No Lježas:

J'ai l'honneur d'accuser réception à Votre Excellence de l'aimable invitation télégraphique qu'elle a bien voulu m'adresser le 18 de ce mois.

Je suis extrêmement touché de la gracieuseté qui est faite à l'Université de Liège dans la personne de son chef; je regrette vivement que les devoirs de ma charge m'empêchent de quitter le pays en ce moment.

Au nom du corps académique, je souhaite longue vie et prospérité scientifique à la nouvelle Université de Latvia à Riga.

Je prie Votre Excellence de recevoir l'hommage de mes sentiments de haute et respectueuse considération.

Le recteur de l'Université de Liège, Eugène Herbert.

No Lozannas:

Monsieur le Dr. Kasparson,
Ministre de l'instruction publique de Latvia.

Très honoré Monsieur le Ministre,

L'université de Lausanne a reçu avec une véritable joie Votre dépêche lui annonçant la fondation de l'université de Latvia à Riga.

Elle regrette vivement que les circonstances actuelles l'empêchent de se faire représenter officiellement à l'inauguration de la nouvelle Université, mais elle salue avec joie la naissance de

sa jeune soeur, en lui souhaitant longue vie et prospérité, et la possibilité d'accomplir un travail fécond pour le bien de l'humanité.

Prof. Dr. Frank Olivier,
Chancelier de l'Université.

No Vines:

An den Herrn Unterrichtsminister Lettlands

Dr. Kasparsons in Riga.

Euer Hochwohlgeboren hatten die Freundlichkeit, mir die Gründung einer Universität Lettlands in Riga anzuzeigen und mich zur Teilnahme zu deren Eröffnungsfeier einzuladen.

Indem ich Euer Hochwohlgeboren hiefür bestens danke, beehre ich mich mitzuteilen, dass ich zu meinem lebhaften Bedauern infolge dienstlicher Verhinderung nicht in der Lage bin, an der Feier teilzunehmen, weshalb es mir gestattet sei, auf diesem Wege im eigenen Namen, sowie im Namen des akademischen Senates das Aufblühen einer neuen Stätte der Wissenschaft in dem alten Kulturzentrum im Osten zu begrüßen und ihr Gedeihen und fruchtbringendes Wirken zum Besten ihres Volkes und der ganzen Menschheit zu wünschen.

Gleichzeitig bitte ich, die durch den schriftlichen Weg verursachte Verzögerung zu entschuldigen, da das von hier abgefasste Telegramm von der Postverwaltung zur Beförderung nicht angenommen wurde.

Der Rektor der Universität Schwied.

No Amsterdames:

Très sensible a' l'insigne honneur qu'a bien voulu me faire Votre Excellence en m'invitant à assister à la fondation de l'Université de Latvia je regrette infiniment de ne pouvoir m'y rendre.

Permettez moi cependant de vous offrir au nom de l'Université d'Amsterdam nos meilleurs voeux pour l'Institution culturelle que vous venez de fonder et pour son succès ulterieur.

Veillez agréer Monsieur le Ministre, l'expression de ma plus haute estime.

(Paraksts.) Recteur de l'Université d'Amsterdam.

A son Excellence le Ministre de l'instruction publique à Riga.

No Londonas:

Sir,

I am directed by the Vice Chancellor to acknowledge the receipt of your telegram announcing the foundation of the University of Latvia.

I am to state that it regretted that owing to the Long Vacation and the early date of the inauguration it is not possible for this University to be represented on the occasion in question.

I have the honour to be,

Sir, Your obedient Servant (paraksts).

Secretary to the Establishment and General Purposes Committee.
H. E. The Minister for Public Instruction, Riga.

No Liõnas:

Le Vice-Président du Conseil de l'Université de Lyon
à Monsieur le Ministre de l'Instruction Publique à Riga.

Vous avez bien voulu, par Votre telegramme du 17 courant, annoncer la fondation de l'Université Latvia à Riga et inviter M. le Recteur à assister à son inauguration.

En l'absence de M. le Recteur Joubin chargé d'une mission au Japon, et en raison des vacances et du court délai qui nous sépare de la date de la cérémonie, l'Université de Lyon me charge de vous adresser ses plus sincères regrets de ne pouvoir envoyer un délégué pour la représenter. Elle adresse à sa jeune soeur ses sentiments de profonde sympathie et de bonne confraternité ainsi que ses meilleurs vœux de prospérité.

Pour le Président du Conseil de l'Université
le Vice-Président (Paraksts).

No Nebraskas:

Dr. Kasparsõn, Minister for Public Instruction,
Riga, Livonia.

Dear Sir,

I greatly regret that the distance and pressure of duties here will not permit me to accept your kind invitation to be present at the inauguration of the University of Livonia, to take place September twenty eighth.

Permit me, however, on behalf of the University of Nebraska to extend to the University of Livonia the congratulations and best wishes of this institution. May I further express the hope that your country free from internal dissensions and foreign wars may become one of the leading supporters of all branches of culture and learning.

Yours very sincerely
(Paraksts) Chancellor.

No Atenãm:

Nous trouvant dans impossibilité déléguer un des nôtres assister fête inauguration votre université qui sous favorables auspices pose base vie intellectuelle votre nation vous présentons nom université nationale et capodistrienne chaleureuses felcitations et vœux pour que Votre université atteigne sans obstacles son noble but pour bien prospérité et gloire Votre pays et triomyhe civilisation.

Le recteur Gazepis.

No Ženevas:

Le Recteur au nom du Senat de l'Université
à Monsieur le Dr. Kasparsõn, Ministre de l'Instruction Publique
de Latvia

au Recteur et aux Professeurs de l'Université de Latvia—Riga.

Très honorés Messieurs.

L'Université de Genève e appris apec une grande joie la nouvelle de la fondation de l'Université de Latvia à Riga et, ne pouvant, à son très grand regret, se faire représenter par un délégué à l'acte d'inauguration de 28 septembre prochain, elle envoie à sa jeune soeur l'assurance de sa très cordiale sympathie et ses vœux les plus sincères et d'heureux developpement.

Notre Université, fondée en 1559, dans des temps troublés, dans une ville entourée d'ennemis puissants et acharnés, par le Reformateur Jean Calvin et tes Magistrats de la Republique de Genève, a voulu former des instituteurs et des pasteurs fidèles, des magistrats consciencieux et soucieux du bien publique, capables d'élever les jeunes générations dans l'amour de la science, la crainte de Dieu et la haine des vices, surtout du mensonge. Nos pères avaient compris qu' une serieuse et forte éducation des consciences est la condition indispensable pour qu' un peuple puisse maintenir et défendre son indépendance politique et sa liberté spirituelle.

C'est vous dire, Messieurs et très honorés collègues, que nous avons la certitude que votre Université sera dans l'avenir, comme la nôtre l'a été à travers les siècles, un boulevard protecteur de votre indépendance et de vos libertés, acquises au travers des plus dures épreuves, au prix des plus lourds sacrifices.

Vous avez secoué le joug de l'horrible servage dans lequel vos oppresseurs vous ont maintenus dendant sept cents ans, vous commencez votre existence de pays libre dans des conditions très difficiles, mais rien n'a pu ébranler votre confiance dans la justice de votre cause, vous avez conscience de vos droits et vous êtes resolu de les défendre jusqu' à la mort. Une nation comme la vôtre, qui, en cinquante ans à peine, s'est élevée des bas-fonds de la servitude aux sommets d l'intellectualisme et de l'indépendance politique, ne peut périr.

Que votre Université soit une pépinière d'éducateurs et de magistrats qui élèveront vos fils et vos filles dans le sentiment de leurs droits et de leurs devoirs, dans l'amour de la verité et de la liberté, qu' elle soit un foyer de lumière spirituelle qui brille d' un vif éclat et qu' elle soit respectée et estimée de tous par les services éminents qu' elle rendra à la Lettonie et par elle à la cause de la civilisation et de la justice dans le monde.

Veillez agréer, Monsieur le Ministre et Messieurs, l'expression de notre considération la plus distinguée.

Raoul Gautier.

Vēl telegrafiski apsveica Latvijas Augstskolu Varšavas universitates vārdā rektors Kostaņeckis.

Augstskolas atklāšanas dienā atbalsojas visā Latvijā un arī ārpus viņas kā liela nacionalās kulturas svētku diena, ka neaizmirstami gaišs vēsturisks notikums, ko tauta spēj piedzīvot tikai gadu simteņos.

III. Latvijas Augstskola pēc darbības atklāšanas līdz 1. jūlijam 1920. g.

Sirsnīgi un godinoši apsveikta no valdības, sabiedrības un tautas un citām nacijām un savām vecākām māsām Latvijas Augstskola 29. septembrī uzsāka savus mācības darbus un kārtēju akadēmisko dzīvi.

Mācības darbi ar nedaudz izņēmumiem, tika ierīkoti pēcpusdienas stundās, no plkst. 3—9, jo lielākā daļa klausītāju bija priekšpusdienas nodarbināti dažādās valdības un komunalās iestādēs un privatos kantoros, lai nopelnītu sev vajadzīgos eksistences līdzekļus. Neskatoties uz to, studenti ļoti kuplā skaitā apmeklēja lekcijas un praktiskos darbus un strādāja ar atzīstamu enerģiju un interesi. Tiem studentiem, kuŗu materiālie apstākļi bija grūti, Augstskola nāca pretim, atsvabinādama viņus pilnīgi vai pa daļai no mācības maksas. Kas attiecas uz studentiem-kareivjiem mācības maksas ziņā, tad šinī ziņā Organizācijas Komisija izstrādāja sevišķus noteikumus, kuŗus valdība apstiprināja šādā veidā:

„Latvijas Augstskolā studentus-kaŗavīrus

(Latvijas pavalstniekus), kas stāda priekšā apliecību par to, ka:

- 1) zaudējuši tagadējā Latvijas atbrīvošanas kaŗā savu veselību (invalidus), atsvabina no mācības maksas par visu atsevišķas fakultātes paredzēto mācības laiku;
- 2) labprātīgi iestājušies armijā un ņēmuši dalību kaujās par Latvijas atbrīvošanu, atsvabina uz vienu gadu no mācības maksas;
- 3) mobilizēti un kaujās par Latvijas atbrīvošanu dalību nēmuši, atsvabina uz vienu gadu no 1/2 mācības maksas.“

(Valdības Vēstn. № 53 no 5. marta 1920. g.)

Organizācijas Komisija intensīvi turpina savus organizatoriskos un Augstskolas tekošās dzīves darbus, sapulcēdamās pat vairāk reizes nedēļā. Kā līdz šim, tā arī turpmāk viņas principi un ideāli, uz kuŗiem viņa savā darbā atbalstās un kuŗus viņa pēc iespējas realizē, ir īsumā šā formulējami:

- 1) Latvijas Augstskolai jābūt nacionālai Augstskolai, kuŗa atspoguļo Latvijas nacionālās kulturas garu, ar zinātnes darbu sekmē viņa pilnīgāko piepildīšanos un pastāvīgi ievēro mūsu dzimtenes īpatnējos apstākļus un intereses.
- 2) Latvijas Augstskolai jābūt autonomai un brīvai, ka savā pārvaldē, tā iekšējā zinātniskā un pedagogiskā dzīvē.
- 3) Latvijas Augstskolai jābūt apvienota tipa Augstskolai ar universitātes un tehniskām fakultātēm, kuŗām jāstāv vienai ar otru ciešā sakarā un kopdarbībā, sargājot un veicinot zinātņu vienības ideju.

- 4) Latvijas Augstskolai jāveic ne tikai praktiskie uzdevumi, zinātniski pienācīgi sagatavojot aroda darbiniekus dažādām valsts dzīves nozarēm un vajadzībām, bet viņai arī patstāvīgi jākopj tīras zinātniskās pētīšanas darbi, tādējādi palīdzot veicināt arī no savas puses zinātņu vispārējo progresu.
- 5) Tāpēc Latvijas Augstskolai jācenšas stāvēt ciešā sakarā un intelektuālā satiksmē ar citām pasaules augstskolām un starptautisko zinātnisko pasauli vispāri.
- 6) Latvijas Augstskolai pastāvīgi jāuztur tuva un dzīva vienība ar tautu un viņas pārstāvības un valdības orgāniem, sabiedrību un studentu saimi.

Šo Latvijas Augstskolas vienību ar visu tautas un valsts organismu pārbaudīja un dziļi stiprināja jauns un viskritiskākais Latvijas piemeklējums — Bermondta uzbrukums.

Rosīgi iesākto darbu jaunatvērtā Augstskola bija spiesta jau otrā nedēļā uz laiku pārtraukt. Tumšais kaŗa negaiss, kuŗš visu vasaru bija krājis vakaros — Kurzemē, pēkšņi uzbruka 8. oktobrī Latvijai un Rīgai, gribēdams sadragāt jauno republiku, iznīcināt viņas patstāvību. Sakustējās visa Latvija un uzsāka nevienādu, bet varonīgu cīņu pret vācukrievu reakcijas avanturista Bermondta pulkiem, būdama pārliecināta par savas cīņas taisno lietu un ticēdama tautas spēkam. Latvijas un līdz ar to arī jaunās Augstskolas pastāvēšana bija mesta likteņa svaru kausos. Būt vai nebūt Latvijai? — šis drausmīgais jautājums bija rakstīts un dega šinīs dienās katrā īsta Latvijas pilsoņa sirdī. Augstskolas organizācijas komisija bija patlaban sapulcējusies uz savu kārtējo sēdi izglītības ministrijas telpās pret pili pie Daugavas malas, kad lielgabalu troksnis no Olaines puses jau tricināja Rīgas gaisu un galvas pilsēta pārvērtās jau par drudžainu kaŗa nometni. Organizācijas komisija nolēma tūlīt pārtraukt mācības, uzaicināt studentus iestāties armijā un mācības personālu nodoties valdības rīcībā valsts apsardzības vajadzībām un Augstskolā organizēt studentu pieteikšanos, publicējot attiecīgus paziņojumus.

Tāpat, ievērojot ārkārtējo pārdzīvojamo momentu, nolēmj nākošā dienā sasaukt visu mācības spēku saimi kopā ar Organizācijas Komisiju.

Sasauktā sapulce vienprātīgi pievienojas 8. oktobra lēmumam arī par mācības spēku nodošanos valdības rīcībā valsts apsardzības labā. Augstskolas prezidijs lietas virzīšanai uz priekšu tūlīt stājas sakarā ar izglītības ministri un lietas priekšniecību. Bet valdība neizlietoja mācības koleģijas piedāvājumu, neuzskatīdama visus rezerves spēkus jau par izsmeltiem.

Jau pirmā uzbrukuma dienā Augstskolas studenti sāka iestāties armijā un ķērās pie ieročiem, negaidot sevišķu uzaicinājumu, un tāpat arī nākamās dienās lielākā daļa latvju studentu bija jau armijā un brīvprātīgu cīnītāju rindās.

Ievērojot to, Organizācijas Komisija un fakultates turpināja Augstskolas iekšējos organizācijas darbus, sapulcēdamās Augstskolas vecajā ēkā, kuŗu arī netaupīja ienaidnieka granatas. Augstskolas akadēmiskā saime nesatricināmi ticēja Latvijas spēkam, uzvarai un valsts pastāvēšanai un viņas tālākas uzbūves darbam, kas tikai pārejoši pārtraukts no barbariskā ienaidnieka. Ari studentenes nestāvēja dikā, un daļa no viņām intenzīvi strādāja armijas palīdzības iestādēs un organizācijās — ka Sarkanā Krustā,* Sieviešu Palīdzības Korpusā, lazaretēs, kareivju ēdināmos punktos u. c., pie kam viena no viņām, Elza Žiglevic, pašizliedzīgi savu pienākumu izpildot, mira traģiskā nāvē, smagi ievainota no ienaidnieka šrapnelā. Armija varonīgi notur lielā pārspēkā esošo ienaidnieku pie Daugavas kreisā krasta un jau 15. oktobrī padzen to no Daugavgrīvas un Bolderajas. Bet Rīga visu laiku guļ zem ienaidnieka artilērijas postošās uguns, no kuŗas cieš arī sievietes, bērni un mierīga kulturas darba iestādes.

Sakarā ar latvju inteliģences protesta uzsaukumu visai civilizētai pasaulei par vācu-krievu reakcijas negēlīgo uzbrukumu Latvijai, L. A. Organizācijas Komisija un mācības spēku sapulce pieņem 17. oktobrī Augstskolas prezidiju izstrādāto atsevišķu protesta uzsaukumu, ar kuŗu Augstskola griežas pie savām vecākām māsām visā civilizētā pasaulē. Uzsaukumu izsūtīja pa radio franču valodā un ievietoja ārzemes presē. Uzsaukuma latviskais oriģināls skan šā:

„Latvijas Universitate
savām vecākām māsām, visām ārzemju augstskolām.

Visgrūtākos kuŗa pārbaudījumos izveidojusies un nobriedusi Latvijas tautas valstiskā apziņa. Neraugoties uz ārējiem un iekšējiem traucējumiem jaunā Latvijas valsts sākusi nostiprināties, sakopojot visus pozitīvos spēkus politiskam un kulturelam uzbūves darbam. Tai pašā laikā viņa radījusi armiju, kuŗa visu savu enerģiju vērs uz to, lai zemi iztīrītu no ienaidnieka un sargātu savas austruma robežas pret visai Eiropai draudošām lielniecisma briesmām.

Šo apstākli izlietoja tumši pagātnes spēki, kuŗi, izmantojam Sabiedroto lielvalstju pacietību, paguva sev radīt atbalsta punktu Latvijas robežās — Kurzemē. Bagātīgi apgādāti ar naudu un kuŗa ieročiem un uzņēmusi savās rindās Vācijā savērtus algādžus, tie Bermonda-Avalova, šī ne no kādas tiesiskas varas neatzīta avanturista vadībā, 8. oktobrī nekaunīgā kārtā uzsāka uzbrukumu Latvijas galvas pilsētai — Rīgai, postīdami ar savu kaujas uguni mierīgo iedzīvotāju mitekļus un daudzas kulturas iestādes.

Šinī priekš Latvijas tik grūtā brīdī, augstākā zinātniskās domas paudēja Latvijā, Latvijas universitate, atcerēdamās tos godinošos sveicienus un novēlējumus, kuŗus tā savā dibināšanas dienā saņēmusi no spožākām

pasaules zinātnes iestādēm, griežas pie Jums, savām vecākām māsām, kā uzticamākām cilvēces kulturas un progresa sargātājām un vadītājām, un dara Jums zināmu:

Latvijas Augstskola līdz ar visu Latvijas tautu šinīs likteņa dienās smēlas spēku tai pārliecībā, 1) ka augstākā cilvēcīgā taisnība ir viņas pusē un nekāda brutāla vara tai nevar laupīt kulturelās eksistences un attīstības tiesības un 2) ka pret Latvijas likteni nevar būt vienaldzīgas arī ārzemju politiskās un zinātniskās aprindas, kuŗas pasaulei paudušas augsto vārdu par mazo tautu dabiskām tiesībām un visas pasaules nāciju draudzīgu savienību. Kulturelai pasaulei jāzina, ka tumšie darbi, kuŗus uzsākusi pēc revanšas slāpstošā krievu-vācu reakcionaru savienība un pārnesusi uz Latvijas teritoriju, apdraud ne tikai Latvijas, bet visas pasaules mieru.

Uz Jums, bezpartejiskas cilvēcības augstākām domas aizstāvēm, ir vērsti mūsu skati.

Mēs ceram, ka Jūs pareizi novērtēsiet ar Bermondta-Avalova vārdu saistītos tumšos nodomus, ka Jūsu taisnās jūtas būs ar mums, kas gribam strādāt miera darbu, ka Jums nebūs vienaldzīga mūsu nācijas nākotne un kultura.“

Latvijas Universitātes Padome.

Pēc protesta izsūtīšanas radās iespāids, it kā ienaidnieks uz Augstskolas protestu pie citu zemju augstskolām par viņa vandalismu atsauktos par spīti ar vēl nīknāku Augstskolas apšaudīšanu, iebojādams ar 9 lādiņiem sevišķi vecās ēkas galveno fasādi, svētku aulu, jumtu un dažas auditorijas.

Pavisam Augstskolas ēkas ķēruši 14 lielgābalu šāviņi, sagraudami bez cita apm. 1350 logu rūtis.

Ievērojot to, ka Augstskolā ļoti daudz sieviešu kārtas apmeklētāju un ir arī tādi vīriešu kārtas locekļi, kuŗi aiz dažādiem iemesliem nevar armijā dienēt, kā arī to, ka augstākā izglītības gaita tik daudz jau cietusi Latvijā, Organizācijas Komisija jau 15. oktobrī apspriež jautājumu par mācību atjaunošanas iespējāmību.

Organizācijas Komisija nolemj, ka mācības atjaunojamas, tiklīdz Rīga izies no uguns joslas un frontes apstākļi to atļaus, reizē ar to atzīst, ka studentiem-kareivjiem pēc viņu pārnākšanas no frontes, sarīkojami, ja vajadzīgs, saīsināti papildu kursi un spējami visi soļi, kuŗi veicina nokavēto studiju darbu panākšanu.

Kad Organizācijas Komisija 12. novembrī sapulcējās uz savu kārtējo sēdi, priekšsēdētājs var sapulcējušos jau apsveikt ar Rīgas atsvabināšanu no ienaidnieka (Ienaidnieku, kā zināms, padzina no Pārdaugavas 11. novembrī). Pieminot ciņās kritušos kareivjus, kuŗu starpā ir arī studenti, sēdes dalībnieki godina viņu piemiņu ar pacelšanos. Būdamā pārliecināta, ka ienaidnieka galīga izdzīšana un Kurzemes atsvabināšana ies straujiem soļiem uz priekšu, Organizācijas Komisija tās pašas dienas sēdē nolemj atjaunot Augstskolā mācības 22. novembrī.

Valsts dibināšanas goda dienu — 18. nov. — Organizācijas Komisija atzīmēja divējādā kārtā: uz ekonomiski-juridiskās fakultātes priekšlikumu piešķīra Tautas Padomes prezidentam un ekonomiski-juridiskās fakultātes mācības spēkam J. Čakstes k-gm profesora tituli, ievērojot viņa lielos nopelnus Latvijas valsts uzbūves darbā un viņas starptautiskā nostiprināšanā, kurā izpaudušies viņa bagātie piedzīvojumi un zināšanas starptautisko tiesību un attiecību laukā. Sevišķa deputācija, sastāvoša no Organizācijas Komisijas priekšsēdētāja P. Dāles, prorektora P. Lejiņa, fakultātes dekana K. Puriņa un O. K. sekretara F. Bödermaņa, Augstskolas uzdevumā apsveica prezidentu valsts proklamēšanas goda dienā, kā valsts galvu un jaunu pilntiesīgu locekli Augstskolas profesoru koleģijā, pasniedzot prezidentam svinīgu Augstskolas paziņojumu.

Godinot visus kritušos tēvijas sargus, L. Augstskolas mācības spēki un studentu saime 18. novembra rītā aizgāja kopējā klusā sēru gājienā uz brāļu kapiem, nolikdama uz tiem egļu skujiņas kā piemiņas sveicienu. Pie tikko aizbērtu kapu rindas prorektora biedrs K. Kundziņš Augstskolas vārdā teica piemiņas un pateicības vārdus visiem par dzimteni kritušiem varoņiem.

Sakarā ar šo atzīmējams, ka Organizācijas Padome tūlīt pēc Bermonda uzbrukuma nolēma ievākt ziņas par visiem Augstskolas studentiem-kareivjiem, kas krituši un vēl kritīs par tēviju un godināt viņu piemiņu, ierakstot zelta burtiem viņu vārdus Augstskolas aulā pie sienas piestiprināmā marmora galdiņā. Tāpat nolēma izziņāt attiecīgus datus par visiem ievainotiem un kaujās cietušiem studentiem un atzīmēt tos sevišķā albumā.

Turot vērā ievainoto tēvijas sargu ciešanas un vajadzības vispāri, viss Augstskolas personāls pa kara laiku vienprātīgi ziedoja daļu no savas algas, —5 % apmērā un vairāk — ievainotiem kareivjiem par labu.

Dzimuši kara laikā un augdama līdz ar pašu valsti kara troksni un cīņās Latvijas Augstskola juta arvienu savu garīgo sakaru ar Latvijas armiju, no kuŗas spēka un veiksmes atkarājās arī pašas Augstskolas liktenis. Ari armija labi saprata Augstskolas nozīmi priekš Latvijas un parādīja viņai dzīvu uzmanību un interesi. Latvijas kareivju rūpes un uzmanība pret jauno Augstskolu starp citu izpaudās arī tajos dāvinājumos, kuŗus viņa pastāvīgi saņēma no dažādām kara spēka šķirām un daļām. Sos uzmanības parādījumus no armijas Latvijas Augstskola saņēma ar sirsniģākās pateicības un dziļa gandarījuma jūtām.

1. decembrī kaimiņu valsts augstskola — Tērbatas universitate, svin savus oficiālos atklāšanas svētkus, piedalīties kuŗos bija uzaicināta arī Latvijas Augstskola. Organizācijas Komisija deleģēja prof. K. Balodi piedalīties šajās svinībās un apsveikt Latvijas Augstskolas vārdā savu vecāko māsu, novedot apsveikšanas rakstu ar šādu saturu:

Tērbatas Universitātei viņas atklāšanas svinību dienā
1. decembrī 1919. g. Latvijas Universitate.

Latvijas Universitate, uzsākusi patlaban Rīgā savu izglītības un zinātnisko darbu, apšveic Tērbatas Universitāti viņas svinīgās atklāšanas dienā. Tagad, kur plaši pazīstamā Alma mater Dorpatensis ieiet jaunā savas pastāvēšanas posmā, tapdama par Igaunijas brīvvalsts un viņas brīvās tautas augstāko kulturelo ieguvumu un zinātnes centru, Latvijas Universitates sirsnīgākā vēlēšanās ir, lai viņas māsa ziemeļos, brīva no pagātnes netaisniem spaidiem, augstāki nekā jebkad paceltu zinātnes lapu, vadīdama savas tautas jaunās paaudzes pretim arvienu gaišākai un pilnīgākai kultūrelai nākotnei. Latvijas Universitate ir pārliecināta, ka viņas māsa, kuŗa savā agrākā pastāvēšanas laikā pulcinājusi savās auditorijās lielu daļu no latviešu studejošās jaunātnes arī uz priekšu uzturēs vēl lielākā mērā ciešus zinātniskus kopdārbības sakarus ar savu kaimiņieni dienvidos zinātnei par godu un abām brīvām tautām par svētību.“

Tartu Ülikoolile tema awamise pidupäewal 1./XII. 1919.
Latwia ülikool.

Latwia ülikool, kes Riias oma hariduslist ja teaduslist tööd juba alustanud on, terwitat Tartu ülikooli tema awamise pidulikul päewal. Nütud, kus laialt tantud Alma mater Dorpatensis oma olemise uut ajajärku alustab ja waba Eesti rahwa kõrgemaks kulturiliseks waranduseks ja teaduse keskkohaks saab, on Latwia ülikooli palawam soow, et tema põhjapoolne õde endistest ülekohtustest surumistest waba olles, teaduse lippu kõrgemal hoida jõuaks kui iial enne, ja oma rahwa noortsugu heledamale ja täielikumale kulturilisele tulewikule wastusaata suudaks. Latwia ülikool on kindel, et tema põhjapoolne õde, kes endise kestwuse ajal oma auditooriumides suuremat osa Läti õppiwest noorestsoost on kaswatanud, tulewiku weel suuremal möödul teaduslise kaastöötamise sidemeid oma lõunapoolse naabriga alalhoidma saab teaduse auks ja mõlemate wibade rahwaste õnnistuseks.“

22. novembrī jaunā Augstskola, izgājusi caur gara un uguns krīstību, ar jaunu sparū atkal uzsāka pārtrauktos mācības darbus. Apmeklētāji savā pārsvarā bija sieviešu kārtas, jo lielākā daļa studentu-kareivju atradās frontē. Mācības darbos varēja piedalīties tikai tie studenti-kareivji, kuŗi kalpoja Rīgā. Pēc Kurzemes atsvabinājuma Augstskola un izglītības ministrija griezās pie armijas virspavēlnieka ar lūgumu dot iespēju studentiem-kareivjiem turpināt savu izglītību. Šo vēlēšanos plašākā apmērā izdevās apmierināt tikai semestrā otrā pusē pēc jauna gada, kad tika atsvabināta arī Latgale no otra ienaidnieka — lielnieku armijas.

Ievērojot to, ka beidzot pirmo semestri parastā laikā uz ziemassvētkiem, mācības iznāktu pārāk nepilnīgas un sasteigtas, nolēma svētku

brīvdienas saīsināt un otru semestri pagarināt līdz 1. martam 1920. g. Otrā semestrī mācības nolēma atjaunot 7. martā un turpināt līdz 12. jūnijam, bet no 13.—22. jūnijam izdarīt pārbaudījumus.

Novembra otrā pusē Organizācijas Komisija ievērojot savu uzdevumu svarīgumu attiecībā uz Augstskolas dzīves vadību un ilgumu, liek priekšā izglītības ministram piešķirt viņai piemērotāku nosaukumu — „Latvijas Augstskolas Organizācijas Padome“. Ministrs priekšlikumu atrod par pilnīgi dibinātu un apstiprina to, tā kā ar 28. novembra sēdi līdzšinējā Organizācijas Komisija darbojās zem nosaukuma „Latvijas Augstskolas Organizācijas Padome“.

Tā paša novembra sēdē Organizācijas Padome izvēlēja par savu priekšsēdētāju līdzšinējo Organizācijas Komisijas priekšsēdētāja biedru un viņas pastāvīgo sēžu vadītāju P. Dāli un līdz ar to nolēma izbeigt priekšsēdētāja biedra amatu. Priekšsēdētāja iztrūkšanas gadījumos sēdes vadību Padome uzticēja K. Kundziņam un V. Maldonim.

Lai sistemātiski virzītu uz priekšu Latvijas Augstskolas autonomas satversmes izstrādāšanu, 26. novembra sēdē ievēlēja īpašu Augstskolas satversmes komisiju no 5 locekļiem ar kooptācijas komisijām, kurai uzdeva izstrādāt attiecīgu satversmes projektu. Šī komisijā ievēlēja profesoru P. Denferi, doc. K. Kundziņu, V. Maldoni, doc. P. Nomali un K. Puriņu. Komisija vēlāk kooptēja klāt prof. K. Balodi un prof. E. Zariņu. Satversmes komisija sapulcējās uz sēdēm vismaz vienu reizi nedēļā un laiku pa laikam cēla priekšā pirmā lasījumā Organizācijas Padomei izstrādātos paragrafus. Izstrādājamo satversmes projektu paredzēja trijos lasījumos skatīt cauri Organizācijas Padomē un pieņemt galīgā veidā, pēc kam celt to priekšā Tautas Padomei resp. Satversmes sapulcei kā likumu par Latvijas Augstskolu. Augstskolas satversmes projekts pirmā mācības gada beigās bija jau izstrādāts un celts priekšā pirmā lasījumā. Pastāvīgi darbojās arī studentu organizācijas statutu komisija, sastāvoša no prorektora (P. Lejiņa) Organizācijas padomes locekļa (J. Purgaļa) un studentu pārstāvja. Visu fakultatu studentu aprindās notika rosīga biedrošanās šaurākās un plašākās organizācijās, kuŗas sprauda par savu mērķi saimniecisku pašpalīdzību, savstarpēju tuvināšanos, savas intelektuālas dzīves kopšanu un padziļināšanu, savu speciaļo un vispārējo interešu aizstāvēšanu un apgaismošanu. Pirms reģistrēšanās pie apgabaltiesas visas studentu organizācijas, kuŗas domāja darboties pie Augstskolas, iesniedza savus statutus minētai komisijai cauri skatīt un pārbaudīt. Ja Komisija necēla iebildumus, tad statutus pieņēma Organizācijas Padomē un attiecīgā organizācija skaitījās par akadēmiski apstiprinātu. Visi iesniegtie statuti, ar nelieliem pārgrozījumiem dažos gadījumos, ir Padomē apstiprināti.

Studentu pašvaldības organizēšanās pirmā akadēmiskā gadā norisinājās ļoti enerģiski, bet ar diezgan lielām grūtībām un savstarpējiem konfliktiem, piejaucoties lielā mērā arī politiskām kaislībām. Kopēja

pārstāvības un pašvaldības organa vajadzību plašā studentu saime apzinājās jau no paša sākuma, tiklīdz sākās Augstskolas organizācijas darbi, izvirzīdama 15. augustā pilnā sapulcē kā savu pagaidu pārstāvības organu Studentu Biroju, kuŗu vēlāk papildina ar delegātiem no atsevišķām studentu organizacijām. Minētam Birojam arī uzdod izstrādāt kārtējas Studentu padomes vēlēšanas projektu. Studentu Birojs pirms oficiālās studentu pieteikšanās izdarīja Augstskolas aspirantu iepriekšēju reģistrāciju, kuŗa uzrādīja 27. augustā ap 900 aspirantu, no kuŗiem 70% bija vīriešu, 30% sievieti; pēc tautības — 52% latviešu un 48% cittautiešu. No reģistrētiem vīriešiem 72% atradās armijā, no tiem 22% frontē, 50% aizmugurē. Studentu Birojs pa savu darbības laiku noteikti ieņēma stāvokli visos studentu intereses aizķerošos jautājumos un tiecās atrisināt tos studentiem labvēlīgā garā. Studentu Birojs izveda marta mēnesī saskaņā ar pilnas sapulces un Organizācijas Padomes apstiprinātu instrukciju pirmās studentu Padomes vēlēšanas uz vispārējas, aizklātas, proporcionālas vēlēšanas pamatiem. Minētās vēlēšanās piedalījās ap 35% studentu. Studentu piedalīšanās samērā mazais skaits izskaidrojās ar studentu plašu absentismu un to, ka daļa aktīvāko studentu-kareivju atradās ārpus Rīgas. Pirmā studentu padome sastāvēja no 56 locekļiem, to starpā 44 latvieši un 12 cittautieši. Nepareizību dēļ, kas bija notikušas vēlēšanu gaitā un kuŗas pārbaudīja sevišķa komisija, ievēlēto studentu Padomi apmēram pēc mēneša (maijā) darbības atcēla. Viņas vietā maija otrā pusē studenti izvēlēja pagaidu padomi no katras fakultātes atsevišķu kursu pārstāvjiem, uzdodot viņai pārzināt studentu dzīves tekošas lietas un rūpēties par kārtēja pastāvīga studentu pašvaldības organa izvēlēšanu nākamā mācības gada sākumā. No studentu padomes 2 pārstāvji iegāja organizācijas padomē studentu interešu un vajadzību apgaismošanai un aizstāvēšanai (bez balss tiesībām).

13. janvarī izglītības ministrs beidzot publicē rīkojumu par teoloģiskās fakultātes atvēršanu.

„Pie Latvijas Augstskolas atveŗama teoloģiskā fakultate, neuzņemot viņas mācības plānā konfesionali-dogmatiskos un praktiskos teoloģijas priekšmetus. Vispārējie uzņemšanas noteikumi šinī fakultatē tādi paši, kā pārējās fakultātēs (Sk. attiecīgo rīkojumu Valdības Vēstnesī“ no 13. septembra 1919. gada. Uzņemšanas papildu noteikumi nosakāmi fakultatē“.

Izglītības ministrs: (parakstījis Dr. Kasparsons).

Ministrijas priekšstāvis Augstskolas lietās:

(parakstījis P. Dāle).

4. februārī uzsāk savu darbību apstiprinātā teoloģijas fakultate. Klausītāju skaits sākumā 12, vēlāk II. semestrī 31. Kā pirmie docenti fakultatē darbojās: dekans V. Maldons, K. Kundziņš, teoloģijas maģistrs E. Šrenks, M. Stefani un L. Adamovičs. E. Šrenks un M. Stefani lasa vācu valodā, pārējie latviešu.

Janvāra mēnesī izglītības ministrs apstiprina arī mērniecības un kulturtechnikas nodaļas atvēršanu pie inženieru fakultates.

Pirmā semestra otrās puses un otrā semestra akadēmiskā dzīvē uz dienas kārtības nāk svāriņš jautājums par dažu docentu kandidaturām uz profesuru. Organizācijas Padome atzina, ka šādos gadījumos izšķiroša nozīme piešķirama attiecīgas profesoru koleģijas (vismaz no 3 locekļiem) atzinumam. Katras atsevišķas kandidaturas apspriešanai sastādīja profesoru-specialistu koleģijas no 3 locekļiem, kuņiem bija jāiepazīstas ar attiecīga kandidata zinātniskiem darbiem un nopelniem un jādod savs kolektīvs atzinums, vai kandidats ir profesora grada cienīgs. Pozitīva atzinuma gadījumā Organizācijas Padomes lika priekšā ministram uzstādīto kandidatu apstiprināšanai par profesuru. Gadījumos, kur fakultate nevarēja viena pati izvirzīt šādu profesoru koleģiju, pieaicināja trūkstošos profesorus-lietpratējus no radniecīgas fakultates vairāk vai mazāk radniecīgas nozares vai arī lūdza papildu atsauksmi no kompetenta profesora pie ārzemes universitātes. Šādā kārtā pirmā mācības gadā ievēlēja un apstiprināja par profesoriem:

Fizikas maģistru doc. R. Meijeru matematikas un dabas zinātņu fakultatē, docentu A. Buchholcu inženieru fakultatē, magistrandu doc. E. Lejnieku, doc. E. Laubi un doc. J. Bergu.

Ievērojot to, ka pedagoģikas nodaļā pie valodnieciski-filozofiskās fakultātes trūka specialists pedagoģijā un pedagoģiskā psiholoģijā uz fakultātes priekšlikumu janvārā mēnesī ievēlēja uz šo katedri pagaidām par docentu Šveices zinātnieku no Bernes Dr. phil. E. Šneideru, par kuru bija ienākušas labas zinātniskas atsauksmes.

Līdz ar to pieņēma noteikumu, kā minētam ārzemes mācības spēkam, ja viņš nodomājis saistīties pie Latvijas Augstskolas uz pastāvīgu laiku un avansēt par profesoru, vēlāk jāpasniedz mācības latviešu valodā.

Dr. E. Šneiders nolasa savu iestāšanās lekciju 10. martā par mātes lomu bērnu audzināšanā un iesāk savu kārtējo docenta darbību pedagoģikas nodaļā.

Par franču valodas lektoru valodnieciski-filozofiskā fakultatē ievēlēja un uzaicina Bordó universitātes licenciātu E. Segrestu.

Matematikas un dabas zinātņu fakultatē cooloģijas un bioloģijas katedriem Organizācijas Padome deva piekrišanu uzaicināt pagaidām uz 2 gadiem privatdocentu Dr. phil. N. Lebedinski no Bāzeles universitātes.

Ķīmijas fakultate par mācības spēku mineraloģijā uz fakultātes priekšlikumu nolēma uzaicināt magstndu B. Popovu no Norveģijas.

Uzaicinot ārzemes spēkus Organizācijas Padome turējās pie noteikuma, ka ārzemes spēki uzaicināmi parasti uz īsāku laiku no 1—3 gadiem — un tikai tajos gadījumos, ja attiecīgā specialitātē nav sagaidāms krietns spēks no pašu vidus.

Rūpējoties par nepieciešamākiem mācības spēkiem dažādām fakultatēm un disciplinām, Augstskola un izglītības ministrijā pastāvīgi domā par nākamām latv. mācības spēkiem, kuŗi visi vēl atrodas Krievijā visgrūtākos dzīves apstākļos, un bazās par viņu likteni spēŗ visus iespējamos soļus, lai paātrinātu viņu drizāku pārnākšanu Latvijā. Bet ievērojot kara attiecības ar padomju Krieviju un ārkārtējas satiksmes un sazināšanās grūtības, Augstskolas un valdības pūles līdz miera sarunu uzsākšanai paliek gandrīz bez kādām sekmēm. Fakultates un Augstskola gaida atgriežamies dzimtenē un stājamies darbā Latvijas Augstskolā: profesorus J. Osi, E. Felsbergu, J. Endzelīnu, P. Šmidtu, docētus: J. Plāķi, Pr. Balodi, A. Tenteli, A. Daugi (valodnieciski-filozofiskai fakultatei), E. Birkhanu (ekon.-jur. fak.) profesorus Krimbergu un Rubertu (medicīnas fakult.), M. Bimani, brāļus J. un E. Cesarevičius, A. Zili, P. Zilīti, E. Āboliņu, Kirchengraberu (inženieru un mehanikas fakultatei), P. Delli, Jaunsnīķeri (lauksaimniecības fakultatei), Auškāpi (ķīmijas fakultatei), prof. Altbergu matemātikas un dabas zinātņu fakultatei) u. c.

Kad ārlietu ministrija stājās pie miera delegācijas sastādīšanas, Augstskola, ar ārlietu ministrijas piekrišanu, izraudzīja tai arī pārstāvi un pilnvarnieku no savas puses, uzdodot viņam rūpēties sevišķi: 1) par latv. mācības spēku un zinātnieku atgriešanos Latvijā, 2) spert soļus bij. Politehniskā instituta mācības līdzekļu izdevīgākas reevakuācijas labā un 3) vest iepriekšējas informācijas rakstura sarunas ar dažiem krievu profesoriem par eventualu pārnākšanu uz laiku darbā pie Latvijas Augstskolas. Par savu pilnvaroto miera delegācijā (ekspertu komisijā) Organizācijas Padome ievēlēja 14. aprīlī inž. doc. A. Razumu, pēc viņa atgriešanās — prof. K. Balodi. Paredzot miera sarunu uzsākšanu ar padomju Krieviju, Organizācijas Padome jau agrāk uzdeva sevišķi bij. Politehniskā instituta mantu reevakuācijas subkomisijai pie saimniecības komisijas sagatavot attiecīgus datus evakuēto mantu un mācības līdzekļu lietā.

Kad Augstskolai caur Pārņemšanas Komisiju noteikti kļuva zināms, ka Berlīnes Diskonto-Gesellschaft bankā glabājas vairāki depozīti ar bij. Politehniskā instituta radija un platīnas krājumiem, viņa semestra beigās norīkoja turp speciālu pilnvaroto komisiju (prof. E. Lejnīks un doc. Prīmanis no Latvijas Augstskolas, A. Lavrentjevs un Ungerns-Šternbergs no bij. Politehniskā Instituta pārvaldes padomes — Verwaltungsrat'a). Komisijai arī izdevās pārvest Latvijas Augstskolas rīcībā minēto ļoti vērtīgo (4—5 miljoni Latv. naudā pēc tā laika kursa) radija un platīnas krājumu, kuŗš bija tik nepieciešams Augstskolās mācības un pētīšanas vajadzībām.

Pateicoties izglītības un ārlietu ministrijas spertiem soļiem aprīļa mēnesī ierodas Rīgā ka pirmais no gaidāmiem mācības spēkiem A. Dauge no Maskavas. A. Dauge tūlīt iesāk darboties pedagogiskā nodaļā, nolāsīdams tekošā semestrī saīsinātu kursu par pedagogiskas

kulturas jautājumiem. Pārvestās ziņas par citu latv. zinātnieku ārkārtēji grūto stāvokli pamudina Augstskolu un valdību vēl neatlaidīgāki iestāties par palikušo latv. zinātnieku drīzāku izlaišanu no padomju Krievijas.

Ar lielām grūtībām un kavējumiem ceļā jūnija sākumā reizē pārnāk prof. J. Endzelīns un docents J. Plāķis, kuŗus Organizācijas Padome savā 2. jūnija sēdē apsveic kā Augstskolas mācības saimes sen gaidītos locekļus. Drīzumā sagaidāmi arī profesors E. Felsbergs un prof. P. Šmidts no Vladivostokas. Sakarā ar to rodas vajadzība pārnākušiem latviešu universitātes profesoriem dot iespēju piedalīties Latvijas Augstskolas organizācijas darbos. Organizācijas Padome, kuŗā universitātes profesuras līdz tam maz reprezentētas nolēmj papildināt savu konstitūciju tanī ziņā, ka Padomei piešķir tiesības, katrā atsevišķā gadījumā kooptēt savā sastāvā universitātes profesorus un vispāri akadēmiskus darbiniekus, kuŗu līdzdarbība Organizācijas padomē tiktu atzīta par sevišķi vēlamu un nepieciešamu. Minētās kooptācijas tiesības izglītības ministrs arī nekavējoties piešķir Organizācijas padomei. Kooptētie darbinieki pēc izglītības ministra apstiprināšanas kļūst par Organizācijas Padomes pilntiesīgiem locekļiem. Šādā kārtā nolēmj pieaicināt Organizācijas Padomē vispirms profesorus P. Šmidtu un E. Felsbergu, kuŗi pēc ienākušām ziņām atrodas jau ceļā uz Rīgu. Profesors J. Endzelīns iegāja Organizācijas Padomē no sākuma kā izglītības ministrijas pārstāvis, vēlāk ex officio kā valodnieciski-filozofiskās fakultātes jaunievēlētais dekāns, jo ar prof. Endzelīna atgriešanos doc. K. Kundziņš nolika šīs fakultātes dekāna amatu. Jūnija otrā pusē reizē ar latviešu Imantas pulka kareivjiem no Vladivostokas pārbrauca arī prof. P. Šmidts, kuŗš vairāk kā 20 gadu nebija dzimtenē bijis. Apsveikts no Organizācijas Padomes profesors Šmidts arī ņēma tūlīt dalību vēl tekošā semestrī atlikušajās Padomes sēdēs. Ar dziļām skumjām darbu beigās Organizācijas Padome saņēma galīgu apstiprinājumu jau aprīlī ienākušai ziņai, ka Voronežā marta mēnesī ar tīfu miris profesors J. Osis, kuŗš pats 1917. g. vasarā palīdzēja likt idejisko pamatu Latvijas Augstskolai un ilgojās strādāt mīļotā dzimtenē. Viņa personā jaunā Augstskola zaudēja vienu no saviem visievērojamākiem zinātnes spēkiem un organizatoriskiem talantiem, bet filozofiskā nodaļa savu galveno un neatsveramo spēku. Bez profesora Oša Augstskola pirmā gadā zaudēja arī nopelnu bagato prof. A. Jenšu no inženieru fakultātes, kuŗš mira ar grūtu slimību pavasarī 1920. g. Dēļ lielnieku patvaļīgi liktiem šķēršļiem profesoram E. Felsbergam pēc lielām grūtībām izdevās ierasties Rīgā tikai augusta mēnesī. Semestra beigās vēl pārbrauca no Maskavas universitātes doc. E. Krieviņš, kuŗu ievēlēja valodnieciski-filozofiskā fakultatē par docentu germanu filoloģijā jo šīnī nozare fakultātei vēl trūka specialists. E. Krieviņu fakultāte jau bija uzstādījusi par kandidātu šim priekšmetam. No tāliem austrumiem līdz ar latv. kareivjiem ieradās Rīgā Vladivostokas augstskolas latv. mācības spēki R. Putniņš un A. Jānēks, vēlēdamies strādāt

Latvijas Augstskolā. Fakultates, pārbaudījušas minēto kandidātu zinātnisko kvalifikāciju un darbību, cēla viņus priekšā Organizācijas Padomei apstiprināšanai par docentiem — pirmo matemātikas un dabas zinātņu fakultatē, otru — ķīmijas fakultatē. Tā pirmā mācības gada beigās Latvijas Augstskolā humanitāro fakultāšu mācības koleģija papildinājās ar 5 latv. no Krievijas pārnākušiem mācības spēkiem, to starpā 2 profesoriem, un tehniskas-ķīmijas — ar 1. No profesora L. Kundziņa un E. Paukuļa Tērbatā tiek saņemtas noteiktas ziņas, ka viņi rīkojas jau uz ceļu un ar nākamo semestri iesāks savu darbību veterinar-medicīnas fakultatē, pie kam par viņas dekanu Organizācijas Padome ievēlēja prof. L. Kundziņu. Pagaidam šīs fakultātes organizātoru un dekanu pienākumu izpildīšana kopš janvāra 1920. gada bija uzticēta veterinar-ārstam E. Brencēnam.

Lai veicinātu akadēmisku sakaru nodibināšanos ar citu nāciju augstskolām un viņu darbiniekiem un iepazītos ar Vakar-Eiropas zinātniskās domas stāvokli un ieguvumiem, Organizācijas Padome nolēma uzaicināt vairākus kaimiņu un citu valstu profesorus viesoties Latvijas Augstskolā ar lekciju cikliem un izprasa vajadzīgos kreditus. Attiecīgus uzaicinājumus piesūta profesoriem Mikkolam Helsingforsā, Petražickim un Roduēnam -de Kurtenē Varšavā, A. Meijē (Meillet) Parīzē un Eduardam Klaparedam Šveicē (Ženevā). Visi minētie zinātnieki ar pateicību pieņēma Augstskolas aicinājumu, pie kam profesors Meijē, kurš viesojās arī Varšavā, apsolās ierasties Rīgā vēl pirmā mācības gada beigās. Bet dažādu apstākļu dēļ aizkavēdamies Varšavā, profesors Meijē diemžēl bija spiests atlikt savu Latvijas Augstskolu godinošo apciemojumu uz vēlāku laiku. Savu lekciju ciklu prof. Mikkola pieteic uz septembra sākumu. Caur profesoru Mikkolu Augstskola ievada arī iepriekšējās sarunas par zinātniskas literatūras apmaiņu starp Latvijas Augstskolu un Somijas augstskolām un zinātniskām biedrībām. Sarunas sniedz labvēlīgas izredzes.

Kas attiecas uz Augstskolas nākamām zinātniskām publikācijām, tad tās paredz laist klajā kā 1) atsevišķu fakultāšu zinātnisko spēku pētījumus attiecīgās fakultātes izdevumā un 2) kā Augstskolas periodisku rakstu kopojumus jeb analīzes. Minētiem nolūkiem Augstskola savā budžetā uzņēma diezgan ievērojamas summas. Kā pirmos zinātniskos darbus nākamā mācības gadā lauksaimniecības fakultāte paredz izdot prof. J. Berga „Ipatnēja augkopība“ (2 sējumos) un valodnieciski-filozofiskā fakultāte — doc. P. Dāles kritisko pētījumu par R. Avenariusa filozofiju ar nosaukumu „Cilvēka dvēsele un centralā nervu sistēma“.

Jaunāko mācības spēku zinātniska sagatavošana papildināšanai un arī vecāko spēku orientēšanai par pēdējā laika zinātnisko pētījumu stāvokli Vakar-Eiropā, Augstskola atzīst par vajadzīgu piešķirt katrā fakultatē pa 1—2 zinātnisku komandējumu uz ārzemēm. Izredzes Augstskolai šīn ziņā no sākuma bija diezgan labvēlīgas, bet vēlāk radušos spēju finanšu sarežģījumu dēļ valdība neatrada par iespējamu apmierināt Augstskolu šīn ziņā.

Lielāko daļu nodomāto Augstskolas zinātnisko ārzemes komandējumu nebij iespējams realizēt, kas Augstskolas zinātniskai dzīvei bija sāpīgi sajūtams. Minētos komandējumus (uz valsts rēķina) Augstskolai izdevās realizēt tikai 3 mācības spēkiem: prof. J. Endzelīna (uz Karalaučiem un Kuršu kāpām), doc. F. Gulbja uz Berlīni (eksperimentālā fizikā) veterinar-medicīnas fakultātes mgnda Grapmaņa (uz Drezdeni). Lauksaimniecības fakultātes veterinar-medicīnas docenta A. Kirchenšteina zinātniskā komandējuma (uz Parīzi) izdevumus sedza armijas veterinar-pārvalde.

Lai Augstskolas plašā mācības spēku saime varētu veicināt savstarpēju tuvināšanos un sistematisku zinātniskas domas izmaiņu par jaunākiem zinātnes problemiem un rezultātiem, Organizācijas Padome ierosina jautājumu par periodisku akadēmisku referātu un debatē vakaru sarīkošanu — galvenā kārtā mācības spēkiem. Organizācijas Padome vienprātīgi apsveic šo priekšlikumu un nolemj ievest to dzīvē ar nākamo akadēmisko gadu.

Vēl īsi priekš pirmā darbības gada beigām Augstskola piedzīvoja retu akadēmisku notikumu, svinēdama 21. jūnijā ķīmijas fakultātes profesora M. Glazennapa 50 gadu akadēmiskas darbības jubileju.

Sapulcēdamās 30. jūnijā uz savu 46-to sēdi Organizācijas Padome noslēdz Latvijas Augstskolas celšanas un veidošanas svarīgāko un, varbūt, arī grūtāko organizācijas posmu un pirmo mācības gadu. Iesākdami gandrīz ne ar ko, ka tikai tukšām sienām, bet pilni nesatricināmas ticības uz cēlā darba ideju un nedalītas enerģijas, Latvijas Augstskolas vadītāji un darbinieki katrs savā vietā un uzdevumā ar visiem spēkiem un pēc labākas apziņas ir centušies strādāt, lai sekmētu Augstskolas uzplaukšanu un attīstību, cienīgi veiktu viņas mācības uzdevumus un attaisnotu to svinīgo solījumu, koļu prorektors E. Laube mācības koleģijas vārdā deva Augstskolas atklāšanas dienā 28. septembrī 1919. g. Augstskolas darbinieki zina, cik tālu vēl viņu alma mater no tiem ideāliem augstumiem, uz kuriem viņa aicināta, zina, cik daudz, ļoti daudz viņai vēl trūkst, — par visām lietām pietiekošs daudzums grāmatu un tekošas zinātniskas literatūras fakultātu bibliotēkās un arī Centrālā bibliotēkā, specialu mācības līdzekļu, kabinetu un mācības un pētīšanas paliginstitūtu. Pirmā pastāvēšanas gadā visu to radīt vajadzīgā apmērā nekādi nebūtu iespējams arī nacijai, koļa dzīvo vislabākos saimnieciskos apstākļos; šo Augstskolas robu aizpildīšana un vajadzību apmierināšanu ir daudz, daudz gadu darbs un uzdevums, koļu Augstskola var veikt tikai tad, ja viņu stipri pabalsta valdība, sabiedrība un aizjūras draugi. Pirmā gadā Augstskolai ir galvenā kārtā likti svarīgākie pamati un sprauti paliekamie mērķi viņas tālākai uzbūvei un izbūvei nevien plašumā, bet arī dziļumā, vienībā un pilnībā. Stāvoņ uz šiem pamatiem un piepildot šos mērķus, jaunai Augstskolai patiesi jāklūst par Latvijas augstākās izglītības un zinātniskas kultūras stiprāko centru un gaišāko spīdekli — un līdz ar to par visas nacijas iekšējo spēku avotu.

IV.

Personals.

Studējošo statistika.

Budžeta pārskats.

Latvijas Augstskolas prezidijs un dekani 1919./20. mācības gadā:

Prezidijs:

Organizācijas Padomes priekšsēdētājs

doc. **P. Dāle**

Prorektori doc. **E. Laube** un doc. **P. Lejiņš**

Prorektora biedrs doc. **K. Kundziņš**

Dekani:

Arhitektūras fakultātes	— prof. E. Laube
Inženieru „	— „ E. Jakobi
Ķīmijas „	— „ V. Fišers
Lauksaimniecības „	— „ J. Bergs
Medicīnas „	— „ E. Zariņš
Veterinār-med. „	— doc. V. Brencēns
Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes	— prof. E. Lejnieks
Juridiski-ekonomiskās „	— doc. A. Lōbers
	vēlāk „ K. Puriņš
Valodnieciski-filozofiskās „	— „ K. Kundziņš
	vēlāk prof. J. Endzelīns
Teoloģijas fakultātes	— doc. V. Maldons

Latvijas Augstskolas Organizācijas Padomes locekļi (1920. g. mācības gada beigās):

Doc. **P.Dāle**, priekšsēdētājs.

F. Brödermanis, sekretars.

Dr.	A. Butulis	Cand. phil.	E. Meklers
Prof.	K. Balodis	Mācītājs	F. Mūlenbachs
"	J. Bergs	Doc.	P. Nomals
Mācīt.	E. Bergs	Inženiers	Sp. Paegle
Doc.	V. Brencēns	Doc.	M. Prīmanis
Agron.	H. Celmiņš	Advokats	J. Purgals
Prof.	P. Denfers	Doc.	K. Puriņš
"	J. Endzelins	"	A. Razums
"	E. Felsbergs	"	A. Raisters
"	V. Fišers	Dr. med.	G. Reinhards
"	E. Jakobi	Doc.	K. Rezevskis
Doc.	A. Kirchenšteins	Prof.	P. Šmidts
"	K. Kundziņš	"	E. Zariņš
Prof.	E. Laube	Doc.	E. Ziemelis
"	E. Lejnieks	"	P. Zālīts.
Doc.	V. Maldons		J. Breikšs } Delegati no Studentu Padomes
			K. Augusts }

Latvijas Augstskolas profesoru, docentu, lektoru un asistentu saraksts.

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
Architektūras fakultate.				
1	Adamsons, Roberts.	Inžen.	Docents.	Techniskā mehanika un būvkonstrukciju statika.
2	Aļeksejevs, Nikolajs.	Archit.-mākslin.	"	Architektūras vēsture.
3	Hartmans, Hermans.	Inž.-arch.	Asist., fak. bibliot.	Architektūras darbnīču asistents.
4	Kalniņš, Jēkabs.	Inžen.-technol.	Docents.	Tēlotāja ģeometrija.
5	Kundziņš, Paulis.	Inž.-arch.	Docents, fak. Sekret.	Latvijas tēlotāja māksla, pieminekļu uzturēšana, archit. darbnīcas vadīš.
6	Lamze, Arnolds.	" "	Docents.	Ēku iekārtošanas mācība.
7	Laube, Eižens.	" "	Docents un Dekans.	Archi. darbnīcas vadīšana.
8	Malvess, Augusts.	" "	Docents.	Būvkonstrukcijas un Būvvielu mācība.
9	Purvīts, Vilhelms.	Archit.-Profesors.	Profesors.	Zīmēšana.
Ekonomiski-juridiskā fakultate.				
1	Balodis, Kārlis.	Dr.	Profesors.	Tautsaimniecība, Finan- ses, Statistika.
2	Birkhans, Ernsts.		Lektors.	
3	Čakste, Jānis.	Cand. jur.	Profesors.	
4	Frēze, Benedikts.	Mag. jur.	"	Civiltiesības, Romiešu tie- sības.
5	Hedenströms, Alfreds.	Dr. phil.	Docents.	

№	Uzvāds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
6	Hencels, Fridrichs.	Maģistrands.	Docents.	Statistika, tautsaimniecība.
7	Kārklīšs, Jānis.	Cand. rer. merc.	"	
8	Löbers, Augusts.	Dr. jur.	"	
9	Maršals.		Lektors.	Angļu valoda.
10	Mazings, Oskars.	Dr. phil.	"	Vācu valoda.
11	Mincs, Pauls.	Maģistrs.	Docents	
12	Puriņš, Kārlis.	Cand. jur.	Docents. un pag. dekans.	Tautsaimniecība un finan- ses.
13	Valteris, Miķelis.	Dr.	Docents.	Grāmatvešana.
14	Vītols, Vilis.		Lektors.	

Inženieru fakultate.

1	Bols, Pjers.	Dr. mat.	Profesors.	Augstākā matematika.
2	Buchholts, Alvilis.	Būv.-inž.	Docents.	Ģeodezija.
3	Jakobi, Edgars.	" "	Profesors un pag. dekans.	Ūdens būvniecība.
4	Jenšs, Arnolds.	" "	Profesors.	Ūdens apgādāšana un ka- nalizācija.
5	Kļaustiņš, G.	Inž.-techn.	Docents.	
6	Labutjins, A.		"	
7	Razums, Alfreds.	Būv.-inž.	"	Būves organizācija.
8	Siksne, Aleksandrs.	" "	"	Zemes būvniecība.
9	Švarcs, Gregors.	" "	Profesors.	Dzelzsceļi.
10	Tramdachs, Arturs.	" "	Docents.	Dzelzsbetonu būvniecība.
11	Vegners, Maksis.	" "	"	Meliorācija.
12	Veiss, Eduards.	" "	"	Būves mehānika.
13	Vītols, Alfreds.	" "	"	Hidraulika.
14	Ziemels, Edmunds.	" "	"	Būves likumi.

Ķīmijas fakultate.

1	Blachers, Kārlis.	Jur.-techn.	Profesors.	
2	Centneršvers, Mečislavs.	Dr. phil. Ķīm. mag.	"	Neorganiskā un fiziskā ķī- mija; prakt. darbi neor- ganiskā laboratorijā.

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
3	Dauge, Pāvels.	Inž.-ķīm.	Asistents.	Prakt. darbi analitiskā lab.
4	Fišers, Valdemars.	Dr. phil. ķīm. maģ. inž.-techn.	Profesors. un pag. dekans.	Organiskā un analitiskā ķīmija; prakt. darbi organiskā laboratorijā.
5	Glazenapps, Maksimilians.	Inž.-ķīmīķ. prof. emer. pie bij. R. P. Ī.	Profesors.	Preču zinība, ķīmiskās tehnoloģija kā arī vada praktiskos darbus techn. laboratorijā.
6	Jūrgensons, Oskars.		Priekšlasījumu asist.	Organiskā un analitiskā ķīm.
7	Kalniņš, Pāvuls.	Ķīm. cand.	Asistents.	Prakt. darbi sintetiskā lab.
8	Kešans, Augusts.	Inž.-techn.	"	Asist. kvalīt. labor.
9	Lutcs, Oskars.	Dr. phil.	Docents.	
10	Pikardts, Edgars.	"	Asistents.	Asist. fiziskās ķīmij. labor.
11	Prīmanis, Mārtiņš.	Inž.-techn.	Docents.	Ķīmiskās tehnoloģijas; prakt. darbi ķīm.-technol. labor.
12	Sīmanis, Roberts.	"	Asistents.	Prakt. darbi neorganiskā labor.
13	Štrenks, K.		"	
14	Šteinbachs, Nikolais.	Inž.-ķīm.	"	Prakt. darbi analitiskā laboratorijā.
15	Valdens, Pauls.	Dr. chem.	Profesors.	
16	Coppi, Maksis.	Inž.-techn.	Asistents.	Prakt. darbi technol. labor.

Lauksaimniecības fakultate.

1	Bergs, Jānis.	Agronoms.	Pag. dekans un profesors.	Special. augkopība, laukopību, lauks. praktika.
2	Bitckis, Jānis.	"	Docents.	Augu slimības, entomoloģija.

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
3	Bušmans, Arnolds.	Agronomš.	Profesors.	Spec. lopkopība, kustoņu fizioloģija.
4	Kirchenšteins, Augusts.	Vet. ārsts, bakteriol.	Docents.	Veterinarija, mikrobioloģija, piensaimniecības bakterioloģija.
5	Krievs, Kārlis.	Inž.-ķim.	Asistents.	
6	Kulitāns, Pēters.	Inž.-techn.	Docents.	Mēslošanas līdzekļi, zemes mācība, agrikulturķim. laborat.
7	Lejiņš, Paulis.	Agronomš.	"	Vispār. lopkopība, daļa spec. lopkopības, piensaimniecība.
8	Leppiks, Arvids.	Inž.-techn.	"	Lauksaimniecības mašīnas.
9	Nomals, Pēters.	" "	"	Lauks. tehnoloģija, kūdras izmantošana.
10	Pols, Karlis.	Agronomš.	Asistents.	Lauksaimn. grāmatvešana.
11	Raisters, Augusts.	Arch-inž.	Docents.	
12	Seebergs, J.		Asistents.	
13	Vārsbergs, Jānis.	Agronomš.	Docents.	Vispār. augkopība, kulturtehnika, pļavkopība, purvu kultura.

Matematikas un dabas zinātņu fakultate.

1	Bumbers, Andrejs.		Asistents.	Fizika — prakt. darbi.
2	Ģēliņš, Eduards.		"	Fizika — prakt. darbi labor.
3	Gulbis, Fricis.	Cand. phys.	Docents.	Fizika — prakt. darbi.
4	Kasparsons, Kārlis.	Dr. cand. nat. (Tērb. univ.).	Docents.	Spec. kurss botanikā, pagaidam nelasa.
5	Lejnieks, Edgars.	Tīrās mat. maģstrnd. (Mask. un.)	Profesors pag. dek.	Tīrā matematika (anal. ģeom., augst. algebra, tēlotāja ģeom. un attiecīg. prakt. darbi matem. nod.)

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticetais priekšmets resp. darbs.
6	Malta, Nikolajs.	Beidz. bij. R. P. I. ķim. nodaļ.	Docents.	Botanika — stādu sistematika un morfoloģija (2 st.)
7	Meders, Alfreds.	Tīrās mat. maģistrs (Pet. univ.)	Profesors.	Tīrā matem. (ievads analizē un prakt. darbi matem. nodaļā; ievads augst. matematikā ķim. un arch. nodaļā; polit. aritmetika ekon. nodaļā).
8	Meiers, Rudolfs.	Mag. meteorol.	Profesors.	Fizika — (med. fak.) un meteoroloģija (lauks. fak.).
9	Priede, Jānis.	Beidz. Pet. univ. (Dab. zinātņu fak.)	Lektors.	Kristalografija — priekšlasījumi (2 st.) mat. un dab. zin. fak.
10	Šneiders, Gvidos.	Maģistrs		
11	Tranzehe, Nikolajs.		Asistents.	
12	Trebū, Oktavs.	Beidz. Mask.univ. Dr. phil. (Leipc.).	Docents.	Botanika: — stādu anatom. un fizioloģija dabas zināt. nodaļā, lauks. nod. un attiecīgi prakt. darbi.
13	Treijs, Fridrichs.	Beidz. Tērb.univ.	Asistents.	Fizika — prakt. darbi labor.

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads,	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
Mechanikas fakultate.				
1	Ābolipš, Emils.	Inž.-techn.		Ceļamas mašinas un tvaiku katli.
2	Bankins, Aleksandrs.	" "	Docents.	Apkurināšana un vēdīšana, saldējamas mašinas.
3	Denffers, Pāvils.	Inž.-mech.	Profes. un dekans.	Mechaniskā tehnoloģija.
4	Feldvegs, Reinholds.	" "	Profesors.	Mašinu elementi un kinematika, ceļamās mašinas.
5	Habermans, Oskars.	Inž.-techn.	Docents.	Rotācijas mašinas.
6	Hačkels, Oskars.	Būv.-inž.	"	Būvkonstrukcija un fabriku projektēšana.
7	Hennigs, Richards.	Dr. phil.	Profesors.	Techniskā mechanika.
8	Hunchens, Ludvigs.	Inž.-techn.	Docents.	Elektrotehnika,
9	Kirchgrabers, Viktors.			Elektrotehnika.
10	Levans, Jānis.	" "	Asistents.	Techniskā zīmēšana.
11	Milodrovskis, Adams.	" "	Profesors.	Tekstilrūpniecība vispār. mašīnmācība (Mech. un inž. fak.).
12	Nolteins, Georgs.	Ceļu satiks. inžen.	Docents.	Lokomotives un dzelzceļu ripojošs sastāvs; tvaika mechanika (Inžen. fak.)
13	Rezevskis, Kārlis.	Inž.-mech.	"	Nelielu spēku stacijas un fabriku projektēšana.
14	Šimans, Nikolajs.	Inž.-techn.	Profesors.	Kolbenu mašinas
15	Zīle, Arveds.	" "	"	
16	Taube, Gustavs.	Inž.-arch.	"	Būvvielu pārbaudīšana un tehniskā zīmēšana. Vispārēja mašīnmācība. Ķīm. fak.)
17	Tiefs, Teofils.	Inž.-techn.	Asistents.	Būvkonstrukcija
18	Vencelidess, Voldemars.	Docents.	Docents.	Bencinmotori, automobiļi un mašīnu elementi. (Inž. un ķīm. fak.)

Medicinas fakultate.

1	Bakmans, Gastons.	Dr. med.		Anatomija. Histoloģija.
2	Butulis, Adams.	Ārsts.		

№	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
3	Paukulis, Ernests.	Magistrs.	Profesors	
4	Prīmanis, Jēkabs.	Ārsts.	Asistents.	
5	Reinhardt, Gustavs.	Dr. med.		
6	Zariņš, Eduards.	Mag. pharm.	Pag. dek.	Farmakognozija, farmaceu- tiska ķīmija un receptura.
7	Sniķeris, Pēters.	Dr. med.	Priv.- docents.	
8	Svirlovskis, Eduards.	Mag. pharm.	Docents.	Asistents pie farmakong- nozijas un farmaceutis- kas ķīmijas katedera.
9	Voits, Oskars.	Dr. med.	Sekretars.	

Valodnieciska-filozofiska fakultate.

1	Arbuzovs, Leonids.	Dr. phil. et cand. theol.	Docents.	Baltijas vēsture.
2	Balodis, Francis.	cand. phil.	"	
3	Blesse, Ernests.	Magnds.	"	Sal. valodniecība.
4	Dāle, Paulis.	Cand. phil.	"	Psicholoģija.
5	Dauge, Aleksandrs.	Cand. hist.	"	Pedagoģiskā kultura.
6	Dēķens, Kārlis		Lektors.	Skolu praktika un meto- dikas.
7	Eglits, Viktors.		"	Latviešu literatūr. vēsture.
8	Endzelins, Jānis.	Dr. philol. (Krievijas)	Profesors.	

N ^o	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
9	Felsbergs, Ernests.	Maģistrs.	Profesors.	
10	Fogts, Alberts.	Dr. phil.	„	Franču literatūras vēsture.
11	Gulbis, Eduards.	Cand.-phil.	Lektors.	Latiņu valoda.
12	Ķeniņ, Anna.	Pedag. inst.	„	Pedagoģika.
13	Kundziņš, Kārlis.	absolvente Cand. theol.	„	Pedagoģika.
14	Krieviņš, Edgars.	Cand. phil.	Doc. un pag. dek. Docents.	Pedagoģika, reliģijas zināt.
15	Lautenbachs, Jēkabs.	Mag. phil.	Profesors.	Vispār. literatūras vēsture. Latviešu literatūra.
16	Mazings, Oskars.	Dr. phil.	Lektors.	Vācu literatūras vēsture.
17	Osis, Jēkabs.	(„Krievijas”)	Profesors.	
18	Plāķis, J.	Magnds.	Docents.	
19	Sēja, Ludvigs.		Lektors.	Franču valoda.
20	Spekke, Arnolds.	Maģistrands	Stundu docents.	Romanu valodas un litera- tura.
21	Šneiders Ernsts.	Dr. phil.	Docents.	Bērna psiholoģija.
22	Šteins, Augusts.		Lektors.	Matematisko priekšmetu metodika.
23	Šmidts Pēters.	Mag. phil.	Profesors.	
24	Straubergs, Kārlis.	Cand. phil. un archeol.	Docents.	Klasiskā filoloģija.
25	Šveinfurts, Filips.	Dr. phil.	Lektors.	Mākslas vēsture.
26	Tentelis, A.	Magnds.	Docents.	
27	Turkina-Lerch, Eiženija.	Dr. phil.	Docents.	Angļu valoda un litera- tura.
28	Zālīts, Frīdis.	Cand. hist.	Lektors.	Latvijas vēsture.
29	Zālīts, Pēters.	Dr. phil.	Docents.	Filozofija.
30	Zariņš, Jānis.	Cand. phil.	Lektors.	Vācu valoda.

N ^o	Uzvārds un vārds.	Zinātniskais grads.	Amats.	Uzticētais priekšmets resp. darbs.
----------------	-------------------	------------------------	--------	---------------------------------------

Teoloģijas fakultate.

1	Adamovičs, Ludvigs	Cand. theol.	Docents.	Baznīcas vēsture.
2	Maldons, Voldemars	Dr. phil.	Pag. dek.	Filoz. un reliģ. etika.
3	v. Šrenks, Erichs	Magistrs.	Docents.	Pāvila teoloģija.
4	Stefanijs, Maksimilians	Cand. theol.	„	Jūdu reliģija.

Veterinar-med. fakultate.

1	Brencēns, Voldemars	Veterinar- ārsts.	Pag. dek. vietas iz- pildītājs.	
2	Kundziņš, Ludvigs.	Magistrs.	Profesors.	

Latvijas Augstskolas studējošo skaits

Fakultātes un nodaļas	Studentu	Hospitantu	Brīvklausītāju	Kopā	Pavisam fakultātē	Pēc tautības							Pavisam cittaitešu
						latviešu	lietaviešu	igauņu	poļu	krievu	vācu	ebreju	
Arhitektūras . . .	38	3	3	—	44	21	—	—	—	3	6	14	23
Inženieru . . .	77	15	1	—	93	67	—	—	—	2	8	16	26
inž.	77	15	1	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—
kult.-techn. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jurid.-ekon. . .	144	39	7	—	190	146	—	—	2	3	11	28	44
juridiskā . . .	40	15	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ekonomiskā . .	104	24	6	134	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ķīmijas	133	22	1	—	156	91	—	1	1	2	11	50	65
ķīmijas	120	11	1	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—
farmācijas . .	13	11	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lauksaimn. . . .	123	19	3	—	145	133	—	—	2	3	5	2	12
Mat.-dab. zin. . .	98	14	2	—	114	67	1	—	—	—	2	44	47
matemātikas . .	14	1	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
dab. zinātņu . .	84	13	2	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mechanikas . . .	91	5	1	—	97	36	—	—	1	5	5	50	61
Medicīnas	193	36	—	—	229	174	—	—	2	1	—	52	55
Teoloģijas	19	10	2	—	31	26	—	—	—	—	5	—	5
Valodn.-filoz. . .	175	62	8	—	245	233	—	—	—	1	5	6	12
valodniec. . . .	34	33	1	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—
vēstures	31	21	1	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—
pedagoģijas . .	92	—	3	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—
filozofijas . . .	18	8	3	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vet.-medicīn. . .	4	6	—	—	10	7	—	—	—	—	—	3	3
Pavisam	1095	231	28	—	1354	1001	1	1	8	20	58	265	353

1919./20. mācīb. g. II. pusgada beigās:

Latvijas	Lietavas	Igaunijas	Polijas	Krievijas	Baltkriev.	Ukraines	Austrijas	Pavisam ārvalstn.	Pēc dzimuma		
									vīriešu	sieviešu	kopā
41	—	—	—	1	1	1	—	3	25	19	44
82	5	—	—	1	5	—	—	11	85	8	93
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
182	3	—	1	1	1	2	—	8	119	71	190
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134	4	1	—	5	12	—	—	22	101	55	156
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141	2	—	1	1	—	—	—	4	87	58	145
91	12	—	—	2	7	2	—	23	37	77	114
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	9	—	1	10	8	—	1	29	95	2	97
226	2	—	—	1	—	—	—	3	69	160	229
31	—	—	—	—	—	—	—	—	22	9	31
244	—	1	—	—	—	—	—	1	58	187	245
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	1	—	—	—	—	—	—	1	6	4	10
1249	38	2	3	22	34	5	1	105	704	650	1354

Fakultatu izdevumi

par laiku no 1. septembra 1919. g. līdz 1. jūlijam 1920. g.

	Kanceļijas izdevumi		Drukas darbi	Mācības spēku algas		Mācības līdzekļi		Saimniec. izdevumi		Administr. personāla algas	Mācības līdzekļu remont.		Apgaismošana	Elektrības, gāzes un ūdenīvad. uzturēšana	Stipendijas	Kopā		
	rbļ.	k.		rbļ.	rbļ.	k.	rbļ.	k.	rbļ.		k.	rbļ.				k.	rbļ.	k.
1	Architekturas fakultate	754	23	600	120,167	65	34,835	03	2,891	65	1900	1260	—	—	—	162,208	56	
2	Juridiski-ekon. "	304	03	1150	86,445	60	17,199	—	139	70	950	—	—	—	—	106,188	33	
3	Medicīnas "	2,331	90	325	43,537	—	173,722	35	4,025	95	1450	—	—	794	19	226,205	20	
4	Matemat. dabas zinātņu fakultate	2,107	39	195	127,504	30	23,604	48	442	85	1000	134	25	—	—	154,844	27	
5	Valodniec. - filozofiskā fakultate	803	21	195	165,630	30	52,993	90	2,059	65	1900	—	—	—	675	224,257	06	
6	Lauksaimniecības fak.	2,486	65	106	150,807	52	43,704	13	2,727	40	1675	210	—	—	—	214,516	70	
7	Ķīmijas "	2,582	86	1106	165,089	80	67,572	54	2,827	95	1450	—	—	1588	—	242,217	15	
8	Mechanikas "	407	42	91	202,964	20	21,015	80	561	50	1900	—	—	—	—	226,939	92	
9	Inženieru "	1,140	17	580	141,256	01	32,491	59	1,131	25	1900	220	—	—	—	178,719	02	
10	Veterinar-medicīnas "	320	88	—	1,050	—	3,400	—	4	90	1000	—	—	—	—	5,775	78	
11	Teoloģijas "	501	73	203	18,480	20	5,852	48	315	—	1900	—	—	—	—	27,252	41	
Rbļ. . .		13,740	47	4551	1,222,732	58	476,247	30	16,927	80	17,025	1824	25	2382	19	675	1,756,124	40

Pārlabojumi.

				Iespiests:	Jālasa:
6 lapp.	1 rindā	no	augšas	nacionalu	nacionalas
8 "	5 "	"	apakšas	sabieriskā	sabiedriskā
39 "	6 "	"	apakšas	freuen	freien
40 "	1 "	"	augšas	Vorte	Votre
40 "	9 "	"	"	cardiaux	cordiaux
40 "	19 "	"	"	Félicitations	Félicitations
44 "	6 "	"	apakšas	feltcitations	félicitations
45 "	18 "	"	"	avez	avec
50 "	9 "	"	augšas	Bödermaņa	Brödermaņa.